

19 de juliol de 2013

Generalitat de Catalunya

© **Generalitat de Catalunya**
Departament de Benestar Social i Família

www.gencat.cat/benestarsocialifamilia/

1a edició electrònica: juliol de 2013

Il·lustració de la coberta: Marta Capdevila

Disseny i maquetació: Brot72

Dipòsit legal: B. 18902-2013

Coordinació del Programa per a l'impuls i
l'assoliment del Pacte per a la Infància a Catalunya:
Marta Fonseca i Granizo

Avis legal: aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.ca>

PRÒLEG

Des del Govern entenem les actuacions i polítiques en matèria d'infància com un assumpte de país que exigeix el màxim consens social i polític. Per això, el Pacte per a la Infància a Catalunya s'ha basat en la cooperació entre l'Administració, els agents econòmics i socials, els grups parlamentaris i la societat civil. Un procés que, liderat pel Govern, ha estat participatiu, obert, crític i sobretot amb una clara voluntat d'entesa.

El fruit d'aquest treball conjunt és el document que teniu a les mans, orientat a impulsar polítiques integrals que tinguin en compte la perspectiva dels infants i adolescents, que permetin prioritzar les actuacions adreçades a aquests ciutadans i ciutadanes i facilitin nous espais per a la construcció del seu present i del seu futur.

La signatura del Pacte significa un gran salt qualitatiu en les polítiques d'infància, un projecte ambiciós que no sols dona eines per protegir i atendre el col·lectiu en situació de vulnerabilitat, sinó que també inclou mesures de prevenció, fomenta la participació i promou els drets, els deures i les oportunitats de tots els infants i adolescents.

Perquè volem una Catalunya on els infants puguin reeixir a la vida i sabem que per fer-ho possible cal que tinguin el suport, l'acompanyament i la implicació de tothom. Aquest és un dels missatges principals que recull el Pacte per a la Infància a Catalunya i un dels valors que cal que tinguem presents sempre com a societat.

Des d'aquestes ratlles vull agrair la tasca de totes les persones que han contribuït a assolir aquest Pacte que, més enllà de situar Catalunya com un referent en aquest àmbit, posa de manifest el compromís del conjunt del país amb el present i el futur dels nostres infants.

Neus Munté i Fernàndez

Consellera de Benestar Social i Família

ÍNDEX

DOCUMENT DE SIGNATURA DE COMPROMISOS	5
1. NECESSITAT DEL PACTE PER A LA INFÀNCIA A CATALUNYA	20
2. MARC CONCEPTUAL, APLICACIÓ I PRINCIPIS DEL PACTE	22
1. Marc conceptual	23
2. Aplicació	24
3. Principis del Pacte	25
3. EIXOS DEL PACTE PER A LA INFÀNCIA A CATALUNYA	28
1. Participació social de la infància	29
1.1 Drets i responsabilitats	30
1.2 La participació i el seu desenvolupament	31
1.3 Òrgans de participació infantil	34
1.4 Institucions col·laboradores amb la infància	35
Idees clau	36
2. De la inclusió social a la qualitat de vida: igualtat d'oportunitats	37
2.1 Prevenció del risc	39
2.1.1 La prevenció en les situacions de pobresa	40
2.2 Infància i adolescència en situació de risc	41
2.3 Infància i adolescència en situació de desemparament	43
2.4 Transició a la vida adulta i suport a l'autonomia personal	45
Idees clau	47
3. Atenció a la infància	49
3.1 Salut	49
A. Problemes de salut derivats d'estils de vida o conductes	50
B. Malalties cròniques o de llarga evolució	52
C. Drets de la infància hospitalitzada	53
D. Sexualitat i afectivitat	53
E. Maltractament a la infància i violència de gènere i familiar	54
Idees clau	56
3.2 Educació i valors	58
A. Educació i valors	59
B. Agents educatius	60
Idees clau	64
3.3 Família	65
A. Reflexions entorn a la definició de família i la seva funció	66
B. Eixos prioritaris del treball amb la família	68
Idees clau	72
4. Mitjans de comunicació	73
4.1 Professionals i empreses de comunicació	75
4.2 Infància, família, món educatiu	76
4.3 Paper i disponibilitat dels mitjans de comunicació i les noves xarxes social en català	77
Idees clau	79
ANNEXOS	80
1. Comissió de seguiment del Pacte per a l'Infància a Catalunya	81
2. Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya 2014-2017	82
3. Procés d'elaboració	90
4. Marc legal i competencial	95
5. Documents de referència	97
6. Convenció sobre els drets de l'infant	99

DOCUMENT DE SIGNATURA DE COMPROMISOS

Després d'un ampli procés de diàleg i consens, el Govern de Catalunya, juntament amb entitats, institucions, agents econòmics i socials, entitats municipalistes i grups parlamentaris, signen el Pacte per a la Infància a Catalunya i es comprometen a complir les línies que se'n preveuen i a fer-ne un seguiment mitjançant una comissió creada per a aquesta finalitat.

Aquesta visió compartida que implica el Pacte per a la Infància a Catalunya representa un avenç pel que fa al reconeixement de la infància com una de les prioritats del nostre país i acorda el conjunt de reptes que cal assumir entre tots els signants durant els propers anys.

Per donar resposta a les diferents dimensions que cal abordar, el Pacte s'estructura en quatre eixos: participació social de la infància, de la inclusió social a la qualitat de vida: igualtat d'oportunitats, atenció a la infància (salut, educació i valors, família) i mitjans de comunicació.

Per garantir la participació infantil recollida com a dret a la legislació actual i fomentar el coneixement dels drets de l'infant, aquest Pacte proposa: superar la invisibilitat de la infància construint un nou ideari i una nova visió adulta on es reconegui el protagonisme en igualtat d'oportunitats que li correspon; fomentar la participació infantil des de la proximitat i als diferents entorns: família, escola, temps de lleure, activitats extraescolars, teixit associatiu, barri, mitjans de comunicació; crear i desenvolupar òrgans de representació infantil; implicar la societat en el coneixement i l'acompliment dels drets de l'infant, i recollir l'opinió dels infants i la seva participació en el disseny de les polítiques públiques.

Per assolir la igualtat d'oportunitats de tots els infants i adolescents i una societat basada en la inclusió, el document proposa: reforçar les polítiques de prevenció del risc, especialment de les situacions de pobresa; millorar el treball amb les famílies i els recursos per intervenir davant les situacions de risc; treballar per oferir a tots els infants i adolescents en situació de desemparament la mesura de protecció més adequada a les seves necessitats, així com desenvolupar les mesures de suport necessàries perquè es puguin desenvolupar en un futur com a adults autònoms i responsables.

Per assegurar una infància i adolescència saludables, el Pacte proposa: implementar programes de salut globals i integrals, treballant des de la prevenció, l'atenció precoç, el seguiment adequat, la sensibilització i la formació dels professionals; reforçar la prevenció dels problemes derivats d'estils de vida o conductes; promoure la xarxa de salut mental; donar suport als infants amb malalties cròniques o de llarga durada; considerar els maltractaments infantils un problema de salut pública a abordar de forma transversal; conscienciar la societat perquè actuï amb responsabilitat en relació amb el maltractament infantil fent visible el nombre d'infants que pateixen aquesta causa, i evitar la victimització secundària.

Per treballar en relació amb l'educació i els valors, el Pacte proposa: garantir el dret a l'educació més enllà del dret a l'escolarització, fomentant el lleure, el joc i la participació en activitats socials, culturals i artístiques; promoure l'educació emocional i la formació en ciutadania i convivència, potenciar el paper socioeducatiu de tots els agents i reforçar el vincle entre ells, coresponsabilitzant-se de tot el procés educatiu dels infants i adolescents.

Per donar suport a la família com a institució afectiva, educadora i transmissora de valors que promou el desenvolupament de l'infant i com a institució important i central de la nostra societat, el Pacte proposa: promoure polítiques transversals i integrals de suport a les famílies; protegir i acompanyar les famílies en tota la seva diversitat i en qualsevol moment del seu cicle vital, així com donar el suport integral i l'acompanyament necessari als pares i mares en la seva tasca educativa; donar suport a les famílies en funció de la seva renda, i en especial a les nombroses i monoparentals i les que estan en risc de vulnerabilitat; promoure polítiques de suport a la natalitat, afavorir la conciliació de la vida personal, professional, familiar i escolar per garantir el temps compartit com a element clau de benestar i promoure les relacions i la solidaritat intergeneracional.

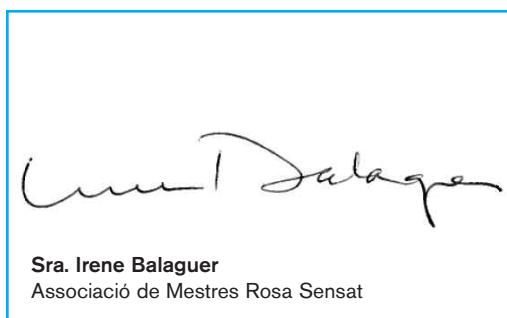
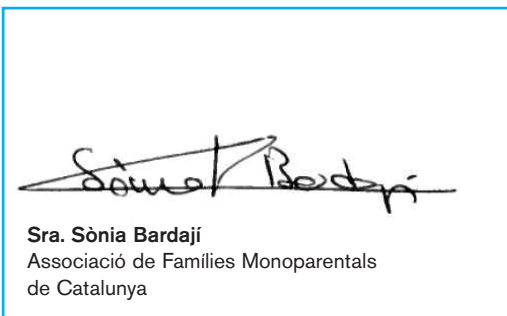
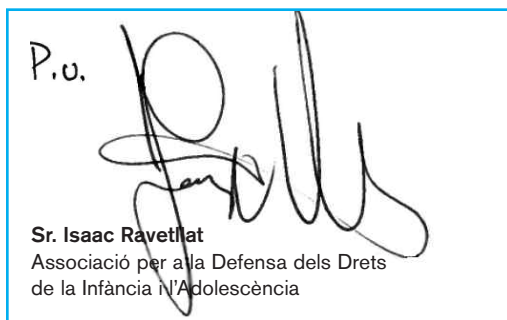
Per treballar en relació amb els mitjans de comunicació, el document proposa: garantir accions perquè es faci un tractament adequat de les informacions que afecten els infants, vetllar per una influència positiva de la publicitat sobre els valors i el consum responsable; instar a l'autoregulació dels professionals i les empreses de comunicació; fomentar la igualtat d'oportunitats en l'accés als mitjans i les tecnologies; protegir l'ús correcte de la identitat digital dels menors d'edat; incorporar una imatge realista i positiva dels infants i adolescents incidint en els hàbits saludables; proporcionar-los continguts adequats; educar els infants i adolescents per ser responsables amb mesures d'autocontrol i de gestió del temps, i coresponsabilitzar les famílies i la resta de la comunitat socioeducativa en l'educació mediàtica dels infants.

Finalment, per a la millora del sistema d'informació i avaluació de les polítiques envers la infància i l'adolescència, el Pacte incorpora la creació d'un índex de desenvolupament infantil i la introducció d'una avaluació d'impacte d'infància previ a les propostes de disposicions.

Els sotasignats es comprometen a donar compliment al contingut del Pacte per a la Infància a Catalunya i signen aquest document en senyal de conformitat.

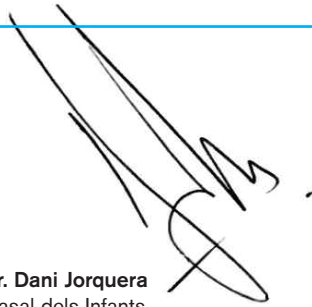
Palau de la Generalitat (Barcelona), 19 de juliol de 2013

Entitats, organitzacions i institucions

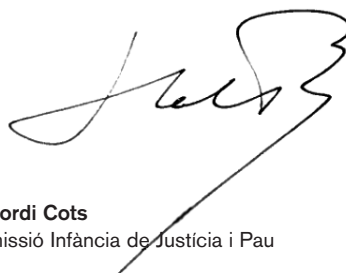
Sra. Carme Borbonés
Càritas Catalunya

Sr. Dani Jorquera
Casal dels Infants

Sra. Mercè Batlle
Comitè Català de Representants de Persones
amb Discapacitat

Sr. Jordi Cots
Comissió Infància de Justícia i Pau

Sr. Antonio Guillén
Confederació ECOM

Sr. Roger Loppacher
Consell de l'Audiovisual de Catalunya

Sr. Albert Claret
Consell de la Joventut de Barcelona

Sr. Sergi Contreras
Consell Nacional de la Joventut de Catalunya

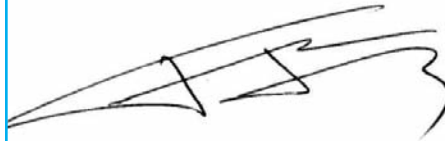
Sra. Marta Erola
Coordinació Rural de Catalunya

Sr. Brauli Duart
Cooperació Catalana de Mitjans Audiovisuals

Sr. Enric Morist
Creu Roja

Sr. Ferran Cases
Diomira

Sra. Adela Camí
Empresa Social – Cooperatives d'atenció
a les persones

Sra. Pilar Núñez
Entitats Catalanes d'Acció Social

Sra. Amparo Porcel
Eqmon

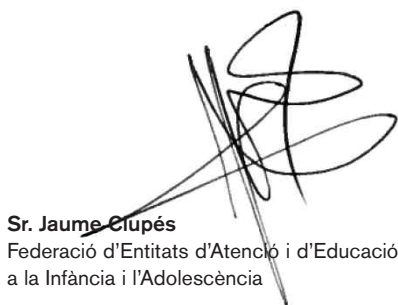
Sr. Marc Cases
Esplac Espais Catalans

Sra. Anna Varderi
Federació Catalana d'Entitats contra el Càncer

Sra. Felisa Pérez
Federació Catalana de Drogodependències

Sr. Jaume Ciupés
Federació d'Entitats d'Atenció i d'Educació
a la Infància i l'Adolescència

Sr. Javier Garcia Bonomi
Federación de Entidades Latinoamericanas
de Catalunya

Sra. Pepa Arqué
Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits

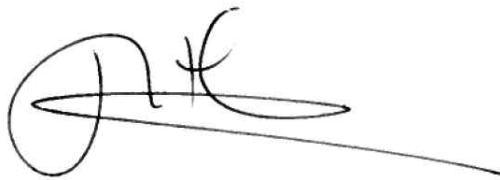
Sra. Mercè Batlle
Federació Catalana d'Entitats de Paràlisi Cerebrals
i Etiologies Similar

Sra. Carme Grifoll
Fòrum Salut Mental

Sr. Carles Barba
Fundació Catalana de l'Esplai

Sra. Marta Voltas
Fundació Imatge i Autoestima

Sr. Rafael Ruiz de Gauna
Fundació Pere Tarrés

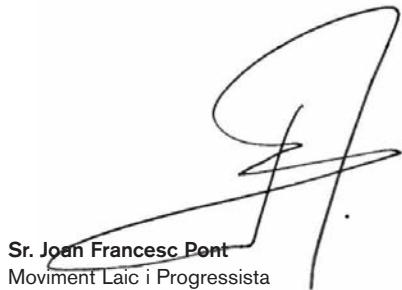
9.0

Sr. Jose Maria Faura
Intervida

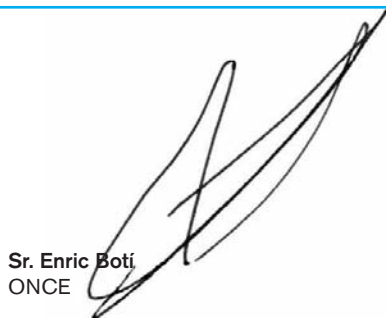
Sra. Irene Alerm
Minyons Escoltes i Guies de Catalunya –
Fundació Josep Sans

Sr. Joan Francesc Pont
Moviment Laic i Progressista

Sr. Jaume Lahaspà
Obra Social "La Caixa"

Sr. Enric Boti
ONCE

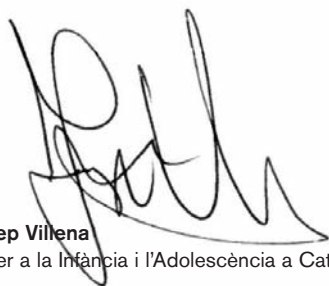
Sr. David Nadal
Ordre Hospitalària Sant Joan de Déu

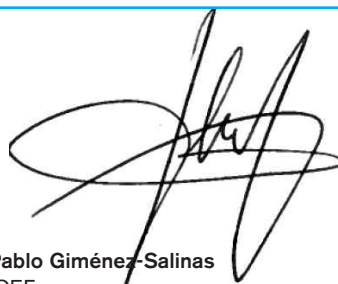
Sr. Francesc Estellés
Plataforma d'Infància de Catalunya – Taula del
Tercer Sector Social de Catalunya

Sr. Antoni Pérez
Save the Children

Sr. Josep Villena
Taula per a la Infància i l'Adolescència a Catalunya

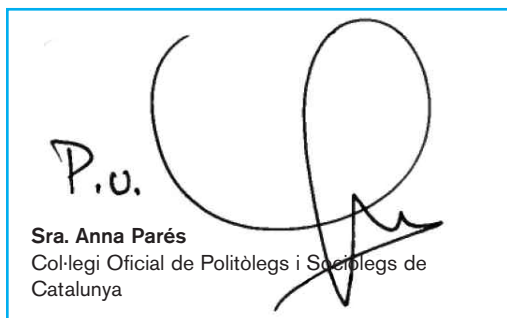
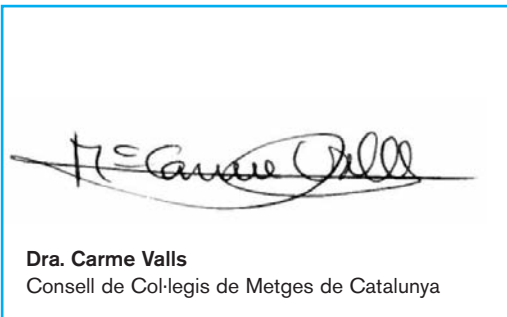

Sr. Pablo Giménez-Salinas
UNICEF

Sra. Montserrat Baró
Voraviu

Col·legis professionals

Sr. Ricard Cayuela
Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya

Sra. Núria Carrera
Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya

Agents socials i econòmics

Sr. Joan Carles Gallego
Comissions Obreres

Sra. Carmen Mur
Foment del Treball Nacional

Sr. Xavier Puig
La Confederació

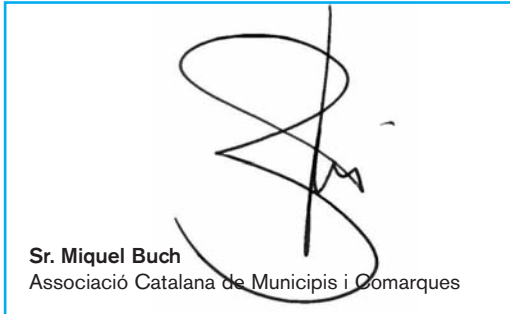

Sr. Antoni Canete
PIMEC

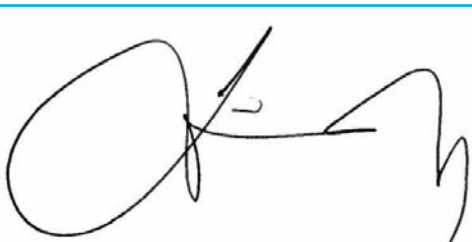

Sra. Laura Pelay
Unió General de Treballadors de Catalunya

Representants d'administracions locals

Grup parlamentaris

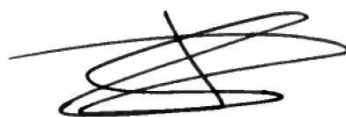
Sr. Jordi Turull
Grup parlamentari de Convergència i Unió

Sra. Agnès Russiñol
Grup parlamentari d'Esquerra Republicana de Catalunya

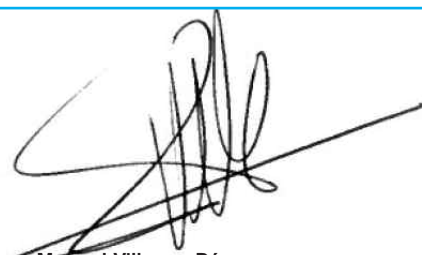
Sra. Eva Granados
Grup parlamentari Socialista

Sr. Fernando Sanchez
Grup parlamentari del Partit Popular de Catalunya

Sra. Laura Massana
Grup parlamentari d'Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Unida i Alternativa

Sr. Jose Manuel Villegas Pérez
Grup parlamentari de Ciutadans

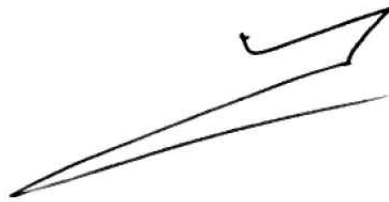

Sra. Isabel Vallet
Grup parlamentari Mixt

Generalitat de Catalunya

En nom del Govern
Neus Munté i Fernández
Consellera de Benestar Social i Família

Davant meu,
Artur Mas i Gavarró
President de la Generalitat de Catalunya

Els agents signants del Pacte per a la Infància a Catalunya, al pati de Carruatges del Palau de la Generalitat.

1

NECESSITAT DEL PACTE
PER A LA INFÀNCIA
A CATALUNYA

Catalunya, com a país, ha de fer un pas endavant per situar la infància en un eix vertebrador del conjunt de les seves polítiques independentment del difícil context econòmic i social actual.

El Pacte per a la Infància a Catalunya, promogut pel Govern de la Generalitat de Catalunya, respon a una demanda de la societat civil per donar visibilitat i benestar als infants i per situar la infància en el lloc que li correspon. Per aquest motiu, el Pacte s'ha d'entendre com una de les grans línies actuals i futures de compromís i acció envers la infància a Catalunya.

Aquest Pacte ha d'impulsar la perspectiva d'infància en les polítiques que es desenvolupin, ha de fer visible aquest grup social i facilitar espais per a la construcció del seu futur. Cal incorporar la idea que la infància forma part de l'actiu d'un país, que n'és el present i que en serà també el futur.

El Pacte per a la Infància a Catalunya ha de ser l'instrument de consens que ens permeti avançar en matèria de drets i oportunitats dels infants, així com en el seu benestar. La seva elaboració comporta que els diferents actors que hi intervinguin arribin a un punt de trobada que permeti treballar conjuntament per a la infància i l'adolescència de Catalunya. L'acord subscrit suposa l'assoliment d'un alt grau de consens, fruit de la suma de compromisos que adquireixen tots els signants i que suposa un canvi substancial i significatiu de les polítiques d'infància al nostre país.

2

MARC CONCEPTUAL, APLICACIÓ I PRINCIPIS DEL PACTE¹

¹ Aquest document segueix els acords establerts a la Guia d'usos no sexistes de la llengua en els textos de l'Administració de la Generalitat de Catalunya pel que fa a l'ús del masculí plural com a genèric.

1

MARC CONCEPTUAL

D'acord amb la Convenció sobre els drets de l'infant es defineix *infant* com 'tota persona menor de divuit anys'. Tanmateix, la legislació vigent a Catalunya distingeix, dins d'aquesta franja d'edat, l'infant com la persona menor de dotze anys i l'adolescent com la persona amb una edat compresa entre els dotze i la majoria d'edat.

Per assolir els reptes plantejats, els poders públics han de garantir els drets de tota la infància. Això inclou tots els infants més enllà de la seva situació, estat, creences, ètnia i origen.

2

APLICACIÓ

Amb l'esperit que el Pacte per a la Infància a Catalunya sigui perdurable en el temps, se situen els grans eixos de treball amb les línies estratègiques de compromís i acció envers la infància del nostre país. El Pla d'atenció integral previst en la vigent Llei 14/2010, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència ha de desplegar aquestes línies clau, ha d'aportar objectius concrets i avaluables a mitjà i llarg termini que aniran acompanyats d'una sèrie d'accions i mesures per assolir-los tenint en compte també la variable territorial. També es constituïran els mecanismes de seguiment participatiu, la temporització d'assoliments i els agents responsables de dur-los a terme.

Caldrà el compromís de tots els actors per garantir el desenvolupament dels plans establerts a partir de la dotació dels mitjans i recursos, com a requisit ineludible per assolir els objectius.

3

PRINCIPIS DEL PACTE

Amb l'objectiu que el Pacte per a la Infància a Catalunya esdevingui efectiu i útil, s'identifiquen els principis que l'han d'interpretar, de manera que els plans que el desenvolupin ho facin en la mateixa direcció.

L'interès superior de l'infant

Aquest principi fonamental ha de garantir que en les decisions i les actuacions que s'adoptin, tant en l'esfera pública com en la privada, es tinguin en compte els drets, les necessitats i l'opinió de l'infant, en funció de la seva edat i maduresa.

L'aplicació d'aquest principi comporta l'avaluació d'allò que és millor per a l'infant en cada cas, assegurant que ha estat escoltat i que s'ha pres en consideració el seu punt de vista. Per tant, com a principi inspirador de les actuacions públiques s'ha d'incorporar de forma integral i transversal en totes les polítiques i mesures que l'afectin. Així, quan hi ha un conflicte d'interessos, cal garantir que s'han tingut en compte les seves consideracions abans de decidir. Tanmateix, l'anàlisi d'impacte de les decisions facilitarà l'avaluació i la conciliació d'aquests interessos contraris.

Així doncs, l'interès superior de l'infant referma la seva capacitat per expressar-se i gestionar els seus drets i responsabilitats com a part del seu procés de participació i d'apoderament com a ciutadà, sempre d'acord amb el seu grau de maduresa i amb vista al seu benestar integral.

Transversalitat

Les polítiques d'infància responen a un enfocament multifactorial i de treball interdepartamental. Per això, cal impulsar polítiques transversals que garanteixin des de tots els àmbits els drets, les oportunitats i les responsabilitats de la infància.

Aquesta perspectiva transversal s'ha d'incorporar mitjançant la millora del sistema de coordinació efectiva i adequada entre tots els agents implicats en el benestar i la qualitat de vida dels infants i adolescents a través de la coordinació institucional i del treball en xarxa.

La coordinació institucional requereix el desenvolupament i la implantació de mecanismes de treball horitzontal entre les diferents administracions i dins d'aquestes. Les comissions interdepartamentals, les meses intersectorials, els grups de treball o els sistemes d'informació horitzontals són instruments que han de fer possible aquesta coordinació institucional.

El treball en xarxa implica que tots els actors que tenen responsabilitats en l'àmbit de la infància creïn espais de col·laboració i d'interacció per generar un intercanvi de coneixements.

ment, d'experiències i unes bones pràctiques basades en l'evidència que permeti una optimització dels recursos, una millor presa de decisions i un efecte multiplicador.

Així doncs, la transversalitat ha de permetre que l'atenció integral arribi a tota la població infantil i adolescent, atenent la seva persona i el seu entorn familiar, social i comunitari, garantint una definició comuna i compartida d'objectius en la globalitat en les actuacions i les intervencions.

Mitjançant l'enfocament transversal de la perspectiva d'infància en cadascuna de les accions que es desenvolupin, s'explicita una voluntat política ferma del Govern per posar en primera línia les polítiques d'infància i es crea un compromís molt més estable de tots aquells actors i agents implicats en aquest àmbit.

Tanmateix, cal no oblidar que la coordinació pública/privada és també un element essencial que contribueix al desenvolupament del país.

Avaluació

L'avaluació permet valorar de forma permanent l'adequació d'una actuació pública en relació amb les necessitats socials que la motiven.

Per això, l'avaluació ha de configurar un aspecte bàsic i fonamental en el disseny i la implementació de qualsevol política, ja que permet anticipar, millorar, optimitzar i generalitzar els seus resultats. En aquest sentit, per poder prendre decisions sobre una base sòlida i segura, cal posar a disposició de qui decideix l'estudi dels efectes resultants i la consecució d'objectius de les polítiques que s'han d'adoptar, així com tota l'evidència disponible sobre aquelles que hagin demostrat tenir un major valor i s'hagin utilitzat respecte a la finalitat per a la qual van ser destinades.

Les diferents modalitats d'avaluació (de disseny, d'implementació, d'impacte i econòmica) ens permeten anar millorant i adaptant els programes perquè s'ajustin a les necessitats previstes i a les que sorgeixen.

L'avaluació del disseny de les polítiques comporta la realització d'una diagnosi del fenomen i la valoració de les millors accions per assolir els objectius, a partir sempre de la recerca social sobre aquesta qüestió.

L'avaluació de la implementació permet analitzar si la posada en pràctica de la mesura s'ajusta als objectius.

L'avaluació d'impacte determina si la mesura o política ha resolt o millorat la situació prèvia.

Finalment, l'avaluació econòmica possibilita abordar la presa de decisions considerant els beneficis i els costos de les diferents alternatives d'intervenció.

A fi d'avaluar les polítiques d'infància, cal reforçar els mecanismes de recopilació i anàlisi sistemàtica de dades que permetin fer un seguiment periòdic tant de la situació de la infància i l'adolescència com de les mesures implementades a partir d'un sistema d'indicadors homogeni i comparable. A partir d'aquests indicadors es crearà un índex de desenvolupament infantil (IDI) com a mesura de progrés nacional per al desenvolupament de la infància i l'adolescència. Aquest índex servirà per promoure la presa de decisions polítiques en temes d'infància amb ple coneixement de la situació d'aquest col·lectiu.

Tanmateix, l'Administració de la Generalitat vetllarà perquè els projectes de disposicions reglamentàries i els avantprojectes de llei comptin amb una avaluació específica sobre l'impacte en la infància.

Coresponsabilitat

La coresponsabilitat implica el compromís de tots els agents a treballar conjuntament pels drets dels infants amb l'existència d'objectius comuns, l'assumpció de responsabilitats concretes per cadascuna de les parts i l'articulació d'aquestes responsabilitats.

Cal promoure la participació activa de tots els agents socials, econòmics, culturals i polítics en iniciatives orientades a millorar el benestar infantil i el reconeixement dels infants com a ciutadans de ple dret, perquè aquests són responsabilitat de tota la societat. Tanmateix, les administracions són les garants dels drets dels infants i adolescents i són responsables d'executar i implementar les mesures que s'adoptin.

Prioritat pressupostària

Una de les millors maneres de manifestar la prioritat de les polítiques d'infància és a través del compromís pressupostari. En aquest sentit, cal garantir la inversió pública en infància, amb la tendència a apropar-se a la mitjana europea, que per a l'any 2009 era d'un 2,27% del PIB, per assegurar un pressupost suficient per a, entre d'altres, prestacions familiars per fills menors d'edat, ajuts a menjadors escolars i serveis i programes per cuidar i educar la primera infància. Tot i això, cal tenir present que les disponibilitats econòmiques del sector públic català no es corresponen amb el seu PIB a causa de la transferència de recursos a la resta de l'Estat. Tanmateix, cal que hi hagi una gestió més eficaç i eficient dels recursos disponibles i més visibilitat i transparència en els pressupostos destinats a la infància.

Perspectiva d'infància

S'entén per *perspectiva d'infància* 'l'obligació i la disposició que tenen els òrgans de govern i el legislatiu, a l'hora de proposar normativa, de la jerarquia que sigui, o en elaborar plans o projectes, de considerar les conseqüències que poden tenir en el benestar dels infants'; i això, a causa de l'especial naturalesa de la vulnerabilitat dels infants.

3

EIXOS DEL PACTE
PER A LA INFÀNCIA
A CATALUNYA

1

PARTICIPACIÓ SOCIAL DE LA INFÀNCIA

La *participació*, en paraules de l'expert en participació infantil Roger Hart, 'és el dret fonamental de la ciutadania, lligat generalment al procés de compartir les decisions que afecten la vida de la comunitat en la qual un viu. És el mitjà pel qual funcionen les democràcies i és un indicador per mesurar el nivell de democràcia d'un grup, població o país determinat.'

La participació activa dels infants i adolescents en tots els àmbits de la vida és el primer pas necessari perquè aquests assumeixin la seva responsabilitat social. Promoure i desenvolupar els drets dels infants en general, i més particularment els de participació, esdevé una necessitat social, cultural, de justícia i d'exercici democràtic. Cal prendre consciència que els infants i adolescents, com a col·lectiu social, formen part activa de la societat amb drets i deures i que això exigeix l'exercici i l'aplicació pràctica de la democràcia amb totes les seves regles.

En aquest sentit, Catalunya té un repte pendent quant a la promoció de la participació social dels infants i els adolescents, un dret que reconeix la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de l'Infant de 1989 i que considera el dret d'opinió, la llibertat d'expressió, la llibertat de pensament, de consciència i de religió, la llibertat d'associació, la protecció de la vida privada i el dret a una informació adequada. Aquests són drets que s'han de desenvolupar a tots els àmbits de la vida dels nois i de les noies.

Cal promoure un canvi de mentalitat a la nostra societat pel que fa a les relacions entre adults i infants, trencar la dependència i el paternalisme actual i passar del concepte d'infant com a subjecte passiu de drets a una nova realitat on l'infant és tractat com a ciutadà amb drets i responsabilitats i amb capacitats per exercir-los.

Aquesta nova manera de veure la relació entre adults i infants s'ha de traduir també en la manera com s'interpreten els seus drets, especialment quan es fa des del prisma d'una major participació en l'establiment dels propis drets i el seu exercici. Seguint aquesta línia, guanya especial rellevància el concepte d'*interès superior de l'infant*, que s'ha d'entendre des de la perspectiva que, quan hi ha un conflicte d'interessos, ens hem d'assegurar que tenim en compte la seva veu abans de prendre una decisió.

Tots els infants i adolescents han de tenir accés a experiències participatives diferents i variades i amb diferents graus i intensitats, ja que mitjançant aquestes, els nois i les noies es vinculen a la comunitat, s'hi comprometen i s'impliquen en la seva transformació, millorant la seva realitat més propera, exercint i interioritzant així el sentiment de ciutadania. L'exercici del dret ha de comportar una praxis emancipadora, i per tant cal fomentar la participació dels infants i adolescents que es troben en una situació social o personal de més desavantatge.

Per assolir aquest procés, cal posar en relleu el paper que té l'educació per a la participació, atesa la importància que aquesta té en el desenvolupament integral de les capacitats que possibiliten una integració activa dels infants i els adolescents a la societat. Tanmateix, aquesta educació per a la participació ha d'anar de la mà d'una major potenciació de l'autonomia en els nois i noies.

L'autonomia és per al noi i la noia un aspecte de vital importància per a la formació de la seva personalitat i de transició cap a l'accés d'una manera natural a l'emancipació, i, en conseqüència, a l'exercici de les facultats civils amb independència, llibertat i responsabilitat.

Ciutadania, autonomia i responsabilitat són conceptes vinculats entre si, i en una societat com l'actual, on predominen les relacions de dependència de l'infant respecte de l'adult, cal avançar en la creació d'espais d'autonomia, de més igualtat entre adults i infants, espais que apuntin a l'apoderament de la infància i al foment de la seva autonomia responsable. Només a través d'iniciatives de promoció de la participació vinculades a l'exercici de la ciutadania serà possible arribar-hi.

En aquesta línia és necessari obrir el debat per avançar cap al reconeixement del dret de vot a edats anteriors a les reconegudes actualment, com un factor important per a la implicació de l'adolescent en l'exercici de la seva responsabilitat civil i el seu compromís social.

1.1.

DRETS I RESPONSABILITATS

És necessària la consideració dels infants i els adolescents com a subjectes de drets i responsabilitats, amb capacitats per exercir-los, tal com defineix la Convenció. No obstant això, malgrat els esforços normatius i socials vers aquesta consideració, encara hi ha un ampli desconeixement dels drets i les responsabilitats de la infància i l'adolescència, i una percepció i aplicació diferents en les relacions quotidianes amb altres infants, amb els joves, els adults, la gent gran, segons els entorns i/o les situacions familiars i socials.

Pel que fa als drets, les Nacions Unides i, particularment, l'UNICEF, han insistit que tots els inclosos a la Convenció són de rang igual, i que no tenen cap prioritat ni jerarquia entre ells. Tot i així, es poden distingir, d'una banda, els drets a la provisió i a la protecció, que, com tots els drets socials, econòmics i culturals, obliguen a la proactivitat dels estats que l'han ratificada, i, de l'altra, els drets a la participació, que inclouen drets civils, com ara els de llibertat de pensament, de consciència i d'expressió, els quals posen límits a l'autoritat de l'Estat, especialment pel que fa als aspectes que afecten la intimitat i la vida privada.

El Comitè dels Drets de l'Infant insisteix sempre en la seva satisfacció simultània i en el fet que uns ajuden a complir els altres. El concepte d'estat utilitzat per la Convenció obliga a totes les administracions públiques del país.

Pel que fa a les responsabilitats, la Convenció i les normatives vigents esmenten els deures que dimanen dels diferents drets. Aquests deures s'han de considerar com una oportunitat per a la realització personal dels infants.

La constatació que els drets de la Convenció no es visualitzen prou en les relacions quotidianes entre els nens i nenes i els adults, apunta a la necessitat d'un canvi de rol i d'una visió del món adult que faci possible considerar els infants i els adolescents com a subjectes de drets d'avui i amb les responsabilitats i els deures propis de la seva edat i capacitat.

És aquesta realitat integral, la que ens obliga a plantejar-nos acords entorn de tres eixos de treball complementaris:

- Ampliar la informació i la sensibilització dels adults en general vers la perspectiva d'infància. Desenvolupar programes en col·laboració amb la infància i l'adolescència transversal, interinstitucional, intergeneracional i intercultural per promoure més compromís dels adults en els drets dels infants.
- Reforçar i millorar la formació dels professionals i dels agents relacionats amb la infància i l'adolescència en l'aplicació de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
- Facilitar, en col·laboració amb la infància, els mitjans i processos que possibilitin la participació de la infància i l'adolescència

1.2.

LA PARTICIPACIÓ I EL SEU DESENVOLUPAMENT

L'exercici de la participació social és una manera de reconèixer els infants i adolescents com a grup humà, amb compromisos i lleialtat cap al grup de pertinença i amb interessos comuns. En aquest sentit, cal promoure i exigir la garantia de drets i responsabilitats i el seu desenvolupament operatiu, que podem detallar en quatre contextos de desenvolupament de la participació:

- Participació com a membres dels grups als quals pertanyen: cada infant forma part de manera natural de diversos grups humans que es mouen en contextos d'aprenentatge social i grups de referència per al seu desenvolupament. En tots aquests grups contínuament es desenvolupen accions i es prenen decisions que els afecten, per la qual cosa tenen el dret a ser tinguts en compte i a participar-hi com a implicats. L'impacte de la participació en aquests contextos és particularment important per al procés de socialització.
- Participació com a persones destinatàries de serveis: l'infant participa en la millora d'equipaments o serveis dels quals gaudeix. L'impacte de la participació reverteix en els mateixos usuaris.
- Participació com a membres de la comunitat més propera en la qual viuen: el context social proper en què viu cada infant és on es fan moltes de les activitats quotidianes, però també festives, en què participa al llarg de l'any. L'infant té dret a pren-

dre part en les accions i decisions que configuren i dinamitzen aquests contextos com a membre que n'és part. L'impacte de la participació en aquests afecta la dinàmica de tota la comunitat.

- Participació com a ciutadans: en aquest cas la participació té l'objectiu d'incidir en les polítiques públiques; l'impacte afecta el conjunt de la població.

La participació de l'infant o l'adolescent al màxim possible en la globalitat de la vida social és el que configurarà l'estatus de ciutadà i, per això, es considera inimaginable el disseny de polítiques públiques en qualsevol àmbit elaborat d'esquena a aquest col·lectiu.

Però, més enllà de la teoria, hi ha un consens en el dèficit global de la participació en les dinàmiques socials i polítiques d'infància i adolescència, que habitualment no apareix als òrgans on es prenen les decisions que els afecten. Majoritàriament encara es gestionen els seus interessos i necessitats a través de representants adults.

Defensar que la infància té el dret, el deure i la capacitat, com qualsevol altra persona, de ser participants principals de totes aquelles decisions, propostes i accions que afectin les seves vides compensarà sense cap dubte el fort desequilibri actual entre el compliment dels anomenats drets socials i drets civils. D'acord amb el grau de maduresa dels infants, cal promocionar espais visibles d'opinió i participació en la vida quotidiana familiar, en l'escola, en les activitats de lleure, en la vida comunitària i en els afers públics, així com en l'àmbit de l'educació cívica i en valors, de la justícia i també en l'àmbit de la salut entesa com una manera de viure autònoma, solidària i alegre.

El distanciament creixent entre les cultures infantil i adolescent i la cultura adulta (noves infàncies i noves maternitats i paternitats) dificulta, sense cap dubte, la comunicació dialògica i l'aprenentatge de la participació conjunta en la comunitat com a ciutadans d'avui.

Però seria millorable si promovem espais relacionals intergeneracionals d'intercanvi vivencial i cultural i programes compartits d'ús de noves tecnologies i nous estils de relació, on totes les persones participants siguin conscients que totes elles estan aprenent a participar juntes.

Àmbits de participació infantil i adolescent

La participació dels infants i adolescents ha de ser possible des de la proximitat i en la quotidianitat dels infants en els diferents entorns: família, escola, temps de lleure, activitats extraescolars, teixit associatiu, barri, mitjans de comunicació o Internet. En cadascun d'aquests àmbits, l'infant hi participa i interactua amb adults i altres nois i noies. És en aquests espais, dels quals tots i totes formem part activa, on es va definint i construint el paper social de la infància i l'adolescència.

La família és el primer espai de socialització dels infants, i, per tant, un dels primers en què s'hauria d'afavorir una cultura participativa. És necessari fomentar una educació en la responsabilitat i per a la participació ciutadana promovent en els nois i les noies i en les seves famílies el diàleg i l'esperit crític constructiu i deliberatiu. Aquesta cultura de relacions en l'àmbit familiar parteix de la consideració del nen i la nena com a subjectes de drets, l'exercici dels quals s'ha de facilitar a través del nucli familiar, tant en l'àmbit privat de la família com en altres aspectes de la vida de l'infant.

Les famílies han de generar oportunitats de participació, així com experiències de presa

de decisions en què es tingui en compte l'opinió de l'infant com un element més del seu creixement personal.

Quan la família no pot assumir la seva funció, aquesta tasca la desenvolupen els centres residencials d'acció educativa (CRAE) i, en els casos d'infància i adolescència en risc, els serveis d'atenció socioeducativa no residencial per a infants i adolescents en risc i les seves famílies. En tots els casos, des dels centres i serveis d'atenció a la infància i l'adolescència s'han d'impulsar, com a objectiu prioritari, la participació i la coresponsabilitat dels nois i de les noies en el seu dia a dia. En aquest entorn, com a la resta, s'ha d'afavorir i garantir al màxim el diàleg constant entre l'adult i l'infant i s'han de facilitar espais com les assemblees, on el col·lectiu es reuneix per manifestar els seus desitjos, propostes i dubtes. També és on poden reflexionar i prendre decisions al voltant de la convivència i d'aquells aspectes que des d'una visió integral els afecten. El diàleg entre infants i adults és bàsic per arribar a consensos que permetin a l'adult prendre consciència del que és un infant o adolescent i les seves capacitats del present, i al noi o la noia l'adquisició dels valors lligats a la participació democràtica, i que millorin la convivència i el respecte mutu entre si i amb els adults.

Els centres educatius són i han de ser també àmbits clau de participació dels infants i adolescents, que s'esdevé en diferents espais, fórmules i models. La més formal es reconeix als consells escolars dels centres de secundària. Aquests consells són els òrgans de decisió i representació de tots els estaments que formen part de la comunitat educativa en un determinat centre.

Altres propostes participatives són les assemblees de classe, on cada grup-classe descobreix les potencialitats i peculiaritats del grup, planteja activitats en funció d'aquestes, tot decidint aspectes del funcionament o intervenint en la resolució de conflictes en les assemblees i els consells de delegats del centre educatiu, on representants de cada classe decideixen aspectes que afecten el conjunt del centre.

Cal destacar, així mateix, la tasca en el foment de la participació i en l'educació en valors que es desenvolupen en determinats centres –amb innovadors projectes educatius de centre– o les possibilitats d'experiències educatives sorgides al territori, que fomenten en els nois i les noies valors vinculats a la cultura participativa, com és el compromís i la coresponsabilitat, a més d'afavorir la implicació d'altres agents de l'entorn.

El temps de lleure dels infants és un bon marc on desenvolupar aquesta cultura participativa. En aquest camp, les entitats d'educació en el lleure, amb una llarga tradició associativa, i els recursos d'educació social en el medi obert són veritables escoles de participació on a partir dels valors democràtics, els nois i les noies tenen més possibilitats d'organitzar-se de forma autònoma i de responsabilitzar-se del seu funcionament i les seves activitats, d'emprendre accions de compromís social vinculades al treball en valors socials. El temps de lleure es converteix així en un àmbit idoni on aprendre a ser part activa de la comunitat. També pot ser el marc en què els infants entrin en contacte amb el món de les tradicions i de la cultura popular, i amb el conjunt de valors de la socialització i la participació inherents a aquest sector de la cultura.

Amb la idea de fer extensiva la participació dels infants en els diferents espais de la seva vida, cal tenir-ne presents d'altres com ara les associacions culturals i esportives, o també espais més temporals, com els serveis socio-sanitaris en què poden participar com a persones usuàries.

1.3.

ÒRGANS DE PARTICIPACIÓ INFANTIL

La legislació vigent estableix la necessitat de crear òrgans de participació infantil en l'àmbit local, el nacional i el Sistema català de serveis socials.

Els consells d'infants i adolescents i altres experiències de participació infantil són instruments de participació, on les noies i els nois exerceixen el seu dret a ser escoltats i a assumir les seves responsabilitats com a ciutadans de ple dret.

El Consell d'Infants és un òrgan estable on desenvolupar els projectes col·lectius propis de l'edat en un aprenentatge de les bases de la democràcia i de sensibilització, difusió i defensa dels drets dels infants, especialment del dret a la participació. En la seva constitució haurien de ser-ne membres nois i noies que representin els alumnes dels centres educatius, els moviments de lleure, els grups amb necessitats específiques o simplement elegits aleatòriament entre els nois i noies de la població. És un projecte que incideix en la construcció de valors, sota l'ampli paraigua de la participació, amb la intencionalitat de disposar un espai ciutadà de participació dels nens i nenes, i en el qual els processos que se segueixen són tan importants com el resultat final.

Les societats democràtiques es construeixen per a una ciutadania diversa, intergeneracional i intercultural, amb la participació de tothom. Els consells d'infants i altres programes de participació infantil constitueixen, doncs, un imprescindible i potent instrument a l'abast dels nois i noies, que els permet exercir el seu dret de ciutadania i implicar-se i actuar amb l'objectiu de transformar-se, transformar el seu entorn i incidir en les polítiques públiques.

Quan la institució que acompanya aquesta participació és l'ajuntament, el procés participatiu s'enriqueix amb una dimensió transformadora de la ciutat o poble. Quan els infants participen en la construcció del municipi, aquest canvia, es transforma, es fa més democràtic, humà, accessible, acollidor i amable, i canvia també la seva ciutadania, ja que com més es coneix un territori, més se sent com a propi.

El Pacte per a la Infància a Catalunya esdevé sense cap dubte un instrument rellevant en la operativització del Consell Nacional d'Infància a través del necessari consens intergeneracional, transversal i interinstitucional per intensificar la sensibilització i la informació del Consell a tot el territori català, i en el suport necessari a les diferents experiències participatives positives actuals i futures, a fi que puguin ser el motor del Consell Nacional d'Infància, formar-ne part i convertir-lo en una possibilitat real de participació política i social.

El Sistema català de serveis socials preveu la creació de consells de participació o altres formes de col·laboració en els centres, inclosos també els que atenen infants i adolescents.

1.4.

INSTITUCIONS COL·LABORADORES AMB LA INFÀNCIA

Hi ha un gran consens científic i tècnic en què la necessària visió com un tot de l'infant exigeix que hi hagi institucions específiques col·laboradores amb la infància. En aquest sentit, és important fer possible l'accés dels infants i els adolescents a la defensa i l'adequació dels seus drets a totes les institucions que els representen.

Per aquest motiu, el Comitè dels Drets de l'Infant proposa crear una institució independent per a la promoció i la vigilància de l'aplicació de la Convenció i dels seus tres protocols facultatius com a garantia d'incrementar el seu apoderament i no delegar els seus drets a altres possibles organitzacions defensores de drets.

A Catalunya, aquesta tasca se centralitza en l'Observatori dels Drets de la infància i en l'adjunt o adjunta per a la defensa dels drets dels infants i dels adolescents del Síndic de Greuges, i, en el cas que l'infant o adolescent es trobi tutelat per l'Administració pública, la tasca es deriva a la figura del procurador dels drets de l'infant. Així, doncs, aquestes tres institucions comparteixen algunes de les funcions definides pel Comitè.

IDEES CLAU

PARTICIPACIÓ SOCIAL DE LA INFÀNCIA

- Construir un nou ideari en el qual la infància tingui el protagonisme que li correspon, en igualtat d'oportunitats i amb les mateixes condicions socials que els adults.
- Atorgar als infants i adolescents el valor i el respecte igual que als adults.
- Garantir la participació efectiva de la infància tenint en compte la seva manera de sentir i el seu parer.
- Afavorir la comunicació bidireccional entre infants i adults per poder adaptar els continguts als interessos, les necessitats i les possibilitats dels infants i els adolescents.
- Reconèixer les competències de la infància i l'adolescència i la seva capacitat d'actuació.
- Reconèixer el protagonisme infantil garantint la seva intimitat i el dret a gaudir-ne com a part de la seva construcció social.
- Implicar la societat en el coneixement de la Convenció dels drets de l'infant i tenir-la com a referència en les relacions comunitàries. També és important donar a conèixer altres convencions que puguin tenir afectació a la infància com pot ser la Convenció dels drets de les persones amb discapacitat de les Nacions Unides.
- Fomentar espais de sensibilització vers la cultura d'infància i el coneixement de la Convenció dels drets.
- Reforçar i millorar la formació dels professionals relacionats amb la infància i l'adolescència en l'aplicació de la Convenció dels drets.
- Evitar el bonisme i el paternalisme en les pràctiques participatives.
- Desenvolupar accions de promoció de la participació de la infància, procurant la seva visibilitat i valorant les seves aportacions.
- Escoltar la infància activament i informar-la com a condició prèvia per a la seva participació, tot recollint directament els seus desitjos, propostes i necessitats.
- Fomentar la cultura participativa dels infants a tots els entorns des de la proximitat i la quotidianitat.
- Garantir espais facilitadors de l'aprenentatge de la participació com a base del desenvolupament integral de la seva personalitat.
- Promoure la representació equitativa en els diferents espais participatius dels diferents col·lectius que formen la infància i tenir en compte les seves necessitats específiques i del seu entorn.
- Incloure la participació social dels infants en el disseny de les polítiques públiques.

2

DE LA INCLUSIÓ SOCIAL A LA QUALITAT DE VIDA: IGUALTAT D'OPORTUNITATS

Les polítiques vers la infància han fet un pas significatiu des de la perspectiva de la inclusió social. Seguint la línia plantejada en la Llei 14/2010 dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, cal apostar per establir propostes que garanteixin la qualitat de vida dels nostres infants i adolescents, qualitat que ha de garantir la igualtat d'oportunitats des de la prevenció del risc fins al suport a l'autonomia.

Cal impulsar polítiques perquè la nostra societat estigui basada en la inclusió, amb un plantejament integral, que englobi tota la infància i l'adolescència, que sigui transversal i comprometi a totes les administracions i institucions, i sobretot que lluiti contra la pobresa i qualsevol forma d'exclusió. La promoció de la cohesió social implica fer accions a favor de la qualitat de vida i el benestar social, la igualtat d'oportunitats, el foment del mercat de treball i la igualtat en l'educació i la formació per obtenir més cohesió social.

En aquest sentit, és destacable el paper que poden realitzar els serveis socials bàsics al territori com a primera resposta preventiva i d'atenció social a la infància i l'adolescència a través dels serveis bàsics d'atenció social i els serveis d'intervenció socioeducativa no residencial per a infants i adolescents, així com els serveis especialitzats que treballen amb els infants i les famílies, implicats en la consecució dels mateixos objectius.

Les polítiques i les propostes des d'una perspectiva resilient han de substituir els models d'intervenció deficitaris pels models d'intervenció més apreciats. S'entén per *resiliència* 'la capacitat d'una persona o d'un grup d'afrontar les adversitats, sobreposar-s'hi i sortir-ne enfortit o transformat'. No constitueix un estat definitiu i mai no és absoluta ni total. La resiliència com a pensament apreciatiu busca les oportunitats. Es tracta d'una mirada no patològica i més positiva sobre l'existència humana. Sota la mirada de la resiliència s'ha de passar dels models de risc fonamentats en les necessitats als models de prevenció, promoció i participació basats en les potencialitats i els recursos dels éssers humans.

Sota aquesta mirada d'afavorir la inclusió social, la Comissió Europea emplaça a tots els estats a adoptar mesures en relació amb els àmbits que augmenten el risc d'exclusió social. A la Unió Europea la principal causa de pobresa i d'exclusió social és l'atur, i un dels grups de població que estan més exposats a un risc més elevat d'exclusió són els infants i els adolescents.

Els principals àmbits d'exclusió social són l'econòmic (pobresa relativa per manca de les fonts de renda o de l'insuficient accés a aquestes), el laboral (atur i precarietat ocu-

pacional), el formatiu (analfabetisme i nivell formatiu insuficient), el socio sanitari (discapacitat i dependència, addiccions i malalties relacionades de risc social), el residencial (sense sostre, infrahabitatge, entorn residencial degradat i en zones de població disseminada), el relacional (feblesa i deteriorament de la xarxa familiar i escassetat de relacions comunitàries) i el polític o de ciutadania (no-accés a la ciutadania política i als drets socials). Aquests àmbits d'exclusió afecten de manera desigual segons diversos factors, entre els quals hi ha l'edat, de manera que la vulnerabilitat a aquests factors de risc és especialment intensa en la infància i l'adolescència.

L'entorn familiar ha de garantir un desenvolupament integral per als infants, per la qual cosa cal protegir les famílies oferint-los suport i recursos. La família ha de poder garantir la cobertura i la satisfacció de les necessitats bàsiques, així com garantir la socialització dels seus fills i filles; protegir les famílies és protegir els infants. L'actuació de les administracions públiques sempre és subsidiària de la família i ha de garantir que aquesta tingui els recursos necessaris per desenvolupar la seva funció.

La lluita contra la pobresa ha de ser una prioritat per evitar l'exclusió; cal aplicar polítiques d'inclusió en l'habitatge i l'ocupació, amb un sistema de prestacions econòmiques i serveis d'atenció per als infants i les seves famílies. S'han d'establir els dispositius en funció de la conjuntura de cada moment, diferenciant les situacions de crisi de les de bonança econòmica.

En qualsevol cas, és important no identificar les persones amb les seves circumstàncies i tenir una visió integral dels infants. En aquest sentit, per exemple, cal precisar i no identificar l'infant com a pobre, sinó com un infant que viu en una família en situació de pobresa.

Cal que es doni una especial atenció a la transició dels adolescents a la vida adulta. Tenint en compte que l'inici d'aquest procés de desenvolupament és la infància en la qual cal fer inversió per afavorir la igualtat d'oportunitats.

Per garantir la igualtat d'oportunitats també cal tenir en compte, en totes les àrees d'actuació, abordar la perspectiva de gènere, discapacitat o diversitat.

Tot i els avenços importants assolits, garantir la igualtat de drets entre homes i dones i fer front a les situacions de desigualtat de gènere segueix sent fonamental. Així doncs, per poder garantir a tots els infants un desenvolupament integral, és imprescindible promoure la igualtat real i garantir l'absència de discriminacions per raó de sexe potenciant la coeducació, entesa com una eina per educar en valors igualitaris, i les accions que eliminen obstacles, dificultats i barreres inherents als estereotips i rols de gènere. Cal formar persones perquè desenvolupin nous models de relacions i noves maneres d'actuar i posar una especial atenció a evitar la reproducció de rols tradicionalment sexistes, garantint la igualtat de drets entre nens i nenes i alhora les diferències pròpies de cada gènere.

La transversalitat pren una especial rellevància en el cas de la infància amb discapacitat o amb risc de tenir-ne. Tenir una discapacitat afecta a totes les àrees de la vida quotidiana, de manera que els infants i adolescents amb alguna discapacitat tenen una realitat específica, que cal abordar des de tots els àmbits d'actuació, amb tota la intensitat que requereix. Des de la més tendra infància, l'infant o adolescent amb discapacitat necessita l'adaptació d'espais, metodologies pedagògiques, tractaments sanitaris o rehabilitadors específics, programes de suport a la inserció laboral o ofertes de lleure adaptat.

És necessari desenvolupar polítiques de promoció de la convivència amb accions a favor de les relacions interculturals i interreligioses adreçades als infants i adolescents. En

aquest sentit, cal promoure l'educació intercultural amb l'objectiu d'informar-los altres maneres de viure i entendre la realitat, altres filosofies i religions o creences. Alhora és necessari posar èmfasi en aquells valors compartits per les diverses cultures i religions que són clau per a la construcció d'una cultura pública comuna. També és important que rebin formació sobre la composició de la societat; una societat plural, des del punt de vista cultural i religiós.

La inclusió social de la infància i l'adolescència ha de comptar amb la coordinació de les diverses administracions i institucions, amb el treball en xarxa de tots els professionals implicats en l'atenció dels casos i amb la proximitat dels diferents agents que intervenen en la comunitat.

Així doncs, cal el compromís de les institucions competents per impulsar les polítiques, els recursos i les mesures que siguin necessaris per garantir la protecció davant de qualsevol situació de risc i preservar el benestar i la qualitat de vida dels infants i adolescents.

2.1.

PREVENCIÓ DEL RISC

Es defineix la *prevenció* com 'el conjunt d'actuacions socials destinades a preservar l'infant o l'adolescent de les situacions que són perjudicials per al seu desenvolupament integral o per al seu benestar'.

La prevenció és actualment un repte, perquè implica millorar la detecció i la rapidesa en les intervencions. Requereix voluntat política, sensibilització social, provisió de recursos als diferents serveis, coordinació i treball en xarxa en un marc comunitari.

Cal incidir en la importància de la prevenció precoç prioritzant l'actuació en la petita infància, que és clau per assegurar el millor inici de la vida per a tots els infants.

Al voltant de les actuacions proactives en relació amb la prevenció, cal apuntar el fet que actuar quan ja existeixen els efectes negatius per als infants i adolescents comporta costos més elevats de caire econòmic, sense oblidar els costos personals en el seu desenvolupament, de vegades de caràcter irreversible, que es mantindran al llarg de tota la vida.

D'altra banda, la *promoció* es defineix com 'el conjunt d'actuacions socials que obeeixen a objectius de millora social i responen a anhels o aspiracions col·lectius, particularment els d'un benestar personal i social més gran'. Com a concepte està vinculada a la prevenció primària, però també a la promoció específica del benestar infantil i dels seus drets.

La forta influència històrica cultural i social de la consideració dels nens i les nenes com a objectes de protecció, i no com a subjectes de drets amb necessitats i també amb capacitats, ens obliga a intensificar la reflexió sobre el canvi necessari de visió de l'adult a través de l'increment progressiu de sensibilització i cultura envers els drets infantils.

Tanmateix, es detecta que el model actual de societat promou una medicalització del malestar inherent a la vida. Aquesta tendència deriva cap a models d'intervenció molt

reduccionistes, en detriment de l'escolta i el treball amb els infants, els adolescents i les seves famílies.

En aquest sentit, cal assenyalar la idoneïtat, en les tasques de prevenció, del model integral (bio-psico-social-educatiu) i les intervencions comunitàries corresponents i de treball en xarxa, per tenir en compte tant les dificultats i la simptomatologia de l'infant i l'adolescent com el context social i familiar en el qual es desenvolupa.

Cal donar a l'educació la importància que té en el desenvolupament cultural i també en les capacitats que possibiliten una integració activa dels infants i els adolescents a la seva societat, i, des d'aquest reconeixement, es considera que l'acció social promou el procés de responsabilització i autonomia dels infants i adolescents i li dona suport, generant propostes interprofessionals dirigides a la prevenció.

Les famílies actuals viuen profundes transformacions amb una gran riquesa de diversitats, però també poden desencadenar o agreujar processos mòrbids i d'exclusió social que requereixen una atenció i un seguiment especialitzat amb valor preventiu.

A fi de millorar la relació afectiva en l'acompanyament dels processos d'autonomia en la infància i en l'adolescència, l'impuls de la conciliació de la vida familiar i laboral i la responsabilització activa dels infants i adolescents en la vida quotidiana esdevenen facilitadors fonamentals.

2.1.1. LA PREVENCIÓ EN LES SITUACIONS DE POBRESA

Sovint la pobresa que pateix l'infant és resultat de la situació de vulnerabilitat, de caràcter multidimensional, de l'entorn familiar, on la precarització de les trajectòries laborals i familiars dels progenitors (diverses, inestables, discontinües) poden exposar els infants i els adolescents a experiències d'adversitat econòmica i de suport sociofamiliar insuficient en diferents moments del seu itinerari vital.

En tota societat democràtica on la igualtat d'oportunitats a l'inici del cicle vital determina les trajectòries de les persones, és convenient identificar els riscos d'exclusió social i els efectes que comporten per als menors d'edat. Qualsevol mesura que aconsegueixi reduir la pobresa no tan sols representa una inversió essencial per als infants i adolescents, sinó també per al futur benestar col·lectiu de tota la ciutadania.

La igualtat d'oportunitats es fa plenament efectiva en la mesura que tots els infants gaudeixin dels recursos necessaris per desenvolupar al màxim les seves potencialitats. La pobresa i la privació en els infants és una forma de vulnerabilitat i risc social i condiciona negativament aquest desenvolupament.

La pobresa, doncs, limita les oportunitats dels infants, amenaça la cohesió social de les societats futures i suposa un elevat cost econòmic per al futur.

La infància i la transició a l'edat adulta han esdevingut en alguns casos, en termes d'exclusió social, etapes d'alt risc.

Cal analitzar els processos d'exclusió social des de les trajectòries vitals a fi d'articular polítiques inclusives efectives que puguin tenir impacte al llarg de la vida de la persona i prevenir així situacions d'exclusió i pobresa. Aquest fet ha de comportar:

- Implementar polítiques preventives i proactives, de caràcter estructural i transversal, que garanteixin el desenvolupament de l'infant en el seu medi, en un entorn socioafectiu segur, capaç de cobrir les seves necessitats (físiques i biològiques, cognitives, emocionals i socials), que li faciliti l'accés a l'educació, a la salut, a l'habitatge i el capaci per a la vida adulta en igualtat d'oportunitats.
- Identificar i analitzar els entorns i territoris més vulnerables i desplegar-hi plans integrals d'actuació intensiva i sostinguda per a la infància.
- Desenvolupar programes comunitaris de suport integral a les famílies amb vulnerabilitat social amb la implicació de la xarxa educativa i social, el moviment associatiu, veïnal i del lleure educatiu.
- Impulsar actuacions preventives i d'inclusió des de la perspectiva territorial que reforcin les xarxes familiars, les noves xarxes socials i les comunitàries.
- Promoure la participació dels infants, les famílies, els agents socials i la comunitat en l'articulació de les polítiques transversals i de les actuacions que garanteixin el desenvolupament integral de l'infant o adolescent.

Cal assegurar la inversió pública necessària en infància per tal de disposar d'un pressupost suficient, per garantir el desenvolupament dels infants de famílies amb vulnerabilitat social en un entorn socioafectiu segur, capaç de cobrir totes les seves necessitats i que els faciliti l'accés a l'educació, a la salut, a un habitatge digne i a una alimentació saludable per capacitar-los per a la vida adulta en plena igualtat d'oportunitats.

En aquest sentit, és especialment rellevant consolidar el paper dels centres educatius no sols com a promotors de socialització i aprenentatge, sinó també com a espais idonis per detectar situacions d'alumnes amb indicis d'una alimentació deficient i/o inadequada. Cal destacar i potenciar el paper que tenen aquests centres a l'hora d'activar els dispositius necessaris perquè els infants i els adolescents tinguin coberta la necessitat bàsica d'alimentació. De la mateixa manera, cal garantir que cap infant es vegi privat de la cobertura de les demandes energètiques bàsiques com són l'energia i l'aigua. Cal introduir mecanismes per evitar que la pobresa energètica afecti els infants, atès que pot tenir incidència en la seva salut física i mental. Pel que fa a l'habitatge, calen actuacions per frenar el desencadenament de circumstàncies que perjudiquin el desenvolupament de l'infant o adolescent, impulsant mesures que evitin la pèrdua de l'habitatge familiar per motius econòmics o bé en facilitin l'accés en condicions assequibles.

2.2.

INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA EN SITUACIÓ DE RISC

Entenem per *situació de risc* 'la situació en què el desenvolupament i el benestar de l'infant o l'adolescent es veuen limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, social o familiar, sempre que per a la protecció efectiva de l'infant o l'adolescent no calgui la separació del nucli familiar'.²

² Definició extreta de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

El procés d'intervenció davant de situacions de risc s'ha de dirigir a millorar la qualitat de vida de l'infant o l'adolescent amb la col·laboració dels progenitors o tutors.

La situació de risc no és un estat estable. Per tant, la intervenció socioeducativa ha de possibilitar el desenvolupament dels potencials que cada infant i el seu entorn de cura (família o tutor) té, el seu creixement i la seva participació en la presa de decisions.

Aquests procés, que es promou i es fa efectiu des de l'entorn sociocomunitari de la família, és liderat pels serveis socials bàsics –amb la possible intervenció i el suport dels equips especialitzats d'infància i adolescència (EAIA) quan el risc sigui greu– i és necessari que les polítiques públiques garanteixin els recursos necessaris per fer possible una intervenció efectiva. S'han d'establir criteris tècnics per poder distingir les situacions de risc lleu de les de risc moderat o fins i tot greu, construint les eines metodològiques que permetin conèixer amb molt de rigor la situació de l'infant i el seu entorn sociofamiliar per saber interpretar i valorar la gravetat del risc a cada moment.

Per tant, cal incrementar els esforços per desenvolupar en els propers anys els serveis que han de donar contingut al compromís socioeducatiu i les mesures d'atenció social i educativa davant les situacions de risc previstes en la llei, com a forma de:

- Garantir el dret dels infants i els adolescents a veure satisfetes les seves necessitats allà on viuen i creixen, en el seu nucli familiar d'origen i sense que calgui separar-los de les seves famílies en contra de la seva voluntat, fora que sigui estrictament necessari.
- Garantir als progenitors o tutors el suport necessari per exercir les seves responsabilitats i complir les seves funcions i així poder superar les situacions de risc.

Les mesures que han de desenvolupar els diferents departaments i administracions implicats han d'incloure accions de suport integral amb objectius ben definits a escala econòmica, social, educativa, emocional i de salut.

Quant a la situació de risc s'hi afegeixi una situació de pobresa econòmica, cal assegurar ajuts o prestacions econòmiques específiques lligades a un compromís socioeducatiu. En aquest sentit, cal treballar per garantir que aquestes prestacions responguin a les necessitats específiques de l'infant.

Com a instrument bàsic per al foment de la cohesió social, s'ha de considerar com un supòsit específic de situació de risc la realitat dels adolescents amb conductes de risc social que perjudiquen altres persones o el mateix adolescent. Aquesta realitat mereix una resposta efectiva i adequada, amb el desenvolupament de mesures específiques d'intervenció des de l'àmbit del sistema de protecció i amb una coordinació efectiva amb el sistema de justícia juvenil.

En aquest àmbit, cal també implementar mesures educatives, de conscienciació i de responsabilització per als infants i adolescents menors de catorze anys que cometen infraccions penals, atès que aquests casos estan exclosos del sistema de justícia penal juvenil.

Per això, seria prioritari desenvolupar un programa amb l'objectiu de valorar la situació de l'infant o adolescent implicat, les seves necessitats en relació amb la conducta antisocial i la viabilitat d'un procés de mediació i reparació amb la víctima amb la finalitat última de responsabilitzar-lo dels seus propis actes.

Aquesta intervenció davant el conflicte social tindria l'objectiu últim de donar una resposta educativa i responsabilitzadora a l'infant o adolescent envers la seva conducta i les conseqüències que se'n desprenen.

2.3.

INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA EN SITUACIÓ DE DESEMPARAMENT

Entenem per *desempament* 'la situació de fet en què a l'infant o l'adolescent li manquen els elements bàsics per al desenvolupament integral de la personalitat, sempre que per a la seva protecció efectiva calgui aplicar una mesura que impliqui la separació del nucli familiar'.³

L'estudi, la valoració i el procediment per determinar la situació de desempament han de ser rigorosos, basar-se en evidències i garantir els drets i els interessos de tots els afectats, tenint sempre present l'interès primordial de l'infant o adolescent.

És essencial garantir que l'infant o adolescent, d'acord amb la seva edat i maduresa, participi en tot el procés, tant en la valoració del desempament com en la determinació de la mesura de protecció adient.

Sempre que sigui possible, la situació de desempament no s'ha de perllongar durant gaire temps, per la qual cosa les polítiques públiques han d'anar dirigides a millorar els recursos i el treball amb les famílies per fer-les capaces d'assumir la cura dels infants o dels adolescents. En aquest sentit, es fan necessaris programes d'intervenció sociofamiliar en què la inversió de temps i de recursos materials i professionals han de ser una prioritat pública. S'han de fer accions de suport integral al grup familiar amb uns objectius ben formulats de caire social, educatiu i emocional.

També hem de garantir que tots els esforços s'orientin a donar una mesura estable a l'infant o l'adolescent un cop esgotades les possibilitats reals de treball amb la família biològica.

Hem d'oferir a l'infant o l'adolescent en situació de desempament la mesura de protecció més adequada a les seves necessitats.

En primer lloc, la mesura de protecció que s'ha de valorar és l'acolliment en la seva pròpia família extensa perquè és la mesura que –quan és possible aplicar-la– obté millors resultats. Per tant, és necessari potenciar i millorar el suport que reben els acollidors que tenen vincles familiars amb l'infant o l'adolescent en situació de desempament.

En segon lloc, quan l'acolliment en la seva pròpia família extensa no és possible, s'ha de valorar l'acolliment de l'infant o l'adolescent en una família aliena a la seva. Especialment, durant els seus primers anys de vida s'ha d'aconseguir que tot infant en situació de desempament pugui gaudir d'una família. Per aquest motiu, les polítiques públiques han d'anar dirigides a aconseguir que, com a mínim, tot infant menor de sis anys en situació de desempament, sempre que sigui conforme al seu interès, pugui ser acollit per una família aliena quan no ho pugui ser per la pròpia. En els casos d'infants i adolescents amb discapacitat i altres dificultats o necessitats educatives especials, i quan no és possible l'acolliment en família extensa, és prioritari potenciar l'acolliment familiar en una unitat convivencial d'acció educativa. Quan es tracta d'infants o adolescents amb malaltia crònica complexa, quan no és possible l'acolliment en família extensa, aliena, cal garantir l'atenció en un centre residencial que pugui garantir l'atenció adequada de les seves neces-

³ Definició extreta de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

sitats orgàniques, facilitant els recursos humans i tècnics que siguin oportuns. En tot cas, cal potenciar l'acolliment familiar en unitat convivencial d'acció educativa per a qualsevol infant que en sigui susceptible.

En tercer lloc, la mesura d'acolliment en un centre ha de donar resposta a aquells infants o adolescents per als quals no és adequat al seu interès l'acolliment en família.

Els centres són la llar dels infants i adolescents que hi viuen, han d'estar integrats en la comunitat i han de tenir un nombre d'infants que permeti un tracte afectiu i una vida quotidiana personalitzada.

Els centres, i tota la tasca dels professionals que en formen part, han d'estar orientats a satisfer les necessitats dels infants i els adolescents que hi viuen, per la qual cosa les polítiques públiques dels propers anys han d'anar dirigides a especialitzar centres per als casos de problemes conductuals o de salut mental.

En quart lloc, l'adopció és la mesura de protecció de l'infant o l'adolescent desemparat que suposa la seva separació definitiva de la seva família biològica i la seva integració en una nova família de la qual passa a ser fill o filla.

En l'adopció, l'objecte de protecció és l'infant per davant del desig de les famílies de tenir descendència.

L'acolliment preadoptiu, es configura com un pas previ a l'adopció, i es constitueix amb la família seleccionada per, en interès de l'infant o l'adolescent, assegurar la viabilitat de l'adopció posterior.

La informació a les famílies que volen adoptar, la seva formació i preparació, com a parts del procés de valoració de la idoneïtat, han de tenir com a objectiu capacitar les famílies per a l'adopció i apropar-les a les necessitats reals dels infants o els adolescents desemparats.

Un cop constituïda l'adopció, l'atenció i el suport postadoptiu esdevenen un element clau per a la prevenció. Malgrat l'existència avui dia d'aquests serveis, les noves realitats familiars i les noves necessitats dels infants fan que es plantegin nous reptes, de manera que caldrà esmerçar esforços per promoure i difondre els serveis de suport posterior a l'adopció, apropant-los a les famílies com a font d'ajuda i suport.

En cinquè lloc, el sistema de protecció ha d'estar obert a serveis i idees innovadores que puguin esdevenir mesures de protecció eficaces i adaptades a les necessitats i el grau de desenvolupament de cada infant i adolescent.

Finalment, s'ha de fomentar la guarda protectora. Aquesta es dona quan hi ha una petició dels progenitors o tutors, el desemparament és transitori i les seves causes són involuntàries. Amb aquesta finalitat les polítiques públiques s'han de dirigir a crear serveis que permetin protegir temporalment l'infant o l'adolescent i treballar per al seu retorn sense desapoderar-lo i mantenint les obligacions de les seves famílies.

2.4.

TRANSICIÓ A LA VIDA ADULTA I SUPORT A L'AUTONOMIA PERSONAL

Cal considerar la infància i l'adolescència des d'una doble vessant: com a etapes que tenen un sentit i un valor en si mateixes i com a etapes de transició i desenvolupament cap a una vida adulta i autònoma. La societat ha de vetllar pel procés de transició cap a la vida adulta i ha de donar suport a la progressiva autonomia personal de l'adolescent.

Aquest és un dels col·lectius amb més risc d'exclusió social. Per aquest motiu, cal que es doni una atenció especial a la seva transició cap a la vida adulta. Tenint en compte que aquest procés de desenvolupament s'inicia durant la infància, cal invertir per afavorir la igualtat d'oportunitats en aquesta època.

Per assolir aquestes fites cal evitar polítiques de dependència, que no deixen marge a l'autonomia, ni al creixement personal, ni a assolir el seu rol de drets i deures com a ciutadans. Això implica un disseny coresponsable entre l'Administració, la família i l'adolescent, per garantir que aquest pas es durà a terme de manera esglaonada i òptima. En aquest sentit, per evitar el risc d'exclusió social, cal, sobretot, un acompanyament dels infants amb més fragilitat, amb famílies molt desestructurades i/o menors d'edat sense família al territori, durant el període de transició cap a la vida adulta.

Calen, així, polítiques que fomentin la independència i l'assumpció progressiva de responsabilitat en quatre àmbits: l'escolarització, la incorporació al mercat de treball, l'habitatge i, davant del sentiment de desemparament, cal promoure alternatives al consum de tòxics i el comportament delictiu.

L'escolarització de molts d'aquests adolescents, i especialment aquells que estan en situació de risc i desemparament, pot presentar dificultats. Aquesta situació es fa visible en forma de problemàtiques que són degudes a diferents factors. Entre d'altres destaquen les seqüeles socioemocionals i cognitives que deixa el maltractament i que dificulten la seva adaptació al medi escolar, la qual cosa provoca que molts d'ells tinguin dificultats adaptatives, i això es reflecteix en el seu rendiment escolar.

Cal un sistema educatiu inclusiu on s'ofereixin dispositius de formació més adequats a les diferents necessitats i perfils, a fi de garantir l'èxit escolar i una formació professionalitzadora que afavoreixi l'accés al mercat laboral i/o el canvi i l'adaptació d'itineraris laborals a partir de més ocupabilitat.

Un dels elements clau que afavoreix la qualitat de vida i la inclusió dels nostres adolescents dins de la societat és la incorporació en el mercat de treball.

La inserció laboral ha sofert una forta davallada en aquests darrers anys per a tota la població en general, per tant serà un element clau identificar els aspectes que dificulten la incorporació laboral dels adolescents, sobretot aquells que estan en situació de risc o desemparament, i abordar-los adequadament.

Caldrà així oferir itineraris de formació i inserció laboral que assegurin l'orientació, la formació, el seguiment i la incorporació al món laboral. Cal detectar prèviament les capacitats personals i professionals d'aquests adolescents en la fase d'orientació i conduir-los cap a aquelles especialitats més sol·licitades pel mercat laboral en la fase de formació.

Aquesta condició ens ha de permetre arribar a acords amb empreses que facilitin la contractació a partir dels setze anys, trobant fórmules de mútua entesa i que contribuïxin positivament dins la societat.

Un altre element clau és la dificultat en la cerca d'habitatge amb condicions per al col·lectiu provinent de situacions de desemparament. Cal afavorir i prioritzar el seu accés a l'habitatge social, que faciliti l'arrelament dins la comunitat i la seva implicació amb l'entorn.

Si ens centrem en un dels moments més importants on l'infant deixa de ser adolescent per atansar-se a la plena autonomia i la majoria d'edat, cal parlar de la importància de les xarxes de suport. Aquestes xarxes són importants per a tothom, però en particular ho són per a les poblacions més vulnerables i sobretot en èpoques de transició. Els agents que conformen aquestes xarxes de suport són: la família biològica, les amistats amb qui han conviscut durant aquests anys, i, en el cas d'adolescents tutelats, les famílies acollidores i els mateixos professionals que han mantingut el vincle un cop finalitzada l'etapa de protecció. En aquest darrer cas, és important que es treballi en la línia de garantir referents estables durant aquest procés d'emancipació i que es puguin sostenir més enllà de la majoria d'edat. Cal treballar per definir programes de suport a les famílies acollidores perquè puguin realment fer aquesta funció.

La vivència de sentiment de desemparament quan han de fer el pas a l'adulthood provoca en alguns adolescents una tendència al consum de drogues i addiccions i/o un comportament delictiu. La població que ha viscut en situació de desemparament, a l'edat dels 18 anys, té un índex molt més elevat de consum de drogues i d'addiccions. Són adolescents considerats com una part de la població vulnerable i amb necessitats complexes respecte a la salut, que corren el risc de manera múltiple. D'una banda, els afecta la pobresa, els traumes d'abús, la desatenció i l'abandó, i, de l'altra, hi ha un component important afegit de patiment emocional amb el qual han de viure quotidianament.

Respecte al comportament delictiu, l'acte de cometre un delictes va associat a unes característiques determinades configurades en la personalitat de l'infant o adolescent, fruit d'unes mancances en l'àmbit emocional relacional i vinculat més directament als estils de parentalitat.

Cal establir recursos terapèutics especialitzats i fomentar xarxes en relació amb l'oci alternatiu i les activitats d'aprenentatge-servei que ajudin i facilitin tractaments que permetin la rehabilitació i millora posterior de la qualitat de vida d'aquests adolescents dins de la societat.

IDEES CLAU

DE LA INCLUSIÓ SOCIAL A LA QUALITAT DE VIDA: IGUALTAT D'OPORTUNITATS

- Promoure polítiques i actuacions que garanteixin la qualitat de vida i la igualtat d'oportunitats de tots els infants i adolescents, tenint en compte de manera transversal tots els factors que hi intervenen, des de la prevenció del risc fins al suport a l'autonomia.
- Substituir els models d'intervenció centrats en el risc i que prenen com a referència bàsica les necessitats per models de prevenció, promoció i participació més apreciats, basats en les potencialitats i els recursos dels infants i adolescents.
- Garantir un desenvolupament integral per als infants dins del seu entorn familiar. L'actuació de les administracions públiques sempre és subsidiària de la família i ha de garantir a aquesta els recursos i el suport necessaris per desenvolupar la seva funció.
- Incorporar la perspectiva de gènere, discapacitat, diversitat, per garantir la igualtat d'oportunitats en les àrees d'actuació on intervingui la infància.
- Promoure polítiques específiques centrades en els infants i adolescents que viuen en zones despoblades o disseminades en el territori català per tal de garantir la igualtat d'oportunitats i així promoure l'equilibri territorial.
- Coordinar les actuacions de les diferents administracions públiques, institucions i entitats implicades en el treball per a la inclusió social de la infància i l'adolescència, tot potenciant el treball en xarxa de tots els professionals implicats en l'atenció dels casos i amb la proximitat dels diferents agents que intervenen en la comunitat.
- Establir indicadors en les polítiques de prevenció a la infància que permetin valorar les situacions de risc i de desemparament, a fi de poder implementar les intervencions especialitzades adients, tenint en compte el principi bàsic de l'interès superior de l'infant o adolescent.
- Vetllar per la prevenció precoç prioritzant l'actuació en la petita infància.
- Oferir serveis preventius com espais de suport familiar (SAF), escoles de pares i mares, serveis de prevenció de les addiccions, detecció del maltractament infantil, que ajuden a prevenir els efectes negatius de la pobresa i l'exclusió social i promouen oportunitats.
- Millorar la detecció en les fases inicials, no reduint-la únicament a l'ús de protocols estandarditzats i qüestionaris. Els menors d'edat i llurs familiars han de ser escoltats i tractats des d'una perspectiva biopsicosocial i educativa, tenint en compte els diferents determinants de la situació de risc.
- Potenciar el model d'intervencions comunitàries i de treball en xarxa, entès com la trobada de tots els professionals implicats en l'atenció dels casos, superant les barres inherents a la diversitat de marcs legals i models teòrics.
- Analitzar els processos d'exclusió social des de les trajectòries vitals a fi d'articular polítiques inclusives efectives que puguin tenir impacte al llarg de la vida de la persona i prevenir així situacions d'exclusió i pobresa.
- Implementar polítiques preventives i proactives, de caràcter estructural i transversal, que garanteixin el desenvolupament de l'infant en el seu medi, en un entorn socioafectiu segur, capaç de cobrir les seves necessitats (físiques i biològiques, cognitives, emocionals i socials), que facilitin l'accés a l'educació, a la salut, a l'habitatge, i el capacitin per a la vida adulta en igualtat d'oportunitats.
- Identificar i analitzar els entorns i territoris més vulnerables i desplegar-hi plans integrals d'actuació intensiva i sostinguda per a la infància.
- Desenvolupar programes comunitaris de suport integral a les famílies amb vulnerabilitat social amb la implicació dels serveis d'atenció educativa (centres educatius, EAP) del territori, i dels serveis especialitzats d'atenció a la infància (EAIA, DGAIA i dels serveis sanitaris), el moviment associatiu, veïnal i del lleure educatiu.
- Atendre les situacions de risc des de la comunitat, amb la implicació transversal

de totes les administracions públiques i els departaments de la Generalitat de Catalunya.

- Millorar els recursos dels serveis bàsics d'atenció social per conèixer, valora els infants i adolescents en situació de risc i treballar-hi.
- Desenvolupar de forma plena els serveis que han de donar contingut al compromís socioeducatiu i a les mesures d'atenció social i educativa davant les situacions de risc previstes en la llei.
- Definir un nou model dels serveis d'atenció socioeducativa no residencial per a infants i adolescents en situació de risc i les seves famílies que abordi la situació del menor d'edat i la seva família de forma integral i arreu del territori.
- Desenvolupar mesures específiques d'atenció socioeducativa amb els adolescents amb conductes de risc social i amb els menors de catorze anys que cometin infraccions, promovent la mediació i els serveis a la comunitat per a aquests últims.
- Millorar els processos de valoració i determinació de les situacions de desemparament i les mesures de protecció, garantint, sempre que sigui possible i d'acord amb la seva edat i maduresa, la participació dels infants i adolescents en aquests processos.
- Redefinir i intensificar el treball de suport i d'educació amb les famílies biològiques per assegurar un bon retorn familiar en el termini més breu possible.
- Desenvolupar programes de suport a l'acolliment de l'infant o adolescent en la seva pròpia família extensa.
- Incrementar els programes de suport a l'acolliment de forma integral que incloguin: suport econòmic, educatiu i emocional, i fer-ne el seguiment.
- Promoure els acolliments en família tant com sigui possible que garanteixin la màxima estabilitat quan s'hagi de trobar alternatives a la separació dels infants dels seus nuclis de referència i així evitar un maltractament secundari i/o institucional amb propostes parcials o limitades que no permetin ni garanteixin l'estabilitat ni la vinculació.
- Reduir l'acolliment en centre, i adequar els recursos existents a les noves necessitats

dels infants i els adolescents, dotant-los d'una forta especialització i qualificació.

- Dotar de recursos suficients els equips de valoració del maltractament i desemparament i els equips que proposen les mesures per evitar la prolongació en el temps de la valoració de les situacions de risc detectades.
- Intensificar les campanyes de sensibilització i elaborar un banc ampli i divers de famílies disposades a donar resposta a diferents necessitats (d'urgència, temporals, específiques...) dins de l'acolliment familiar.
- Adequar els processos d'informació a les famílies adoptants, de formació i de valoració amb la finalitat de capacitar les famílies per fer front a les necessitats dels infants.
- Promoure i potenciar el servei d'atenció postadoptiva com a servei de suport a les necessitats dels infants adoptats i llurs famílies.
- Fomentar la guarda protectora i crear serveis que permetin protegir temporalment l'infant i l'adolescent treballant pel seu retorn sense desapoderar els progenitors i mantenint les seves obligacions.
- Oferir itineraris de formació i inserció laboral que assegurin orientació, formació i seguiment i incorporació al món laboral. Detectar prèviament les capacitats personals i professionals dels adolescents en la fase d'orientació i conduir-los cap a aquelles especialitats més sol·licitades.
- Prioritzar l'accés a l'habitatge social als adolescents que han viscut dins del sistema de protecció durant un temps prou significatiu per facilitar-los l'arrelament dins la comunitat i la seva implicació amb l'entorn.
- Procurar garantir referents estables per als adolescents tutelats durant tot el procés de transició a la vida adulta i que es puguin sostenir més enllà de la majoria d'edat.
- Establir recursos terapèutics especialitzats que ajudin els infants i adolescents i els facilitin tractaments que els permetin la rehabilitació i la millora posterior de la qualitat de vida dins de la societat.

3

ATENCIÓ A LA INFÀNCIA

3.1.

SALUT

La salut dels infants i dels adolescents és un factor essencial per al futur desenvolupament humà, econòmic i social de qualsevol país. Per això, la promoció d'hàbits saludables, la prevenció de conductes de risc, però sobretot el foment dels factors protectors que generin salut, són l'objectiu final de totes les polítiques de salut en l'àmbit de la infància i l'adolescència. L'educació parental és fonamental per a l'atenció del nadó i cal preparar-la des de l'embaràs.

Cal entendre la salut en un sentit ampli biopsicosocial, no sols orgànic, i com una manera de viure més enllà d'un objectiu en si mateix. En conseqüència, l'infant amb malaltia i la seva família són especialment vulnerables a diferents nivells. Això comporta la necessitat d'una atenció específica i especialitzada.

Una actuació deficient sobre les patologies de la infància comporta repercussions importants en la infantesa i en la vida adulta, afecta el benestar de les seves famílies i de l'entorn i incrementa la despesa dels sistemes sanitaris i socials. Cal que l'atenció a la infància amb malaltia sigui integral i portada a terme per professionals formats en aquest camp. A més, la coordinació entre diferents agents (centres de salut, educatius, socials i entitats) és primordial. També cal garantir mesures de suport a les famílies amb infants malalts.

Actualment, podem afirmar que la gran majoria d'infants i adolescents del nostre país han assolit uns nivells de salut sense precedents. Tanmateix, queden alguns reptes que s'han d'assolir.

Cal que la infància amb discapacitat tingui garantits els recursos necessaris i l'accés als diferents serveis perquè puguin dur a terme una vida al més normalitzada possible i amb la màxima autonomia.

Respecte als infants prematurs, cal tenir especial cura en les situacions que poden esdevenir en una paràlisi cerebral o en pluridiscapacitat. Aquests diagnòstics que presenten simptomatologies greus i permanents en diferents àmbits del desenvolupament neuropsicomotor de l'infant, a més de problemes greus de salut afegits, que es poden anar incrementant al llarg dels anys, han d'anar acompanyats d'un projecte de vida individualitzat en l'àmbit sanitari que garanteixi una atenció per a la salut integral i adequada a la seva especialitat, i sempre tenint en compte la intensitat del suport que necessiten.

Pel que fa als trastorns de la salut mental, inclouen un conjunt definit de patologies que tenen o poden arribar a tenir una repercussió important en la qualitat de vida dels infants i adolescents que les pateixen i de les seves famílies.

Alguns trastorns mentals molt greus s'inicien en la infància i l'adolescència i requereixen una atenció preferent, però també hi ha altres manifestacions de patiment mental no tan greus que necessiten ajuda per resoldre-les o pal·liar els seus efectes. Depenent de la gravetat i la persistència en el temps, poden afectar greument la vida familiar, escolar, social i el futur laboral.

El tractament d'aquests tipus de trastorns en la infància és complex i no pot limitar-se a un pla terapèutic individual, sinó que ha d'incloure la valoració de tots els aspectes de la vida del nen o nena que poden estar afectats i el treball de les persones i els professionals que se n'ocupen, així com les intervencions preventives, de detecció i d'atenció precoç. Per aquest motiu, cal potenciar la xarxa de salut mental infantil.

D'altra banda, és imprescindible avançar en el desplegament de l'educació per a la salut tenint en compte que, tradicionalment, l'entorn escolar ha estat pensat per ser una gran oportunitat d'espai, de temps i d'actitud dels educadors, per crear actituds i hàbits propis d'un comportament saludable. Aquest desenvolupament és un repte pendent dels sectors implicats en la promoció i l'educació per a la salut d'infants i adolescents amb l'objectiu de millorar la salut individual i la de la comunitat.

Actualment, però, els canvis socials, mediambientals i econòmics han afavorit canvis en els patrons d'algunes malalties infantils i l'aparició de noves malalties.

A. PROBLEMES DE SALUT DERIVATS D'ESTILS DE VIDA O CONDUCTES

Drogues i addiccions

El consum d'alcohol, tabac i altres drogues està estès en la nostra societat. Una part de la població adolescent ha experimentat esporàdicament amb algunes drogues (especialment tabac, alcohol o cànnabis). Aquest consum pot estar associat al mateix procés evolutiu, sigui com a experimentació o com a forma d'integració en el grup d'iguals, tot i que amb freqüència pot comportar altres riscos (riscos associats com la seguretat vial, les conductes violentes o les relacions sexuals sense protecció). En els casos en què la pauta de consum és més intensiva i abusiva, pot suposar problemes encara més greus en el futur.

Actualment el perfil del consum de drogues en població adolescent és el següent:

- Baixa percepció dels riscos que comporta el consum intensiu d'alcohol entre els escolars que implica beure molt alcohol en un curt període de temps.
- Tendència a iniciar el contacte amb les drogues, especialment alcohol i tabac, a una edat cada vegada més primerenca.
- Increment del consum dels hipnosedants sense recepta.

En tots aquests casos el paper de la família és clau, però també cal la implicació de l'Administració amb accions preventives que ofereixin alternatives d'oci als adolescents, fent-los participants en la confecció d'aquesta oferta, fent un seguiment responsable i coherent dels espais d'oci on es produeixen aquests consums i exercint un control efectiu de la venda d'aquestes substàncies.

Cal destacar, també, les noves addiccions no vinculades a substàncies tòxiques que han arribat amb les noves tecnologies. L'ús intensiu de videojocs, Internet i xarxes socials pot comportar problemes greus de socialització infantil i adolescent i exigeixen crear programes educatius preventius i d'atenció específics.

Hàbits alimentaris i malalties derivades de la manca d'activitat física

L'obesitat i els trastorns del comportament alimentari són malalties cada vegada més comunes en la nostra societat entre els infants i els adolescents. L'Organització Mundial de la Salut (OMS) alerta que l'obesitat s'ha convertit en una de les grans epidèmies del segle XXI en els països occidentals. Les seves greus repercussions no són tan sols mèdiques, sinó que, a més, afecten l'equilibri psicològic i la vida social dels nens i nenes que les pateixen.

Davant d'aquesta situació, és important combatre els següents perills que poden afectar la salut dels infants:

- Les burles i l'estigmatització basades en el pes i la figura corporal;
- El model estètic imperant;
- El canvi dietètic (els règims restrictius autoimposats, la confiança en la falsa creença de l'efectivitat dels aliments-medicaments i l'absència de l'alimentació tradicional);
- La manca d'activitat física;
- La dinàmica familiar actual, que sovint oblida els àpats compartits i la comunicació entre els membres de la família, i
- Les causes econòmiques que no permeten accedir a una alimentació variada i equilibrada.

Afavorir les condicions que permetin l'adquisició d'uns hàbits alimentaris saludables és especialment important durant els primers anys de vida. Una alimentació saludable i adequada en cada etapa facilitarà un bon estat de nutrició i un creixement òptim, així com l'adquisició d'hàbits saludables per a l'edat adulta. En aquest sentit, cal fomentar el coneixement de la dieta mediterrània, l'alimentació ecològica i els productes de proximitat.

És responsabilitat conjunta de la família, els centres educatius i la indústria alimentària la prevenció de l'obesitat i de les alteracions alimentàries entre els infants i els adolescents. Cal, també, la participació activa del col·lectiu mèdic i del col·lectiu infermer perquè ofereixin pautes de nutrició saludables a la família i la recomanació de fer activitat física moderada. Són aquests professionals també els que poden fer una detecció precoç d'aquestes malalties i iniciar una intervenció primerenca per prevenir problemes de salut posteriors.

Trastorns de la conducta alimentària

Els trastorns del comportament alimentari (TCA) són malalties de gran rellevància social. L'anorèxia o la bulímia nervioses i l'obesitat derivada d'un trastorn de la conducta alimentària no especificat, a banda de la seva elevada freqüència, la gravetat de la simptomatologia que porten associada, la gran resistència al tractament i el risc de recaigudes, també es caracteritzen per un alt grau de comorbiditat amb altres problemes o trastorns de forma simultània: abús de drogues, trastorn per ansietat, símptomes

depressius o depressió, algun trastorn de la personalitat, o haver patit abusos sexuals durant la infància.

Les conseqüències d'aquestes malalties per a l'infant o l'adolescent i el seu entorn són de tipus físic, psicològic i social: aïllament, estigmatització, incomprensió i desestructuració de les relacions, especialment amb la seva família. També suposen uns alts costos sanitaris, atès que els tractaments requereixen una atenció intensa, especialitzada i multidisciplinària.

Per prevenir-ne l'aparició, cal l'impuls de polítiques i plans de prevenció amb especial atenció als aspectes següents:

- En edats prepuberals afavorir l'adquisició d'hàbits alimentaris saludables.
- Els factors de protecció psicològics com l'autoestima, la imatge corporal i el críticisme que fan més resistents els infants davant d'aquestes malalties.
- La detecció precoç.
- Abordar el tractament social que es fa del cànon de bellesa o model estètic.

B. MALALTIES CRÒNIQUES O DE LLARGA EVOLUCIÓ

Els avenços en la investigació i les noves tècniques afavoreixen la supervivència de milers d'infants afectats de malalties greus que fins fa pocs anys no arribaven a la vida adulta. El mateix es pot dir de l'augment de la prematuritat producte d'embarassos geminats i trigèmins i de l'augment de l'edat de la mare, entre altres. Aquesta supervivència pot implicar malalties cròniques i està condicionada, en molts casos, a necessitats específiques a les quals caldrà donar resposta tant des de l'àmbit sanitari com del social i l'educatiu.

La detecció precoç mitjançant un bon seguiment de l'embaràs i la pràctica de cribratges prenatals i neonatals adequats permeten detectar precoçment malalties, instaurar-hi un tractament adequat i reduir-ne les possibles seqüeles, i assegurar així una infància i una etapa adulta tan saludables com sigui possible.

Néixer amb una malaltia crònica o emmalaltir en la infància constitueix un fet diferencial que condiona tot el desenvolupament de l'infant. Aquesta condició de malaltia esdevé un fonament sobre el qual l'infant es constitueix com a persona. Per aquesta raó, calen dispositius que ho tinguin en compte i puguin acompanyar l'infant i la seva família en aquest procés.

Tenint en compte que la cura i l'assistència és una de les funcions bàsiques de la família en totes les cultures, és fonamental oferir l'acompanyament i el suport necessaris a la família de l'infant malalt; la família com a factor de protecció, i per tal de lluitar contra la vulnerabilitat i la inestabilitat social, serà qui haurà de sostenir la situació i, per tant, cal incrementar els suports perquè la família pugui acompanyar l'infant malalt i que permetin mantenir les solidaritats familiars desitjades, sempre des de la perspectiva de la *coresponsabilitat* (entre sexes dins les famílies i en les relacions d'intimitat, i entre famílies i serveis comunitaris).

S'ha de fomentar el desenvolupament integral dels infants amb malalties cròniques per assegurar-ne l'estabilitat emocional, social i familiar, i facilitar-ne la reincorporació a una vida normalitzada, mitjançant l'atenció integral i continuada, també en l'àmbit educatiu.

Cal garantir l'atenció de les necessitats orgàniques dels infants i adolescents dins de l'entorn escolar, amb malaltia crònica o de llarga durada, fomentant sinergies i iniciatives transversals entre els entorns de salut i d'educació. Per a aquells infants i adolescents que, per la seva patologia, han de romandre a casa un període llarg de temps, caldrà oferir atenció per a la salut, educativa i social en el seu domicili i recursos de suport per als familiars.

En el cas d'adolescents amb una malaltia de llarga evolució que per la seva edat ha de fer el pas cap a un centre hospitalari d'adults, cal dissenyar estructures d'atenció ajustades al seu moment vital i al procés de la seva malaltia, ja sigui al centre hospitalari infantil o a d'adults.

Per als infants i adolescents amb un estat de malaltia avançada, s'ha de valorar el desig i la conveniència de rebre cures pal·liatives i poder morir al domicili. En aquest cas, cal oferir una acurada atenció mèdica, sanitària, social i educativa, i recursos de suport i acompanyament en el procés de dol tant per a l'infant o adolescent com per als familiars.

C. DRETS DE LA INFÀNCIA HOSPITALITZADA

L'infant i l'adolescent malalts o hospitalitzats han de rebre la informació del seu estat i poder-se expressar sobre aquest aspecte. Aquesta informació, donada per personal preparat, ha d'estar adaptada a la seva edat i al seu estat psicològic i emocional i ha de comptar amb el suport dels familiars referents amb qui compartir la informació rebuda.

Tal com estableix la normativa vigent, cal evitar, sempre que sigui possible, l'ingrés hospitalari. Si és necessari, ha de ser tan breu com sigui possible i s'ha de procurar que tingui lloc en unitats preparades per a infants i adolescents i evitar l'hospitalització amb adults.

Els infants i els adolescents tenen dret a estar acompanyats dels familiars referents, llevat que això pugui perjudicar o obstaculitzar l'aplicació dels tractaments relacionats amb la salut. Tenen dret a prosseguir l'educació mentre duri l'estada a l'hospital. En els centres hospitalaris s'ha de promoure la realització estable i continuada d'activitats de joc, culturals i d'acompanyament, adequades per a l'edat, tot tenint cura de les necessitats específiques dels adolescents.

D. SEXUALITAT I AFECTIVITAT

La salut sexual i afectiva és un aspecte clau que influeix en les persones al llarg de la seva vida.

Amb la finalitat que els nens i les nenes tinguin una sexualitat i una afectivitat sanes en el futur, és molt important integrar i treballar aquest concepte des de les primeres etapes de la vida. El fet de percebre el seu cos i la seva sexualitat com quelcom idoni, els facilitarà prendre les decisions futures i els permetrà assumir la seva sexualitat d'una manera constructiva.

L'aprenentatge de la sexualitat és un procés que es donarà al llarg de la vida. En l'educació sexual cal transmetre les idees de respecte, de tendresa, de complicitat, de com-

promís i d'autoestima. També cal ensenyar els mètodes anticonceptius i de prevenció de malalties de transmissió sexual, i prevenir l'abús sexual. Cal fer entendre que un embaràs és una conseqüència directa d'unes relacions completes i que tant l'avortament com l'embaràs en l'adolescència són situacions de risc físic i emocional per als progenitors i, en el cas d'embaràs, també per a l'infant.

Davant de situacions d'abús sexual on el perpetrador sigui un infant o un adolescent, cal atendre'l adequadament com a víctima també i evitar titllar el fet com a punible sense oferir un treball terapèutic i de tractament. En aquest sentit, s'ha de formar els professionals i alhora s'ha d'informar adequadament la societat.

E. MALTRACTAMENT A LA INFÀNCIA I VIOLÈNCIA DE GÈNERE I FAMILIAR

Els maltractaments a la infància també són considerats un problema de salut pública que s'ha d'abordar de manera transversal. Hi ha diferents tipus de maltractaments: físics, psicològics i emocionals, sexuals, per negligència i abandonament, prenatals, per submissió quimicofarmacèutica, institucionals, i d'explotació laboral i sexual, amb la possibilitat, dissortadament freqüent, de la presentació simultània de diferents tipologies de maltractament. Segons l'entorn on es produeix, ens referirem a maltractament intrafamiliar, el més habitual, o extrafamiliar.

El maltractament infantil és una experiència traumàtica, que repercuteix negativament en l'estat físic i psicològic de l'infant i provoca problemes emocionals, cognoscitius, de relació, funcionals i de conducta. En moltes ocasions, perduren fins a l'edat adulta, configuren els denominats efectes a llarg termini i constitueixen un important factor de risc per al desenvolupament d'una gran diversitat de trastorns psicopatològics. Això comporta un pitjor estat de salut general, així com conductes de risc (addiccions, trastorns alimentaris i violència de gènere).

Són imprescindibles les actuacions globals i integrals, i treballar des de la prevenció, la detecció precoç i el seguiment adequat de la víctima. Cal implementar programes de prevenció i d'actuació eficaç que evitin la victimització secundària dels menors d'edat. Tots els professionals de qualsevol àmbit relacionat amb la infància i l'adolescència han de rebre una formació adequada, tenint en compte que en l'àmbit sanitari i en l'educatiu és on es poden detectar situacions evidents de maltractament. Així mateix, s'haurien de donar a conèixer les xifres de mortalitat infantil com a conseqüència de maltractaments per conscienciar els professionals de l'obligatorietat de denunciar i perquè la societat actuï amb responsabilitat.

L'impacte de la violència masclista i familiar en els nens i nenes no sols afecta la seva salut i integritat física quan la pateixen directament, sinó que el simple fet de viure en un context de violència o ser testimonis d'agressions també té greus conseqüències per a la seva salut i pot alterar greument el seu desenvolupament físic, cognitiu, emocional i social, així com les seves relacions afectives. Per tant, s'ha de considerar que qui perpetra la violència no sols està abusant o violentant la persona agredida, sinó també els infants i els adolescents que testifiquen aquesta violència. Finalment, cal abordar també la violència exercida per adolescents cap a les seves parelles sentimentals, els seus progenitors o entre companys.

Les mesures hauran de tenir com a objectius: proporcionar un ambient segur i estructurat als menors d'edat, ensenyar-los estratègies d'autoprotecció, ajudar-los a trencar el seu silenci i secretisme, neutralitzar els símptomes d'estrès posttraumàtic, ajudar-los a identificar els signes de la violència, refusar-la i augmentar l'autoestima.

IDEES CLAU

SALUT

- Considerar com a dret la promoció de la salut i la prevenció de la malaltia.
- Avançar cap a un concepte positiu de salut entesa com una manera de viure autònoma, solidària i alegre vinculada a una actitud i mentalitat que s'ha de cultivar des de la família, els centres educatius i l'entorn comunitari, a més d'assegurar-ne la continuïtat al llarg de tota la vida.
- Conscienciar de la necessitat de l'auto-promoció de la salut dels infants en funció de les seves capacitats, implicant la seva família i els centres educatius. Aquests darrers també haurien d'incidir en la vulnerabilitat i la resiliència.
- Fomentar el desenvolupament dels programes de salut als centres educatius amb l'objectiu de promoure la salut de tota la comunitat educativa.
- Implementar i desenvolupar programes i actuacions globals i integrals, treballant des de la prevenció, la detecció precoç, el tractament i el seguiment més adequat de l'infant i l'adolescent, considerant cada etapa evolutiva i d'acord amb la situació en què es trobi.
- Garantir el tractament mèdic i farmacèutic a tots els infants.
- Prioritzar la xarxa de salut mental infantil i juvenil.
- Promoure i potenciar la formació en l'educació emocional per als professionals que es troben atenent els infants i les seves famílies, en l'àmbit de la salut i en els programes formatius de les facultats de medicina i infermeria.
- Incloure en els programes de formació del personal docent i pedagog la informació, la formació i la sensibilització sobre els problemes de salut en la infància per facilitar-los eines per abordar correctament la situació.
- Crear centres de referència i establir, per als infants i els adolescents amb trastorns, malalties de llarga evolució, dependència o discapacitat, programes d'atenció biopsicosocial i protocols d'atenció integral per a ells i les seves famílies, que incloguin un professional de referència.
- Garantir a la família i/o els cuidadors els recursos necessaris per fer front a les necessitats generades per la malaltia de l'infant o adolescent i a l'impacte econòmic que aquesta genera en la seva situació socioeconòmica.
- Impulsar la participació activa de la família en l'abordatge diagnòstic i terapèutic, com a element clau per a l'obtenció d'un bon pronòstic en el desenvolupament de l'infant o l'adolescent.
- Fomentar la participació de la infància i l'adolescència en el disseny i la implementació d'accions per promoure un estil de vida saludable.
- Garantir la transversalitat entre les diferents administracions amb la finalitat de millorar els serveis d'atenció sanitària que es presten a infants i adolescents.
- Promoure el dret dels infants víctimes d'accidents de trànsit a rebre suport psicològic professional.
- Reforçar les actituds socials contràries al consum de qualsevol tipus de drogues i addiccions donant una informació objectiva sobre els seus efectes i les seves conseqüències.
- Desenvolupar programes de prevenció de consum de drogues i noves addiccions no vinculades a substàncies tòxiques que han arribat amb les noves tecnologies.
- Fer efectiu i controlar el compliment de la llei pel que fa a la venda de begudes alcohòliques i tabac a menors d'edat.
- Afavorir i potenciar les condicions que permetin l'adquisició d'hàbits alimentaris saludables, la recomanació de fer exercici físic i l'exposició responsable al sol.
- Impulsar la prevenció dels trastorns de conducta alimentària.
- Potenciar, en els casos de malalties de llarga evolució, sempre que sigui adequat per a l'infant i l'entorn familiar, l'atenció domiciliària des de l'àmbit sanitari, educatiu i social.

- Cal facilitar els mecanismes i recursos possibles per millorar la qualitat de vida dels infants malalts en els seus domicilis, així com l'atenció a l'infant i adolescent malalt crònic.
- Facilitar, sempre que sigui possible tècnicament, el dret a l'educació mentre duri el seu ingrés hospitalari o en les estades a domicili dels adolescents d'edats que corresponen a etapes d'educació no obligatòria (entre 3 i 6 anys i 16 i 18 anys), sempre que així ho desitgin.
- Promoure des de l'Administració la necessitat d'incentivar la flexibilitat laboral i la conciliació familiar dels progenitors en el cas d'infants i adolescents amb malalties cròniques greus, i en funció de l'edat d'aquests, i conscienciar el món empresarial d'aquesta situació.
- Garantir el compliment dels drets dels nens hospitalitzats declarats a la Carta europea i formar i sensibilitzar en aquesta línia el personal de l'entorn hospitalari que els atén.
- Promoure, en els centres hospitalaris, l'accés a les tecnologies de la informació i la comunicació per als pacients pediàtrics.
- Garantir un tractament adequat i un seguiment intensiu dels infants amb discapacitats perquè assoleixin un millor desenvolupament, especialment en aquells casos que esdevinguin d'una prematuritat extrema.
- Impulsar serveis i recursos que permetin millorar els resultats tant en la salut com en l'educació dels infants amb greus discapacitats mitjançant l'atenció precoç, l'equitat en l'accés als serveis sanitaris (en especial en l'àmbit preventiu) i els programes educatius en les primeres edats. Cal garantir l'accés als recursos i als serveis necessaris per al desenvolupament d'una vida tan autònoma com sigui possible.
- Garantir que els centres educatius i formatius que assisteixen infants amb discapacitat els puguin facilitar una atenció sanitària continuada i integrada per respondre a les necessitats d'aquests infants.
- Eliminar, especialment, les barreres arquitectòniques i tècniques que, encara ara, hi ha en els centres i els serveis sanitaris.
- Incorporar en la formació sobre sexualitat les idees de respecte, afectivitat, tendresa, complicitat, compromís i autoestima, la prevenció de malalties de transmissió sexual i la prevenció de l'abús sexual.
- Fer entendre que tant l'avortament com l'embaràs en l'adolescència són situacions de risc físic i emocional per als progenitors i, en cas d'embaràs, també per a l'infant.
- Sensibilitzar els professionals i la societat que els maltractaments són un problema de salut pública que ha de ser abordat transversalment.
- Implementar programes i actuacions globals i integrals, treballant des de la prevenció, la detecció precoç i el seguiment adequat de l'infant i l'adolescent maltractat per evitar-ne la victimització secundària.
- Revisar i millorar els protocols de valoració de l'abús sexual infantil i l'accés a aquests serveis, així com el procés jurídic relacionat per garantir les bones pràctiques i evitar la victimització secundària d'infants i adolescents.
- Garantir programes de tractament específic de l'abús sexual pels serveis d'atenció a la infància i l'adolescència.
- Implementar programes de sensibilització als adolescents per prevenir la violència de gènere exercida entre menors d'edat i d'aquests vers els seus progenitors.
- Fer visibles les xifres de mortalitat infantil com a conseqüència de maltractaments, i també en els casos de negligències.
- Considerar els infants víctimes directes de la violència de gènere.
- Oferir serveis de suport per a infants que han viscut situacions de violència familiar i/o de gènere.

3.2.

EDUCACIÓ I VALORS

El dret a l'educació és un dels drets humans essencials que en la societat contemporània es concreta amb un ensenyament obligatori i gratuït i la possibilitat d'accedir a altres graus d'estudis sense cap discriminació dins un sistema d'educació formal. Aquest ensenyament es complementa amb l'educació en valors de tots els altres agents educatius.

Sense educació, els països estan condemnats a la decadència, a no arribar a ser països desenvolupats. L'educació és la clau del futur. Sense educació, un país no té futur. Per això, tot i que l'educació és un procés per a tota la vida, les institucions de govern i tota la societat han de posar especial atenció a l'educació durant la infància.

L'educació ha de fer possible la promoció dels drets de la infància. És el mecanisme per incorporar els infants a la forma de ser, de pensar, de viure i de sentir. El gran valor de l'educació és que possibilita el creixement i el desenvolupament de les potencialitats de la persona (físiques, cognitives, emocionals, morals i socials) per poder ocupar de forma satisfactòria, per a un mateix i per als altres, un espai i un rol social que és canviant al llarg de la vida.

La primera activitat que aporta a nens i nenes un aprenentatge sobre la pròpia persona i el seu entorn i es constitueix com a eina cabdal en el desenvolupament integral de l'infant és el joc. És una de les eines per excel·lència en què l'infant pot desplegar la seva imaginació, i és important per al desenvolupament saludable del seu cervell, del seu cos i de les seves emocions. Jugar és una activitat necessària i espontània que permet que l'infant explori i conegui el seu entorn i les persones que s'hi troben, i despertar un gran ventall d'emocions importants en el procés de creixement. Jugar és créixer. És per això que l'infant ha de tenir dret a l'esbarjo, al joc i a la participació en activitats lúdiques i alhora educatives apropiades a la seva edat.

Cal vetllar perquè les activitats lúdiques, els contes i els jocs que sovint van lligats a aspectes culturals i socials, permetin a l'infant adquirir comportaments i actituds positives. Actualment hi ha moltes tipologies de joguines, tecnològiques o tradicionals, però cal potenciar aquelles en què el joc més estimulant es troba en la imaginació i en la fantasia. A través del joc es millora la qualitat i la quantitat del temps en família, un temps clau per al benestar i el desenvolupament de les nenes i els nens. En els espais educatius, formals i no formals, el joc és una eina que cal tenir present, col·laborant així en el desenvolupament integral de l'infant.

Per promoure i facilitar aquest fet, també és fonamental disposar d'espais públics segurs i amables, per possibilitar que els infants puguin desenvolupar les seves capacitats i activitats lúdiques, amb garanties, seguretat i tranquil·litat. Educativament, també és molt important poder afavorir i facilitar, des de la seva quotidianitat, les seves necessitats de mobilitat autònoma, en el marc dels pobles i ciutats. Els infants tenen el dret de desplaçar-se de manera adequada i segura.

Els agents educatius han de vetllar per l'educació i la formació per una mobilitat segura i fomentar-la, afavorint aprenentatges i actituds responsables que permetin indepen-

dència i eficàcia tant en qualitat de vianants, com a usuaris de transport públic o privat i com a conductors. Cal fomentar un paper actiu dels infants i dels adolescents, i promoure conductes segures i d'autoprotecció.

Els infants i adolescents actuals viuen cada vegada més en un context global, un context caracteritzat per les transformacions constants i per la pluralitat i diversitat. Mai com ara els nostres infants i adolescents provenien de contextos culturals tan diferents. Ja no es pot parlar d'una infància en abstracte, sinó de moltes infàncies amb composicions familiars diverses. Els agents educadors han de tenir en compte aquestes pluralitats, que són una de les característiques més valuoses que té Catalunya.

En relació amb aquesta pluralitat i diversitat també cal dedicar esforços per treballar i fomentar la inclusió dels infants amb discapacitat en un entorn educatiu el més normalitzat possible, tenint en compte l'adaptació i adequació del seu entorn i del medi. Cal facilitar-los les eines educatives necessàries per dur a terme el seu currículum educatiu, sempre acompanyat de les adaptacions tècniques i comunicatives que puguin necessitar, per tal de trobar-se en igualtat d'oportunitats que la resta d'infants.

A. EDUCACIÓ I VALORS

Parlar d'educació és parlar també de valors. L'educació sempre es dona en un context social i de valors determinat. Tot allò que es promou socialment té repercussió en els valors que finalment es promouen.

Com que només s'aprèn d'allò que es viu i s'experimenta, els valors es copen molt millor en ambients que promouen l'entusiasme. És per això que cal centrar-se en quins agents n'han d'assumir la responsabilitat i de quines maneres i amb quins procediments es creu que és encertat i lícit fer-ho.

Els agents educatius que tenen influència sobre l'infant poden ser explícits com la família, els centres educatius, els recursos socials, les entitats d'educació en el lleure i d'educació ambiental, o més implícits, com les amistats, l'ambient social o els mitjans de comunicació. En tot cas, cal no obviar-ne cap quan es pensa en l'estratègia educativa per als infants perquè tots són agents actius i permanentment presents.

Els diferents agents educatius tenen una responsabilitat determinada i, en conseqüència, tenen un sentit, unes funcions i unes eines diferents propis de cadascun. Allò que han d'aportar serà diferent en cada cas, però és necessari definir de forma clara quina és la funció de cadascun i, a la vegada, acordar que cal potenciar de forma simultània i coordinada, de manera que capacitin els infants per al desenvolupament de les habilitats, els coneixements i els valors que els permetran ser ciutadans integrats a la comunitat i a la vegada persones amb consciència i criteri propi.

És per això que cal potenciar:

Tots aquells valors que permetin a l'infant o adolescent viure en societat: respecte, tolerància, participació, solidaritat, igualtat d'oportunitats, i tots els que l'ajuden a integrar-se en la seva comunitat i en el seu entorn, i també a respectar-los i a millorar-los. Cal formar infants perquè desenvolupin models de relacions i maneres d'actuar que evitin la reproducció de rols violents, sexistes i discriminatoris.

Totes aquelles actituds que tenen a veure amb la forma de concretar els valors anteriors: sinceritat, honestedat, integritat, i la responsabilitat personal i col·lectiva.

Tots els elements que tenen a veure amb la construcció de la persona com a ciutadà: el rigor, l'esforç, el compromís, la consciència i que li permetin viure en una societat democràtica, com ara el coneixement del sistema i les institucions polítiques.

Tot allò propi dels entorns culturals i naturals dels quals forma part perquè l'ajudin a comprendre el món, amb la seva complexitat, a valorar-lo i a actuar amb respecte i coresponsabilitat per a la millora del seu entorn: cultura, religió, creences, costums, tradicions, llengües, biodiversitat, paisatges i sostenibilitat.

Perquè tots i cada un dels infants puguin créixer com a persona cal vetllar perquè tots els agents educatius ofereixin oportunitats on exercir l'empatia i el sentit crític, la comprensió dels altres i l'autoregulació i la presa de consciència. En definitiva, es tracta de permetre als infants viure la dimensió ètica de la seva existència, i donar-los elements i encoratjar-los a ser actius i creatius en la recerca de formes més facilitadores de convivència democràtica.

B. AGENTS EDUCATIUS

Aquest apartat se centra en els agents que tenen una intencionalitat educativa explícita, ja que entenem que tots són coresponsables de l'educació dels infants. És per això que cal vetllar per la interacció de tots els agents educatius del territori per garantir una educació integral de l'infant. Això es concreta en l'existència d'una xarxa educativa on tots els agents participen i generen sinergies per complementar-se en el procés educatiu de l'infant.

Família

La família és el principal agent educatiu que ha de fer-se responsable i garantir l'educació i la transmissió de valors i creences als seus fills i filles.

En les famílies, la pedagogia dels valors té com a millor aliada la metodologia de la felicitat. Allò que els pares viuen feliçment és captat com a valor pels fills i filles d'una manera especialment potent perquè en el si de la família les relacions són d'afecte i gratuïtes. La tasca d'educar en valors en la família pot considerar-se fàcil, si recordem que l'estimació és un bon clima per transmetre valors.

Per als infants i els adolescents que no tenen família d'origen o extensa capacitada per atendre'ls i la mesura de protecció no és un acolliment familiar, els professionals dels centres d'acollida i dels centres residencials d'acollida especialitzada han d'assumir aquest paper educatiu i de transmissió de valors, i també el d'estima i afecte.

Centres educatius

Les famílies exerceixen de manera significativa el seu dret a escollir el tipus d'educació que volen per als seus fills en el moment en què trien el centre educatiu. Les institucions de govern han d'assegurar un marc plural, lliure i democràtic on les famílies puguin fer-ho.

Actualment, tenint present que es garanteix el dret a l'escolarització a tota la infància de Catalunya, la fita principal en el món escolar ha de ser la lluita per aconseguir una educació inclusiva que garanteixi les màximes oportunitats en l'aprenentatge escolar. La responsabilitat de l'èxit escolar recau en els equips docents compromesos en la qualitat, en la sensibilitat i en el respecte vers tots els infants i adolescents en la seva diversitat i necessitats. Aquesta responsabilitat també recau en cada alumne individualment, en les seves famílies, en les administracions educatives, en els altres agents educatius i, en darrera instància, en el conjunt de la societat.

També és necessari, per millorar l'èxit escolar, el desenvolupament de la formació continuada dels docents i la millora en la gestió dels centres educatius, l'obertura i la implicació dels centres en la seva realitat social i territorial, l'increment de la relació entre el centre educatiu i el món professional, especialment en el terreny de la formació professional, i la relació efectiva entre els centres educatius i les entitats socioeducatives i el teixit associatiu del seu entorn.

El centre educatiu ha de vetllar pel desenvolupament integral de l'infant, ha de potenciar les seves competències, promoure el talent, la cultura de l'esforç, l'emprenedoria, el treball de les aptituds i actituds positives individuals i col·lectives i l'educació en valors. Tot això cal fer-ho en un ambient estructurat i de calma, que permeti el desenvolupament de totes les capacitats dels infants.

Els centres educatius tenen la responsabilitat de vetllar per l'educació en valors igualitaris per superar el sexisme i l'androcentrisme, i per l'educació en valors cívics, democràtics i humanitzadors, per formar ciutadans lliures amb coneixement per poder escollir, persones sensibles, creatives, il·lusionades i compromeses.

Per això els equips de centre han de plantejar projectes on s'articulin els aprenentatges amb el servei a la comunitat, treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo. D'aquesta manera, els centres educatius podran ser un entorn on es puguin fer els màxims aprenentatges de tot allò que permet a una persona ser competent en tots els nivells humans. Vinculant els aprenentatges als entorns reals on el centre educatiu està situat i facilitant als alumnes l'accés als aprenentatges per intervenir-hi, es fa possible l'educació en valors per a l'acció, el compromís i la integració de l'educació per a la sostenibilitat en el procés d'aprenentatge de la infància.

També cal garantir l'equitat i l'accés a les activitats de l'horari no lectiu en el marc escolar, ja que no tots els infants poden accedir-hi i, per tant, es produeix un desavantatge objectiu que repercuteix en l'aprenentatge de valors, habilitats i conceptes que aquestes activitats poden proporcionar.

Entitats d'educació en el lleure

L'educació en el lleure a Catalunya és un bé educatiu de gran valor de la nostra societat i té una llarga tradició històrica que ha sabut adaptar-se a la lògica i a les necessitats d'un context social marcat per la diversitat, la complexitat i la globalització. Aquesta educació pretén enriquir el temps de lleure dels infants amb experiències significatives per al creixement que donen resposta a necessitats socials des d'una triple perspectiva.

D'una banda, l'educació en el lleure fa aportacions rellevants en la tasca mai no acabada de construcció de la ciutadania. Educar en el temps de lleure proporciona experiències d'aprenentatge basades en la participació en activitats col·lectives, projectar idees

i fer-les realitat, fer de les persones agents actius i protagonistes de la seva pròpia vida. Els infants i els adolescents que viuen activitats educatives en temps de lleure esdevenen ciutadans i ciutadanes amb més potencial i capacitat d'incidència positiva sobre el seu entorn.

També l'educació en el lleure pretén facilitar competències i habilitats socials favorables per a la convivència, que enriqueix les oportunitats per aprendre a expressar interessos propis i consensuar les decisions col·lectives, per resoldre els conflictes propis de la vida quotidiana d'una manera satisfactòria i enfortir així el sentit de pertinença a la comunitat i al país.

Finalment, no podem oblidar que sovint l'educació en el lleure també contribueix a cobrir necessitats d'atenció social a infants i adolescents que viuen en entorns socioeconòmics desfavorits i que troben en aquest espai educatiu una alternativa constructiva a l'hora d'ocupar el seu temps de lleure amb sentit, bo i enriquint el seu ventall d'experiències i d'oportunitats de creixement.

En els darrers anys s'ha desenvolupat un marc legislatiu que posa de manifest que l'educació en el lleure és un context educatiu més, que ha de treballar amb la resta de contextos en condicions d'igualtat i que ha de garantir la participació de tots els infants.

Actualment, l'educació en el lleure es vertebra a partir de diferents models, organitzacions i enfocaments institucionals. Aquests models van des de la base comunitària i de voluntariat, emparats en la gratuïtat i la solidaritat, com és el cas de l'escoltisme i els esplais, fins a estructures més professionalitzades organitzades per entitats, empreses o administracions públiques. Tots aquests models conviuen i en moltes ocasions s'entrecreuen per formar tot un teixit que tenen com a protagonistes els infants i els adolescents.

Cal vetllar perquè tots els infants puguin accedir sense dificultats a les activitats educatives en temps de lleure i cal també continuar avançant en la qualitat dels serveis i dels equipaments que s'utilitzen.

Altres agents

Les activitats culturals, esportives, socials i comunitàries, artístiques, científiques i religioses, entre altres, on els infants i els adolescents participen de manera individual o col·lectiva, també formen part dels hàbits saludables i de transmissió de valors, i contribueixen al seu desenvolupament físic, cognitiu, creatiu, emocional, social i espiritual. Cal vetllar en tots aquests àmbits per la promoció de valors de creixement personal i de civisme, tant per als infants com per a les seves famílies. També les empreses esdevenen, a través de la seva participació en els processos formatius, agents transmissors de valors, no tan sols d'aquells més relacionats amb el món del treball, sinó també del valor que constitueix el treball en si, per la seva capacitat socialitzadora.

Tanmateix, en el marc d'una societat consumista, cal promocionar una gestió del temps d'oci que possibiliti espais i recursos per a infants, adolescents i famílies on es visqui de manera alternativa o complementària al consum. En aquest sentit, cal educar els infants i els adolescents com a consumidors crítics, actius i responsables.

El nostre país està farcit de festes i tradicions que mostren el sentiment i la manera de fer i de ser més íntima de la gent. Arreu del territori es troben entitats que acullen infants i adolescents, i que els fan protagonistes actius de tot allò que té a veure amb la cultu-

ra popular catalana. És el marc en el qual es transmeten els valors a través de les relacions intergeneracionals que s'hi produeixen.

El medi que ens envolta forma part de la nostra identitat cultural com a individus i com a col·lectivitat. Promoure el lleure en la natura, estimular la curiositat per l'entorn, les ganes d'explorar, de compartir vivències, de descobrir i d'actuar, són vies per potenciar el creixement personal i el respecte al medi natural i la biodiversitat. La relació amb la natura ajuda a descobrir el llegat cultural i la història que configura la identitat cultural d'un país.

La cultura d'un país i la seva història també es manifesten a través de les seves institucions polítiques. Cal que les institucions, en col·laboració estreta amb altres agents educatius, dissenyin projectes específics o activitats pedagògiques orientats a difondre el coneixement del sistema polític i de les institucions pròpies del país per enfortir la democràcia i assolir més responsabilitat cívica dels infants i la seva futura integració i participació activa en la vida política del país.

Els professionals de l'acció social que treballen en els diferents recursos i serveis socials en barris i contextos més difícils per donar resposta a les necessitats dels infants i els adolescents en risc d'exclusió, també tenen un rol molt important de transmissió de valors, de facilitadors d'instruments d'integració i de relació.

Tots aquests agents i activitats tenen un paper fonamental en la promoció de la participació i del compromís cívic, en la reflexió i l'afany de superació, i ensenyen valors com l'autodisciplina, la constància i la responsabilitat als infants i els adolescents que hi participen.

- Garantir el dret a l'educació més enllà del dret a l'escolarització, fomentant el lleure, el joc i la participació en activitats culturals, artístiques i socials.
- Fer participis a tots els infants de tot allò que té a veure amb la seva educació. Els infants són protagonistes del seu propi procés educatiu i del seu creixement i han de poder ser escoltats i poder expressar-se sobre allò que els afecta.
- Promoure l'educació emocional i més formació en ciutadania i convivència i aprofundir en l'educació en la diversitat cultural, d'origen i d'orientació sexual; la sensibilització i la conscienciació sobre les situacions de pobresa, de discapacitat o malaltia crònica i/o de llarga durada, i la prevenció de qualsevol ús de la violència.
- Promoure el coneixement de l'entorn natural i cultural, especialment els valors de la sostenibilitat per valorar la necessitat d'un ús racional dels recursos i la conservació del patrimoni natural i cultural.
- Assegurar el dret a l'educació, incloses les activitats extraescolars, esportives, de lleure i culturals en condicions d'igualtat, i evitar qualsevol forma de discriminació que limiti l'exercici d'aquest dret.
- Promoure i orientar sobre el temps de jugar dels infants com a aspecte fonamental en la formació de la seva mentalitat.
- Promoure i facilitar la qualitat i la seguretat, tant dels espais públics com de la mobilitat, fomentant l'autonomia i la responsabilitat, tenint en compte l'edat i la maduresa dels infants i adolescents.
- Vetllar per l'educació i la formació en seguretat i fomentar-les, afavorint aprenentatges i actituds responsables que permetin independència i eficàcia tant com a viants, en qualitat d'usuaris de transport públic o privat i com a conductors.
- Proporcionar experiències, models i espais de reflexió per a l'educació en valors de tots els infants per contribuir al seu creixement com a ciutadans i al seu desenvolupament integral.
- Potenciar el paper socioeducatiu de tots els agents.
- Reforçar el vincle entre tots els agents socials i educatius coresponsabilitzant-se de tot el procés educatiu dels infants.
- Fomentar els entorns participatius i de compromís cívic dins de l'escola i les entitats educatives com a mitjà per exercir la ciutadania activa.
- Apoderar les famílies per prendre consciència de la seva potencialitat i responsabilitat educatives.
- Reconèixer els professionals de l'educació i donar suport a la seva formació i al treball en xarxa.
- Promoure la participació dels diferents agents socials i educatius en la vida dels centres escolars.
- Reforçar el caràcter educatiu del temps no lectiu.
- Potenciar i reconèixer el paper de les entitats d'educació en el lleure i el treball en xarxa.
- Vetllar per la qualitat de l'educació en el lleure i promoure-la.
- Facilitar i promoure l'equitat i l'accés a les activitats de lleure educatiu per aconseguir que qualsevol infant pugui accedir-hi. En aquest sentit, caldrà vetllar per la supressió de totes les barreres arquitectòniques, socioeconòmiques i de comunicació existents.
- Vetllar per la qualitat de les instal·lacions i els equipaments de lleure infantil perquè siguin dignes i segurs per al bon desenvolupament de l'exercici educatiu.
- Promocionar espais i recursos de lleure, culturals i amb participació activa de la infància alternatius al consum.
- Afavorir la formació dels infants per actuar de forma crítica, activa i responsable davant del consum.
- Donar suport a les entitats que treballen al món rural com a element clau per a la dinamització del territori, el foment de la participació i el treball en valors.

3.3.

FAMÍLIA

Catalunya ha estat un país on, tradicionalment, com a tret de societat mediterrània, la família cobria la gran majoria de les necessitats socials dels seus membres. Els canvis culturals, productius, demogràfics i polítics dels vint darrers anys han canviat aquest escenari. Factors com la incorporació massiva de la dona al mercat de treball i l'impacte que això té en la coresponsabilitat a la parella i les necessitats de conciliació, l'endarreriment de l'edat de tenir el primer fill o el reconeixement de models de família diversos que han anat esdevenint sociològicament majoritaris, han fet que en el nostre país s'hagin pogut experimentar i implementar les primeres generacions de polítiques de família.

No podem dir, però, que la família perd importància en les societats avançades que s'individualitzen i compten amb serveis de suport. Potser perd centralitat i autoritat, però no importància. Es reivindica més que mai la família com un agent educatiu en la societat de la informació, malgrat que ja no en té l'exclusiva. La família segueix sent el redós més adequat per viure els primers compassos de la vida i la millor garantia de protecció en les transicions vitals dels adolescents de la societat de la incertesa i la nova vulnerabilitat social. Així, en l'anàlisi catalana de l'enquesta europea de valors es ressalta un model de família plàstica i contractual, que posa èmfasi en la qualitat dels vincles relacionals entre els seus membres. (Elzo i Castiñeira, 2009).

Els profunds canvis econòmics i socials actuals i els escenaris que en sorgeixen ben segur que també produiran mutacions en les funcions i les formes familiars que caldrà saber reconèixer i acompanyar socialment. Caldrà, doncs, seguir avançant en polítiques familiars i serveis socials per arribar a desenvolupar-nos al mateix nivell que els països de referència.

Donar suport i assistència a la família en la seva tasca de protecció i educació dels infants i adolescents és un repte per al conjunt d'agents socials i poders públics, i per això Catalunya compta amb la Llei 18/2003 de suport a les famílies, que té per finalitat establir les bases i les mesures per a una política de suport i protecció a la família entesa com a eix vertebrador de les relacions humanes i jurídiques entre els seus membres.

Des del punt de vista de l'infant, el dret a gaudir d'una família amb tot el que suposa, és una de les fites sobre les quals el conjunt de la societat ha de treballar i en especial els poders públics, en tant que possibilitin la igualtat d'oportunitats i el suport a les famílies amb fills a càrrec, per tal de lluitar contra la vulnerabilitat i l'exclusió social.

La família, com a lloc on es crea el capital humà d'un país, i part del fonament de tot l'edifici social, ha de ser subjecte especial d'atenció per les polítiques de les administracions.

Una política familiar global inclou ajuts i mesures fiscals, serveis de cura tant d'infants com d'altres persones en situació de dependència, polítiques d'habitatge, polítiques de foment del transport públic, serveis educatius i sanitaris a l'abast de tothom, accions a favor de la igualtat entre dones i homes i mesures laborals i socials per facilitar la conciliació, entre d'altres. El conjunt de mesures que s'estableixin en general, com les polítiques de treball, socials, educatives o de salut, hauran de ser integrals i incloure la

perspectiva de família, i, segons el Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu de maig del 2011, han de perseguir els objectius següents:

- Reduir la pobresa de les famílies.
- Ajudar la primera infància i vetllar pel desenvolupament ple de l'infant.
- Afavorir la conciliació de la vida professional i la vida familiar.
- Assolir la igualtat entre els sexes.
- Afavorir que les famílies tinguin el nombre de fills desitjats i puguin atendre'ls adequadament.

També és part de l'encàrrec de la llei vigent als poders públics, la promoció d'una maternitat i una paternitat responsables. La parentalitat positiva és vista com a model idoni d'aquest exercici de la condició de pare o mare. En aquest aspecte, s'ha de tenir present que aquesta parentalitat positiva només es pot donar quan la persona o persones que exerceixen com a pare o mare ofereixen a l'infant un vincle segur i sa.

Tenir fills suposa un benefici per a tota la societat, per la qual cosa, per equitat, cal donar suport a qui decideixi fer aquest pas. Des d'un principi de viabilitat de les mesures, totes les administracions haurien de revisar el seu treball a favor de les famílies amb infants a càrrec basades en l'avaluació per sumar esforços i teixir una xarxa de mínims que millorés el dia a dia de les famílies. A banda, caldria optimitzar al màxim la coordinació dels recursos amb els quals la família pot comptar, així com articular la manera d'augmentar la visibilitat, l'accés i la disponibilitat d'aquests, contribuint així a una millor percepció social del suport que les persones poden rebre en l'exercici de la seva parentalitat o marentalitat, especialment quan aquesta s'exerceix en condicions de vulnerabilitat relacional o social. Cal contribuir a fer de Catalunya un territori atractiu i favorable per a les famílies.

Socialment ens cal aconseguir les condicions perquè a Catalunya remuntin els índexs de natalitat i es redueixin els nivells d'infertilitat derivats de l'ajornament en les decisions de tenir descendència, entre altres causes. Aquest repte col·lectiu serà assolible aplicant canvis en les polítiques de suport a les famílies amb infants a càrrec, on el major nombre de fills o filles sigui un factor considerat, seguint avançant en les polítiques integrals de suport a les famílies, millorant la situació socioeconòmica global i promovent una millor percepció de la família en l'imaginari col·lectiu, amb una millor valoració de la tasca de ser mares i pares.

A. REFLEXIONS ENTORN DE LA DEFINICIÓ DE FAMÍLIA I LA SEVA FUNCió

Família com a institució afectiva, educadora i transmissora de valors

La família és la institució més important i central de la nostra societat. És on es viuen les principals relacions afectives interpersonals. És fonamental en l'educació envers els infants i com a canal de transmissió dels valors més importants per a la vida d'una persona.

La família és l'estructura bàsica dels lligams afectius vitals i de la solidaritat intrageneracional i intergeneracional. Al seu entorn s'estructuren gran part de les relacions de les persones i disposa d'un marc jurídic de referència.

La necessitat de promoció i protecció de la família és una afirmació que sortosament ara ja no la discuteix ningú, ja que des de totes les sensibilitats s'ha assumit la importància que té per al futur de la nostra societat. És més, cal promoure els valors que la sustenten perquè no s'agreugin els problemes que la seva absència provoca.

En aquest sentit, tant des de les Nacions Unides com des del Consell i la Unió Europea, s'han elaborat recomanacions relatives a les polítiques familiars que posen el centre d'atenció en la família. Aquestes recomanacions s'han de fer efectives en diferents àmbits, de forma transversal: la promoció de la natalitat, la solidaritat entre generacions, l'educació, la promoció de la dona i la protecció dels infants i els adolescents, l'ocupació i el dret al treball, l'habitatge, la salut, l'orientació familiar i la capacitació parental.

Cal millorar la coordinació i la col·laboració entre els sectors amb qui es comparteix la tasca d'educar els infants i adolescents i donar suport a la família, sent més rigorosos en el treball en xarxa i tenint en compte els agents presents en el territori. És necessària més interrelació entre els diferents professionals que actuen.

Atesa la importància de la tasca educadora de la família, en especial dels valors humans més necessaris i que han de dur al ple desenvolupament dels infants, cal encoratjar, potenciar i facilitar que cada família pugui desenvolupar amb força l'educació dels seus infants, sabent on acudir a cercar suport davant situacions de dificultat que no pugui resoldre de manera intrafamiliar.

Cal generar les condicions òptimes per desenvolupar les seves competències parentals en positiu; aquest entorn favorable és responsabilitat de tots els sectors de la societat: dels governs, dels mitjans de comunicació, dels sectors productius i econòmics, del món educatiu, sanitari i social. Tothom ha de tenir present en l'exercici de les seves responsabilitats accions explícites i coordinades per millorar les capacitats i possibilitats de la família en la seva tasca socioeducativa, donant-li el suport necessari i replantejant elements que en dificultin l'èxit.

Diversitat de formes de convivència, de models de família i noves realitats

Actualment es constata una disminució progressiva de la mida de les llars catalanes, una important reducció de la fecunditat que no garanteix el reemplaçament de les generacions, un retardament de l'edat de maternitat, un augment del nombre de conflictes i ruptures familiars i una diversitat creixent de formes de convivència. Per exemple, de la mateixa manera que trobem famílies biparentals amb un o dos fills, també es dona una realitat de famílies monoparentals, nombroses, formades per una parella homosexual, reconstituïdes o les que han adoptat o acollit un infant o més.

Els canvis socials tenen efectes també en les famílies, les quals han de respondre davant la inestabilitat laboral dels joves, la dificultat d'emancipació de la llar familiar, les dificultats de conciliació i el fort increment de persones en situació de dependència.

Segons el Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu sobre el paper de la política familiar en el canvi demogràfic, “el declivi de la família extensa i l’auge de la família ‘nuclear’ [...] han vingut acompanyades d’actituds més individualistes, per l’aparició de nous grups socials que afronten un major risc d’exclusió social. Es tracta d’aturats de llarga durada, famílies monoparentals, treballadors pobres i nens pobres o amenaçats per la pobresa.”

Els poders públics han de garantir el suport a les famílies en tota la seva diversitat, perquè puguin fer les funcions que els són pròpies i com a garantia de cohesió social, d’enfortiment del capital humà del país i de futur. Cal, per tant, donar suport a les famílies en funció de la seva renda, i en especial a les nombroses i monoparentals i les que estan en risc de vulnerabilitat i, per tant, d’exclusió social.

Així, cal evitar tot tipus de penalització o discriminació per raó del nombre de fills, tot garantint la igualtat d’oportunitats. Al mateix temps, s’han de facilitar les condicions perquè els qui desitgen tenir fills els puguin tenir i educar, tot eliminant els obstacles socials i econòmics que no ho fan possible. També s’ha de prestar una especial atenció a les famílies monoparentals, sobretot aquelles que estan en situació de vulnerabilitat, en tant que representen un col·lectiu en risc social, com queda palès en el dictamen esmentat anteriorment.

El creixement de la monoparentalitat constitueix un repte de primera magnitud si el que es pretén és garantir la necessària igualtat d’oportunitats per a tots els menors d’edat. L’expansió de la diversitat familiar, no solament fruit dels canvis en les estructures familiars sinó també de la proliferació de llars formades per persones amb diferents orígens, és un desafiament important que ens ubica en el repte de desenvolupar polítiques de promoció i prevenció efectives que facilitin als pares i les mares fer la seva funció de criança dels fills i filles com a ciutadans de dret i deures dins de la societat catalana (independentment de la tipologia de família i de l’origen).

Cap nen ni nena en el nostre país ha de veure hipotecat el seu futur com a conseqüència de les dificultats que es puguin donar en el si de la seva família: econòmiques, socioculturals o relacionals.

B. EIXOS PRIORITARIS DEL TREBALL EN LA FAMÍLIA

Parentalitat positiva

La parentalitat i marentalitat és un concepte integrador que permet reflexionar sobre el paper de la família en la complexa societat actual i alhora desenvolupar orientacions útils per a la tasca de pare i mare. Evidentment es parteix de la convicció que la família és una institució social absolutament bàsica i central de la nostra societat.

Per desenvolupar aquesta parentalitat positiva, el pare i la mare han de comptar amb les capacitats per vincular-se saludablement i empatitzar amb les necessitats que els seus fills

i filles tenen des del moment que neixen fins que es fan grans. Tanmateix, les persones, en l'exercici de la seva parentalitat han de desplegar habilitats parentals per a la criança dels nens/es, i disposar de prou plasticitat per adaptar-se a cada fill i a cada etapa.

S'observa una inquietud i preocupació en moltes famílies que creuen que no poden incidir prou en el creixement i l'educació dels seus fills, i això els fa buscar recursos en el seu entorn comunitari.

Cal, per tant, que els diferents àmbits del Govern i de la societat civil facilitin orientacions i recursos de suport a la tasca de criança i educació, i que posin en funcionament espais de reflexió i intercanvi entre famílies. Caldrà continuar dissenyant i implementant programes de parentalitat positiva i d'atenció a les necessitats i dificultats que els pares i mares presenten per transformar aquesta "pre-ocupació" en ocupació. Ocupar-se i donar prioritat en el si de la família als aspectes que tenen a veure amb la criança, la transmissió de valors i l'acompanyament dels infants i adolescents a fer-se grans. També cal reforçar els serveis d'informació, atenció i suport de caràcter preventiu i universal per a les famílies amb la finalitat d'acompanyar-les en la millora del seu benestar i proporcionar-los orientació i recursos per afrontar i superar les dificultats.

És important també assumir que no tan sols les famílies en situació d'exclusió o en un entorn vulnerable són les úniques que necessiten suport per desenvolupar satisfactòriament les seves responsabilitats parentals. Tots els pares i mares requereixen suport per fer més bé la seva tasca, en tant que fan el seu paper dins d'una societat complexa, influent i en canvi constant.

La parentalitat positiva i responsable s'ha d'entendre, per tant, com el comportament dels pares i mares que busca el desenvolupament de les capacitats de l'infant, la seva atenció basada en vincles afectius i calidesa, sense usar la violència física o psicològica, que ofereix reconeixement i orientació, incloent-hi l'establiment de límits que permeti el ple desenvolupament de l'infant. (Rodrigo, Palacios, 1998)

Davant d'una percepció de crisi d'autoritat parental a la qual alguns reaccionen, recuperant l'autoritarisme basat en l'obediència, la parentalitat positiva busca que els pares i les mares exerceixin el control fonamentant-se en la comunicació, l'estimulació, la implicació en la vida dels fills, l'afecte, el suport, el reconeixement i el treball educatiu en grup de tota la comunitat.

Conciliació i coresponsabilitat

La conciliació de la vida personal, laboral, escolar i familiar s'ha d'entendre com un mecanisme per fer front a una nova realitat social que faci compatible el treball amb la vida familiar. La cura dels infants requereix temps, a més, pot suposar un cost econòmic per a les famílies, a banda del cost social que implica en aquelles situacions en què no hi ha adults que eduquin els infants. A tot això, li hem de sumar les dificultats afegides que suposen per a les famílies monoparentals i les famílies amb fills amb discapacitat.

La conciliació horària que permet la conciliació dels àmbits familiar, laboral i escolar de les famílies és un repte col·lectiu de la societat catalana, des de la constatació de l'existència d'experiències minoritàries reeixides en aquest sentit, però alhora un gruix de models d'organització horària molt irracionals i que requereixen canvis legislatius d'abast estatal.

És cert que en les nostres societats hem aconseguit obrir el debat sobre la conciliació i promoure unes primeres iniciatives i pràctiques per resoldre el dret i el deure dels pares a educar els fills i viure en família i en societat accelerades. Però massa sovint la conciliació acaba esdevenint un equilibri precari que només recau en les mares, en tensió entre la cura de les famílies i les seves carreres i oportunitats professionals que cadascuna es troba en el mercat de treball.

Tant les organitzacions sindicals com les patronals, amb el suport del Govern, haurien de promoure avenços significatius en aquest sentit, la sensibilització de la societat en la matèria hauria de ser un repte ja parcialment assolit. L'ocasió permetria millorar elements d'interès general, com són els índexs de productivitat i competitivitat empresarial de Catalunya, avançar en la racionalització dels nostres horaris, que dotaria les famílies de més temps i recursos per a la seva convivència i tasques de criança.

Les noves polítiques han d'estimular un model de conciliació coresponsable i realista: coresponsabilitat dins de la parella per equilibrar l'esforç i els rols, coresponsabilitat entre la persona i l'empresa per innovar amb models d'organització productivament sostenibles i coresponsabilitat amb l'Administració i la societat, que ha de promoure serveis i recursos accessibles per conciliar.

Relacions i solidaritat intergeneracional

Normalment, en el marc de la família, però no exclusivament, l'infant té l'oportunitat de relacionar-se activament amb membres de generacions diferents que la seva. Cal que tothom vetlli per aquesta tipologia d'activitats, espais i temps destinats a la relació amb persones amb més experiència vital, ja que determinades condicions vitals actuals han allunyat els infants de les persones grans. Esdevé, per tant, necessari reivindicar l'oportunitat de les relacions intergeneracionals com a element bàsic en el desenvolupament d'infants i adolescents, entenent-les com a positives per als infants, ja que aprenen de qui té més experiència, i també positives per als adults, perquè coneixen la realitat social i personal dels infants i adolescents.

Convé parar atenció a la visió de l'envelliment i les persones grans que es transmet. L'augment de l'esperança de vida i la longevitat són expressions de progrés social que requereixen l'adaptació de la societat. Hem d'evitar, doncs, una visió estereotipada de les persones grans en la qual se les presenta com a càrrega, sovint uniformitzant-les com a persones en situació de dependència. No es poden obviar les contribucions de les persones grans que són presents contínuament a la vida quotidiana de les famílies. Les dones grans i els homes grans, cada cop més, esdevenen un suport clau per a la conciliació de la vida personal, familiar i laboral, i fan una funció de suport i de contenció molt significativa i valuosa a l'entorn familiar.

No obstant això, cal defensar sempre el principi d'autogovern de les persones grans; són elles qui han de decidir l'abast de les activitats d'atenció als néts i les nêtes. A la vegada, és important reconèixer el paper que les relacions amb les persones grans, en l'àmbit familiar i també en d'altres (escolar i comunitari), tenen per al desenvolupament dels infants.

Les activitats innovadores, com "famílies que ajuden famílies", són propostes que poden facilitar una major relació entre iguals i entre persones d'edats diverses, tot desenvolu-

pant una acció positiva per a la societat, ja sigui d'indole cultural, ambiental, comunitària, social o d'altra mena.

Cal promoure que els infants preguin consciència de la importància de les relacions intergeneracionals i fer actuacions en aquest sentit, en el marc de la vivència de valors de creixement personal i col·lectiu.

IDEES CLAU

FAMÍLIA

- Potenciar una xarxa de serveis d'atenció a les famílies arreu del territori i fer-la visible per treballar capacitats i funcions parentals, així com recuperar vincles com a principal factor de protecció de la infància.
- Impulsar serveis preventius d'acompanyament i suport a les famílies dels infants des de les primeres etapes de la vida.
- Desenvolupar i implementar programes de parentalitat positiva acompanyats dels processos d'avaluació corresponents.
- Impulsar serveis que garanteixin la informació, l'orientació i l'acompanyament necessaris a totes les famílies que ho necessitin en qualsevol moment del seu cicle vital i que ofereixin derivació a serveis especialitzats si calgués.
- Afavorir el treball en xarxa de professionals i promocionar les xarxes socials que permetin l'intercanvi d'experiències professionals, i l'aprofitament de les sinergies de les diverses institucions implicades.
- Organitzar activitats formatives contínues, presencials o virtuals dels professionals i agents de tot el territori i de diferents disciplines en temes relacionats amb la família.
- Impulsar xarxes de famílies afavorint la creació d'espais de trobada i suport mutu entre les famílies.
- Donar suport a les famílies en funció de la seva renda.
- Donar suport integral a les famílies amb vulnerabilitat social.
- Promoure les polítiques de suport a la natalitat i a les famílies nombroses.
- Donar suport a les famílies monoparentals per garantir la igualtat d'oportunitats de tots els infants.
- Afavorir actuacions i programes que impulsin el temps compartit en família i les relacions intergeneracionals.
- Establir mesures concretes de relació família-escola a fi d'incrementar la participació de les famílies en els processos educatius dels infants i adolescents.
- Impulsar polítiques d'habitatge en funció de les necessitats de les diverses realitats familiars existents.
- Fomentar deduccions fiscals i beneficis en les taxes i preus.
- Facilitar el desenvolupament i la qualitat de serveis a la infància per conciliar la vida familiar, personal, laboral i escolar.
- Impulsar mesures de suport en la gestió de serveis que facilitin una millor conciliació del temps familiar, laboral, personal i escolar.
- Incentivar i donar suport a les empreses i organitzacions perquè incorporin polítiques de conciliació i de suport a la família.
- Incentivar mesures que afavoreixin la coresponsabilitat tant en el treball no remunerat com en la cura i l'atenció de la família.

4

MITJANS DE COMUNICACIÓ

La Convenció sobre els drets de l'infant referma el dret a la llibertat d'expressió, a la llibertat de pensament i a l'accés a una informació adequada per a tota la infància amb els mateixos drets que els adults. En aquest sentit, infants i adolescents han de tenir garantit l'accés als mitjans de comunicació i a les tecnologies de la informació en condicions de seguretat i de protecció d'acord amb el seu nivell de desenvolupament personal. En la societat actual, la presència d'aquests mitjans és fonamental, tant per a l'accés a la informació com per a la seva influència en els individus, tenint en compte que aquests són subjectes actius i, per tant, no sols decideixen allò que volen consumir mediàticament, sinó també decideixen participar als mitjans i comunicar-se.

Avui en dia, reflexionar sobre l'accés als mitjans de comunicació i la seva influència, ens obliga a entendre la lògica de les tecnologies de la comunicació, més enllà del seu valor merament instrumental: la digitalització suposa l'emergència continuada de nous llenguatges digitals, l'ús de nous estris tecnològics i l'aparició de nous espais virtuals de socialització.

En aquesta línia, molts autors i autores ja parlen de la "vida darrere les pantalles" com l'espai de comunicació, d'informació i de socialització per excel·lència entre infants i adolescents. Les fronteres que diferenciaven els diversos mitjans de comunicació han anat canviant i fins i tot s'han difuminat, empeses per la mateixa evolució de les tecnologies de la informació i la comunicació i pels nous usos que se'ls dona. Premsa, ràdio, televisió i Internet, amb els múltiples dispositius que serveixen per accedir-hi, van formant un tot cada cop més integrat.

D'altra banda, cal considerar també un altre aspecte fonamental en aquesta nova era digital: el concepte d'identitat digital, que configura la porta d'entrada al món virtual i és la carta de presentació al món físic. Serà clau, doncs, vetllar per la identitat digital d'infants i adolescents i protegir-la, així com vetllar perquè se'n faci un ús correcte.

Fins i tot les publicacions impreses es troben en un moment de transició cap als nous canals i els nous suports que els obliguen a diversificar-se i els provoquen un alt grau d'incertesa sobre el seu futur. Malgrat això, el format imprès continua tenint una presència important entre els mitjans de comunicació actuals. En aquest àmbit es manté una distinció prou nítida entre les publicacions que s'adrecen específicament a un públic infantil i adolescent i les publicacions per a adults.

En tots els casos cal garantir el benestar físic i emocional d'infants i adolescents que apareixen als mitjans i respectar el seu dret a expressar-se, tot assegurant que la seva contribució no menyscaba la seva dignitat.

La presència de qualsevol col·lectiu als mitjans i la imatge que se'n dona en condicio-
na la percepció social, en tant que els mitjans són plataformes que generen i difonen
opinió pública. Per això cal tenir cura en la manera com infants i adolescents apareixen
representats en els mitjans en general, a més de vetllar per l'adequació dels continguts
que se'ls ofereixen explícitament.

A més de l'accés als mitjans de comunicació i de la protecció de la imatge que se'n
transmet, és fonamental, en l'entorn de la societat actual, i particularment en els centres
educatius, ensenyar ja als més petits a interpretar el llenguatge audiovisual i a saber lle-
gir "les pantalles" que els envolten, a fi d'ajudar-los en la seva educació i formació, amb
l'objectiu que es converteixin en persones crítiques.

S'ha de promoure la participació activa d'infants i adolescents en els mitjans i alhora
oferir-los l'oportunitat d'aportar la seva visió fent-ne sempre un ús responsable.

Tant pel que fa a la presència i la participació dels infants i adolescents en els mitjans
de comunicació com pel que fa a l'ús o el consum que en fan, cal tenir en compte, entre
altres, les actuacions del Consell Audiovisual de Catalunya, que aborden la protecció
de la infància i l'adolescència en relació amb els mitjans audiovisuals, l'autoregulació o
el dret a la informació.

Igualment cal apreciar el nombre significatiu de publicacions, estudis, treballs de recer-
ca i altres actuacions sobre els mitjans de comunicació i la infància, com poden ser els
dels centres acadèmics, universitaris i de recerca, del Consell de la Informació, del
Consell Audiovisual de Catalunya o del Fòrum d'Entitats de Persones Usuàries de
l'Audiovisual, així com d'observatoris nacionals i internacionals. Catalunya té una sòlida
tradició en iniciatives pioneres en educació mediàtica en què han participat d'una mane-
ra notable el món associatiu i entitats socials d'arreu del territori.

En coherència amb aquesta tradició, es fa necessari dedicar esforços a aconseguir que
la societat en el seu conjunt, les administracions i el món empresarial i associatiu facin
seva la responsabilitat en els missatges adreçats a la infància i sobre aquesta.

Mai fins ara, al llarg de tota la història de la humanitat, els infants havien tingut accés a
un volum tan gran d'informació i de transmissió d'imatges i d'experiències. A més,
aquest accés no està limitat a un espai i un temps determinats. És per això que, per fer
front a aquesta nova situació, es fa imprescindible avançar en tres terrenys alhora: l'au-
toregulació i coregulació dels professionals i empreses de comunicació per tal que
actuin amb responsabilitat davant la protecció i els drets de la infància; l'educació en
comunicació, que doni als infants, els adolescents, les famílies i el món educatiu les
eines necessàries per fer un ús creatiu, crític i responsable dels mitjans, i el seguiment
de les obligacions dels prestadors de serveis de comunicació audiovisual que fan les
autoritats reguladores.

4.1.

PROFESSIONALS I EMPRESSES DE COMUNICACIÓ

Gràcies als mitjans, es disposa d'eines que permeten comunicar-se constantment i crear espais de relació. Atesa la importància simbòlica i cultural de les pràctiques mediàtiques, les empreses i els professionals de la comunicació tenen un paper molt important pel que fa a la defensa dels valors democràtics de la societat i al desenvolupament de la formació i la cultura de les persones i no haurien d'eludir la responsabilitat social que això implica. Cal tenir en compte que, si bé els mitjans són imprescindibles per entendre el món que ens envolta i participar-hi, en aquest sentit, ens ofereixen moltes oportunitats, també comporten alguns riscos, com ara l'exposició a informacions poc contrastades o poc elaborades o a continguts que promoguin el racisme, el sexisme, la discriminació per l'edat o la violència, per esmentar alguns dels perills que fins ara han posat sobre la taula els estudis desenvolupats en el camp de la comunicació.

Cal tenir en compte que determinats continguts poden influir negativament en infants i adolescents que es troben encara en fase de formació i afeblir les bases del respecte envers els altres i les consideracions envers un mateix; naturalitzar expressions i gestos violents; proporcionar models que desvinculen l'obtenció de resultats de l'esforç, reproduir esquemes físics excessivament idealitzats o esperonar pensaments associats a la frivolitat i al fet de veure les coses fàcils.

En conseqüència, els mitjans de comunicació, com a transmissors de valors universals i agents de socialització, han de respectar i promoure els drets dels infants i els adolescents. Han de generar una imatge realista i positiva del col·lectiu infantil i adolescent, tenint en compte de forma inclusiva la diversitat del col·lectiu: totes les situacions en què es troben els infants, independentment de les seves característiques, s'han de poder veure en les produccions mediàtiques, de manera que la discapacitat, l'orientació i la identitat sexuals, la pertinença a un àmbit geogràfic, ni qualsevol altre factor condicionin o menystinguin la imatge que se'n dona. Cal, doncs, tenir en compte la capacitat dels mitjans de comunicació de promoure i incorporar la diversitat de models, en especial a la ficció i la publicitat. En aquest sentit, és important remarcar la gran incidència que tenen els mitjans de comunicació en la promoció dels hàbits saludables i en l'equilibri emocional dels infants.

D'una altra banda, els mitjans de comunicació tenen un paper essencial a l'hora de visualitzar situacions perjudicials per al creixement integral i el benestar dels infants i adolescents, com ara el maltractament infantil. Aquesta responsabilitat social s'ha d'exercir des d'una vessant pedagògica que fomenti la reflexió sobre les causes i les conseqüències d'aquestes problemàtiques, contribuint així a la sensibilització i el coneixement per part de la ciutadania.

Les informacions sobre infants i adolescents han de rebre un tractament adequat, que respecti els drets que els assisteixen amb relació a les seves dades personals i a la difusió de la seva imatge. Cal tenir una cura especial amb aquelles que fan referència a

infants víctimes de maltractaments. Per avançar en la millora del tractament d'aquesta informació, cal que l'acció institucional insti a la coregulació, però també a l'autoregulació dels mateixos professionals i empreses de comunicació.

Cal abordar també la relació entre infància i publicitat, en tant que és present en la gran majoria de mitjans de comunicació d'una manera o d'una altra. L'objecte de la publicitat és informar i alhora fomentar el consum de productes o serveis. La infància és un públic objectiu, directe o indirecte, de la publicitat, que té uns drets, unes necessitats i unes característiques específiques. D'una banda, massa sovint els infants i els adolescents, sense ser públic objectiu, fan exclusivament d'esquer en la publicitat adreçada als adults o se n'explota la credulitat i la inexperiència. En aquest sentit, també cal tenir present que els infants no poden ser utilitzats en anuncis publicitaris que promoguin activitats no aptes o no adequades per a ells o que els presentin, sense motiu justificat, en situacions perilloses.

També cal vetllar per una influència positiva de la publicitat sobre els valors dels infants i adolescents en qüestions de consum responsable.

4.2.

INFÀNCIA, FAMÍLIA, MÓN EDUCATIU

La formació de la identitat en la infància està influenciada, entre altres aspectes, pel context on es desenvolupen els nens i les nenes. En aquest sentit, els mitjans s'han convertit en agents de socialització, en referents per a l'educació i la formació de la infància.

Els mitjans de comunicació són una eina i un espai de construcció simbòlica a través dels quals els nens i les nenes poden accedir a diferents coneixements científics, històrics i socials. Estimulen la curiositat de l'infant i fomenten la seva fantasia i imaginació. En definitiva, contribueixen a ampliar la seva visió del món. A més, són transmissors importants de valors i poden ajudar a adquirir actituds i estils de vida positius. Però també poden oferir una visió del món parcial que, en comptes de promoure la reflexió i obrir els seus horitzons, fomenti els prejudicis, justifiqui o promogui l'odi, el menyspreu o la discriminació, faci sentir malament els nens i les nenes pel seu aspecte físic o justifiqui i faci atractiva la violència.

Pel que fa a Internet, cal no oblidar que infants i adolescents s'enfronten a possibles situacions de risc, com ara veure continguts nocius, trobar-se en situacions d'assetjament, patir suplantacions d'identitat o enfrontar-se a abusos en la sol·licitud de dades personals.

Quan es parla de mitjans, cal pensar que actualment, i cada cop més, els continguts es poden veure, escoltar o llegir des de diferents suports, en moments que ja no vénen marcats per qui els emet, i que fins i tot les veus i les aportacions de qualsevol persona hi poden tenir una presència i un impacte cada cop més grans.

En el context de la cultura digital actual, els infants i els adolescents de la nostra societat són considerats per alguns autors i autores “nadius digitals”. És a dir, coneixen bé la lògica tecnològica, la seva tècnica i el seu llenguatge de funcionament, però cal orientar-los a l'hora de seleccionar la informació o de qüestionar allò que veuen, i educar-los perquè en facin un consum i un ús crític i responsable.

És necessari desenvolupar l'educació mediàtica i la competència digital que permet accedir als mitjans amb esperit crític i comprendre els diferents aspectes del seu contingut, a més de desenvolupar la capacitat de crear contingut propi en contextos variats. Els infants necessiten rebre formació des de ben petits en aquesta competència de cara a les habilitats que se'ls exigiran en futurs contextos i entorns socials i laborals.

Molts infants i adolescents s'acosten al consum dels mitjans sense l'acompanyament de persones adultes. Per tant, el foment dels espais de diàleg i la formació dels adults en el llenguatge i la realitat de les tecnologies i els mitjans de comunicació i en com utilitzar-los com a recursos habituals de comunicació amb els infants i adolescents, esdevenen un objectiu necessari i alhora una estratègia relacional prioritària.

Cal ensenyar els infants i adolescents a ser responsables en l'ús que fan dels mitjans i entorns tecnològics, amb mesures d'autocontrol i de gestió del temps, de la mateixa manera que cal acompanyar les famílies i la resta de comunitat educativa perquè es coresponsabilitzi de l'educació mediàtica dels infants.

4.3.

PAPER I DISPONIBILITAT DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ I LES NOVES XARXES SOCIALS EN CATALÀ

Tots els ciutadans i ciutadanes de Catalunya han de tenir una igualtat de drets lingüístics que pugui traduir-se en igualtat d'oportunitats. Per a la cohesió social del país és bàsic que el teixit social s'articuli i cohesioni entorn d'allò que uneix i dona sentit com a poble: la llengua i la cultura. Tothom s'ha de sentir respectat, amb la llibertat individual d'expressar-se en la llengua triada, però plenament integrat al país, a la llengua i a la cultura catalanes, i amb capacitat de participació en tots els àmbits de la vida pública.

Cal una societat cohesionada, participativa, culta, plenament europea i oberta al món. En aquest sentit, els ciutadans i ciutadanes, a més de saber a la perfecció les llengües oficials a Catalunya, també han de ser capaços de parlar igualment altres llengües per a les relacions internacionals, i han de ser respectuosos amb la diversitat lingüística.

Els mitjans de comunicació, en totes les seves formes, tenen un paper molt important, com a via bàsica d'accés al coneixement i de participació social, en la difusió i l'ús de la llengua, i en la difusió de referents catalans entre els infants i els adolescents.

Els experts consideren que en els països industrialitzats veure la televisió, el mitjà de comunicació per excel·lència, i comunicar-se a través de les xarxes socials s'ha convertit en la segona activitat a la qual dediquen més temps els infants i els adolescents després de dormir. Així, doncs, és important que les polítiques i les actuacions que es desenvolupin, difonguin i fomentin l'ús de mitjans en català, amb l'objectiu que els adolescents i els infants participin plenament, com a consumidors o nadius digitals, en la seva llengua o en la llengua de la societat d'acollida i integració, i puguin construir el futur de manera creativa, rica, moderna i de gran abast.

- Garantir el respecte i la promoció dels drets dels infants dels mitjans de comunicació.
- Garantir accions perquè els mitjans de comunicació facin un tractament adequat de les informacions que afecten els infants, especialment aquelles que fan referència a víctimes de maltractaments, i que respectin els seus drets en relació amb la preservació de les seves dades personals i a la no-difusió d'imatges que atemptin contra ells.
- Garantir que la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals faci difusió dels serveis o recursos de prevenció, detecció i protecció existents per evitar els maltractaments a infants o adolescents.
- Vetllar per una influència positiva de la publicitat sobre els valors dels infants i adolescents en qüestions de consum responsable.
- Instar a l'autoregulació i coregulació dels professionals i empreses de comunicació perquè actuïn amb responsabilitat davant la protecció i els drets de la infància.
- Fomentar la igualtat d'oportunitats en l'accés als mitjans de comunicació i l'ús de les tecnologies de la informació, en condicions de seguretat i de protecció.
- Pensar en el llenguatge audiovisual d'una manera estratègica, com una competència transversal, de gran utilitat pedagògica.
- Prevenir i protegir l'ús correcte de la identitat digital d'infants i adolescents.
- Promoure i incorporar una imatge realista i positiva dels infants i adolescents, tenint en compte d'una manera inclusiva la diversitat del col·lectiu i incidint en els hàbits saludables, en especial en la ficció i la publicitat.
- Oferir als infants i adolescents la possibilitat de comunicar-se entre ells i poder expressar les seves opinions a través dels mitjans, proporcionant-los continguts adequats segons les etapes de maduresa i un entorn que els permeti interactuar en condicions apropiades.
- Promoure que els infants i els adolescents siguin creadors de continguts i fomentar la seva participació activa en els mitjans de comunicació.
- Educar els infants i adolescents a ser responsables en l'ús que fan dels mitjans i entorns tecnològics, amb mesures d'autocontrol i de gestió del temps.
- Considerar els infants i adolescents com a elements actius i participatius de les xarxes socials, i promoure que els mitjans abordin la informació sobre l'ús de les xarxes d'una manera global, superant els enfocaments centrats exclusivament en els riscos.
- Treballar sistemàticament les tasques de sensibilització i formació en educació mediàtica des de la petita infància, eludint les accions exclusivament esporàdiques.
- Coresponsabilitzar les famílies i la resta de la comunitat educativa i social en l'educació mediàtica dels infants.
- Assegurar la presència dels mitjans en català en les activitats educatives, de consum cultural, d'oci i lleure perquè infants i adolescents puguin participar en igualtat d'oportunitats en el que uneix com a poble: la llengua i la cultura catalanes.

ANNEXOS

The background of the page is a vibrant yellow color with a dense, hand-drawn texture, resembling a thick layer of paint or a series of overlapping, slightly irregular brush strokes. The texture is consistent across the entire page, creating a rich, tactile visual effect.

1

ANNEX

COMISSIÓ DE SEGUIMENT DEL PACTE PER A LA INFÀNCIA A CATALUNYA

Es crearà una Comissió de Seguiment que avaluarà el desplegament del Pacte per a la Infància a Catalunya com a mínim un cop l'any, tot i que pot ampliar el nombre de reunions, si es considera necessari.

La Comissió de Seguiment estarà integrada pels representants que es designin de la Taula Nacional d'Infància, representants de les organitzacions, entitats i grups parlamentaris signants. La presidirà el conseller o consellera del Departament de Benestar Social i Família i la vicepresidència serà representada per la persona responsable de l'àrea d'infància i adolescència.

Les seves funcions seran les següents:

- Vetllar pel compliment de les línies estratègiques del Pacte i del Pla d'atenció integral que el desplega,
- Revisar el contingut del Pacte i preveure noves iniciatives que puguin enriquir el seu contingut per actualitzar-lo.

2

ANNEX

PLA D'ATENCIÓ INTEGRAL A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA DE CATALUNYA 2014-2017

L'aplicació del Pacte per a la Infància a Catalunya es realitzarà a partir del desplegament del Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya 2014-2017.

El Pla haurà d'incorporar:

- Els objectius concrets i avaluables a través d'un sistema d'indicadors.
- Una memòria econòmica que en garanteixi la seva aplicació per períodes anuals.
- Tota la documentació necessària per avaluar la situació de partida respecte als serveis i les actuacions existents i les necessitats i la demanda real i estimades.
- La concreció territorial amb plena participació dels ens locals.

El Govern es compromet a realitzar durant el 2013-2014:

1

FOMENTAR EL CONEIXEMENT DELS DRETS DELS INFANTS I LA PARTICIPACIÓ DE LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA:

- Constituir el Consell Nacional d'Infància i Adolescència a partir dels consells locals d'infància existents:
 - Elaborar el decret de participació dels infants i adolescents.
 - Impulsar la constitució de consells locals d'infància i adolescència.
- Dinamitzar processos participatius:
 - Donar suport als ens locals per construir processos de participació.

- Donar suport a la participació ciutadana del col·lectiu d'infància i adolescència, mitjançant processos, instruments i formació en l'àmbit de la participació ciutadana.
- Promoure el coneixement dels drets de la infància:
 - Celebració del 25è aniversari de la Convenció.
 - Blog de les polítiques d'infància i adolescència.
 - Joc dels drets dels infants.

Indicadors de seguiment:

- Constitució oficial del Consell Nacional d'Infància i Adolescència.
- Aprovació del Decret de participació.
- Nombre de consells locals constituïts en el marc del Decret de participació.
- Nombre de municipis que disposen de consell local d'infància.
- Nombre d'ens locals que realitzin processos de participació infantil/juvenil.
- Nombre de cursos de formació en matèria de participació ciutadana adreçada a infants i adolescents.
- Celebració del 25è aniversari de la Convenció.
- Nombre de posts publicats en el Blog de les polítiques d'infància i adolescència.
- Nombre d'entrades en el Joc dels drets dels infants.

2

PROMOURE LA IGUALTAT D'OPORTUNITATS DE TOTS ELS INFANTS I ADOLESCENTS I UNA SOCIETAT BASADA EN LA INCLUSIÓ SOCIAL:

- Desenvolupar i implementar serveis preventius per atendre els infants i adolescents en risc i les seves famílies des del medi d'origen arreu del territori:
 - Serveis d'intervenció socioeducativa amb famílies amb infants de 0 a 3 anys en risc i amb infants i adolescents en risc.
 - Serveis itinerants d'atenció a infants i adolescents en risc i les seves famílies.
- Millorar el suport a les beques de menjador i la transparència d'aquestes a partir de l'adopció de les mesures següents:
 - Explicitar les dades sobre les peticions i les concessions de beques de menjador relatives a la pobresa infantil derivades des dels serveis socials, en xifres absolutes i relatives i desagregades per municipis i comarques.
 - Crear, entre els serveis socials, educatius i sanitaris, un protocol per detectar infants que puguin patir desnutrició.
 - Redistribuir les beques de menjador per tal que arribin als alumnes que més les necessiten i atorgar beques per tot l'import del cost en els casos necessaris.
 - Mantenir o incrementar la partida destinada a les beques de menjador per adequar els ajuts a les necessitats reals.

- Coordinar territorialment els criteris d'assignació de beques.
- Reforçar el suport als ens locals pel que fa als ajuts d'urgència social, per atendre els casos de famílies que, tot i rebre una beca de menjador, no poden fer front a la part que els correspon.
- Procedir amb el Programa de prevenció del risc:
 - Prestacions per a infants i adolescents en situació de risc greu atesos per la pròpia família.
 - Programes preventius subvencionats d'atenció social i educativa davant situacions de risc (excepte centres oberts).
 - Servei de centre obert.
- Promoure l'acreditació dels centres oberts com a receptors de fruites i hortalisses procedents de la retirada.
- Incorporar els "Tallers de menjar saludable" al programa "Jugar i llegir" de la xarxa de casals cívics.
- Promoure l'acolliment familiar en família aliena amb campanyes de sensibilització i conscienciació pel que fa a entitats, professionals i famílies sensibilitzades en el món de la infància.
 - Difusió mitjançant els mitjans de comunicació (ràdio, premsa).
- Garantir que tots els infants susceptibles de la mesura d'acolliment en família extensa puguin ser acollits per aquesta a partir de l'impuls del programa "La meva família m'acull".
 - Programa de suport a les famílies extenses.
 - Prestacions econòmiques per a infants i adolescents tutelats acollits en família extensa.
- Fomentar el retorn a la família dels infants i adolescents acollits en centres residencials del sistema de protecció
- Promoure les "Cases d'infants" per a infants i adolescents en situació de risc greu o de desemparament.
- Continuar reforçant els programes i les mesures alternatives en execució i les prestacions en benefici de la comunitat en la justícia juvenil.
- Desenvolupar el programa "Educant en responsabilitat" per intervenir educativament en els menors de catorze anys que tenen conductes que serien constitutives de delictes si fossin majors d'aquesta edat.
- Reforçar el suport als ens locals pel que fa als ajuts d'urgència social pels conceptes de manutenció, habitatge, subministraments i farmàcia.

Indicadors de seguiment:

- Posada en marxa del pla d'implementació dels serveis preventius.
- Nombre de serveis d'intervenció socioeducativa en família implementats.
- Nombre de serveis itinerants d'atenció a infants i adolescents en risc i les seves famílies implementats.
- Nombre de beques de menjador atorgades a infants i adolescents.

- Publicació del protocol per detectar infants que puguin patir malnutrició.
- Partida pressupostària destinada a les beques de menjador.
- Import destinat als ens locals/consells comarcals de suport als ajuts d'urgència.
- Nombre de prestacions i quantia de la prestació per a infants i adolescents en situació de risc greu atesos per la pròpia família.
- Nombre de programes i quantia de les subvencions d'atenció social i educativa davant situacions de risc (excepte centres oberts).
- Nombre de centres oberts i quantia de la despesa del servei.
- Nombre de centres oberts amb acreditació per ser receptors de fruites i hortalisses.
- Nombre de tallers de menjar saludable realitzats i infants participants.
- Nombre de sol·licituds i d'acolliments en família aliena.
- Nombre de propostes d'acolliment en família extensa i nombre d'infants i adolescents acollits en família extensa.
- Nombre d'infants i adolescents acollits en família extensa i quantia de la despesa del programa.
- Nombre de beneficiaris i quantia de la prestació per a infants i adolescents tutelats acollits en família extensa.
- Nombre d'infants i adolescents i famílies ateses i quantia de la despesa del servei.
- Nombre d'infants i adolescents atesos en cases d'infants i quantia de la despesa del recurs.
- Nombre de nois i noies en justícia juvenil que realitzen programes o mesures en benefici per a la comunitat.
- Nombre d'infants i adolescents atesos en el programa "Educant en la responsabilitat" i quantia de la despesa.

3

ATENDRE LA INFÀNCIA DES DE LA VESSANT DE LA SALUT:

- Treballar en el Protocol de prevenció i atenció a la prematuritat.
- Elaborar una guia per a pares i mares amb fills prematurs.
- Assessorar en trastorns de la conducta alimentària.
- Aplicar les tecnologies de la informació per a millorar les intervencions en problemes de salut crònics a la infància.
- Desenvolupar activitats centrades en la reducció del fracàs escolar, Projecte interdepartamental d'avaluació i tractament psicopatològic en el fracàs escolar i acadèmic.
- Desplegar els protocols sobre maltractaments i fer-ne difusió (Ensenyament, Salut, Interior).
- Garantir el desplegament del Simulador del mòdul de suport a la gestió del risc.
- Impulsar l'estudi de la victimització en nois i noies i adolescents atesos als centres de protecció de la DGAIA.

- Impulsar mesures que millorin la intervenció en filles i fills de les dones que pateixen violència masclista a través d'un grup de treball interdepartamental:
 - Crear indicadors que detectin l'impacte de la violència en els menors d'edat fills/es víctimes mortals de la violència masclista en l'àmbit de la parella.
- Continuar treballant amb el Pla de seguretat i atenció a les víctimes de violència masclista i domèstica:
 - Fer el seguiment dels procediments policials d'atenció a menors d'edat víctimes de violència domèstica.
- Conscienciar la societat perquè actuï amb responsabilitat en relació amb el maltractament infantil fent visible el nombre de casos.

Indicadors de seguiment:

- Disposició del protocol per a la prevenció de la prematuritat i la seva atenció.
- Publicació de la *Guia per a pares i mares amb fills prematurs*.
- Nombre d'infants i adolescents assessorats en trastorns de conducta alimentària.
- Disposició d'aplicacions informàtiques que permetin millorar les intervencions en problemes crònics a la infància i l'adolescència.
- Activitats realitzades en el Projecte interdepartamental d'avaluació i tractament psicopatològic.
- Desplegament del Simulador del mòdul de suport a la gestió del risc.
- Publicació de l'estudi sobre victimització dels nois i joves atesos als centres de la DGAIA.
- Nombre d'infants i adolescents fills de dones que pateixen violència masclista que han participat en un grup de treball.
- Nombre i tipologia de maltractaments infantils.

4

ATENDRE LA INFÀNCIA DES DE LA VESSANT DE L'EDUCACIÓ I ELS VALORS:

- Regular i donar suport a activitats d'educació en el lleure infantil i juvenil per a menors de 18 anys i, en especial, a infants de famílies en situació de vulnerabilitat.
- Dinamitzar i promocionar la participació dels infants i adolescents en caus i espais.
- Fomentar els valors democràtics en el marc de l'Any Europeu per a la Ciutadania 2013:
 - Elaboració de materials didàctics.
- Promoure el Programa de prevenció de relacions abusives: "Estimar no fa mal. Viu un amor lliure de violència".
 - Accions adreçades a adolescents: prova pilot amb alumnat de TIS i TAS (2a fase i 3a fase).

- Accions adreçades a adolescents: material per identificar relacions abusives.
- Accions adreçades a professionals dels centres educatius: prova pilot amb alumnat d'educació infantil.
- Accions adreçades a professionals: material per treballar la prevenció en relacions abusives.
- Accions adreçades a professionals dels centres educatius de justícia juvenil.

Indicadors de seguiment:

- Partida pressupostària destinada a donar suport a activitats d'educació en el lleure.
- Beques per facilitar la participació dels infants i dels joves a les activitats de les entitats del lleure educatiu centrades en els col·lectius amb necessitats especials.
- Disposició dels materials didàctics de foment dels valors democràtics.
- Nombre d'accions organitzades de sensibilitació i de prevenció de la violència masclista.

5

ATENDRE LA INFÀNCIA DES DE LA VESSANT DE LA FAMÍLIA:

- Prioritzar els ajuts econòmics per a famílies amb fills a càrrec en situació de vulnerabilitat.
- Impulsar els serveis de suport i orientació a les famílies en temes de parentalitat positiva a través dels programa "créixer en família".
- Potenciar el servei d'atenció postadoptiva:
 - Difusió mitjançant díptics.
 - Difusió a les escoles.
 - Elaboració i difusió d'una guia sobre l'adopció adreçada a les escoles.
 - Difusió mitjançant els mitjans de comunicació (ràdio i premsa).
- Crear el Certificat d'empresa social i familiarment responsable

Indicadors de seguiment:

- Nombre d'ajuts econòmics atorgats a famílies amb fills a càrrec en situació de vulnerabilitat.
- Nombre de tallers de formació a pares i mares i nombre d'assistents.
- Nombre de famílies participants en nous programes d'atenció a famílies adoptives.
- Disposició de la *Guia sobre l'adopció* adreçada a les escoles.
- Disposició del Certificat d'empresa social i familiarment responsable.

6

TREBALLAR EN RELACIÓ AMB ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ I LA INFÀNCIA:

- Garantir que la CCMA faci difusió del número de telèfon d'Infància Respon 900 300 777 - 116.111.
- Fer difusió de la guia d'estil per tractar els temes de maltractaments en els mitjans de la comunicació (art. 85 LDOIA).
- Promoure el Programa de prevenció de relacions abusives: "Estimar no fa mal. Viu un amor lliure de violència"
 - Accions adreçades a adolescents: material per identificar el ciberassetjament.

Indicadors de seguiment:

- Disposició del Pla de difusió del número de telèfon d'Infància Respon.
- Publicació del manual d'estil abordar el maltractament infantil en els mitjans de comunicació.
- Disposició del material per identificar el ciberassetjament.

7

REFORÇAR I CONSOLIDAR EL SISTEMA

- Impulsar el desenvolupament reglamentari de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència:
 - Decret dels consells de participació territorial i nacional.
 - Decret del règim sancionador.
 - Decret de les taules territorials.
 - Ordre indicadors i factors.
 - Decret de recerca dels orígens biològics.
 - Decret de procediment i mesures de protecció.
- Implantar un sistema d'informació i avaluació de polítiques, serveis i recursos a la infància i l'adolescència.
 - Construir un sistema d'indicadors globals d'infància i adolescència.
 - Iniciar els treballs per crear un índex de desenvolupament infantil.
 - Incorporar els projectes de disposicions reglamentàries i els avantprojectes de llei que comptin amb una avaluació específica sobre l'impacte en la infància.

Indicadors de seguiment:

- Aprovació del Decret dels consells de participació territorial i nacional.
- Aprovació del Decret del règim sancionador
- Aprovació del Decret de les taules territorials
- Aprovació de l'Ordre d'indicadors i factors
- Aprovació del Decret de recerca d'orígens biològics
- Aprovació del Decret de procediment i mesures de protecció
- Creació de l'Índex de desenvolupament infantil
- Nombre d'informes d'impacte d'infància realitzats

3

ANNEX

PROCÉS D'ELABORACIÓ

Com a punt de partida d'aquest Pacte, entre els mesos d'abril i novembre de 2011 es va elaborar un document de bases a partir de les propostes de les entitats següents: Casal dels Infants, UNICEF-Comitè Catalunya, Plataforma d'Infància de Catalunya, FEDAIA, Fundació Pere Tarrés, Fundació Catalana de l'Esplai, Taula per la Infància i l'Adolescència a Catalunya, Diomira i Associació de Mestres Rosa Sensat, i les aportacions de professionals de l'Administració i persones expertes.

Paral·lelament, el Govern va aprovar el Programa per a l'impuls i l'assoliment del Pacte per a la Infància amb la constitució d'un consell director de caràcter interdepartamental, amb la implicació de tots els departaments i la creació de grups de treball que corresponen als eixos definits en el Document de bases del Pacte. D'aquests grups de treball van formar-ne part més de setanta persones entre membres d'entitats, professionals de diferents administracions i persones expertes amb l'objectiu de redactar la Proposta de Pacte per a la Infància a Catalunya.

GRUPS DE TREBALL:

Participació social de la infància

Araceli Lázaro i Aparicio, Departament de Benestar Social i Família, responsable
Pepa Arqué i Gené, Federació d'entitats amb projectes i pisos assistits - PINCAT
Ferran Casas i Aznar, Universitat de Girona
Josep Colomer i Besga, Diputació de Barcelona
Jordi Cots i Moner, Justícia i Pau
Paco Estellés i Pérez, PINCAT
Jose Fernández i Barrera, Universitat de Barcelona i vocal d'UNICEF Comitè Catalunya
Carme Gómez-Granel, Institut d'Infància i Món Urbà
Rosa Maria López i Ros, Departament de Governació i Relacions Institucionals
César Muñoz, consultor d'Infància, Joventut i Participació Ciutadana
Isaac Ravetllat i Balleste, Universitat de Barcelona
Laura Suñer i Salvador, Departament de Governació i Relacions Institucionals
Anna Suñer i Damon, Fundació Plataforma Educativa - PINCAT
Josep Villena i Segura, Diomira-TIAC

Inclusió social

Joan Mayoral i Simón, Departament de Benestar Social i Família, responsable
Núria Cañellas i Pascual, Institut Català de les Dones
Jaume Clupés i Horta, Federació d'Entitats d'Atenció i d'Educació a la Infància i l'Adolescència - PINCAT
Francesc Xavier Delgado i Alonso, Institut Català d'Assistència i Serveis Socials
Anna Forés i Miravalles, Universitat de Barcelona
Javier García i Bonomi, Federación de Entidades Latinoamericanas de Cataluña - PINCAT
Carmen González i Indalecio, Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció
Llorenç Olivé i Morros, Departament de Benestar Social i Família
Marta Rossell i Toneu, Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció
Eduard Sala i Paixau, Companyia de les Filles de la Caritat
Eduard Tàpias i Sanglas, Centre d'Intervenció Psicològica, Anàlisi i Integració Social
Maria Truñó i Salvado, UNICEF Comitè Catalunya
Elisabeth Vergés i Segarra, Federació ECOM - PINCAT
Andreu Villalba i Biarnes, Suara Cooperativa

Atenció a la infància: salut

Montserrat Solé i Aubia, Departament de Benestar Social i Família, responsable
Maria Mercè Batlle i Amorós, Federació Catalana d'Entitats de Paràlisi Cerebral i Etiologies Similars – PINCAT
Vicki Bernadet i Rius, Fundació Vicki Bernadet
Carme Calafaf i Siquier, Federació Catalana de Drogodependències - PINCAT
Mireia Jané i Checa, Departament de Salut
Maria Josep Planas i Tàpias, Orde Hospitalari de Sant Joan de Déu - PINCAT
Marta Poll i Borràs, Federació Catalana d'Associacions de Familiars i Persones amb Problemes de Salut Mental
Carme Serradell i Alonso, Societat Catalana de Pediatria
Eulàlia Ullastres i Albert, DINCAT
Maria Urmeneta i Sanromà, Associació Catalana de Professionals de l'Educació en l'Àmbit Hospitalari
Marta Voltas i Fornt, Fundació Imatge i Autoestima

Atenció a la infància: educació i valors

Montserrat Solé i Aubia, Departament de Benestar Social i Família, responsable
Núria Cañellas i Pascual, Institut Català de les Dones
Miquel Àngel Essomba i Gelabert, UNESCOCAT
Cristina Fernández i Solano, Departament de Governació i Relacions Institucionals
Sònia Fuentes i Trillas, Escoltes Catalans
Lluís Marco i Planells, Minyons Escoltes i Guies de Catalunya - PINCAT
Anna Massallé i Puig, Departament de Governació i Relacions Institucionals
Berta Mundó i Fontdeglòria, Esplais Catalans
Carme Ortoll i Grífols, Departament d'Ensenyament
Cristina Palés i Bartels, Departament de Territori i Sostenibilitat

Joaquim Parera i Iglesias, Departament de Benestar Social i Família
Xavier Pastor i Pérez, Departament de Benestar Social i Família
Anna Ramis i Assens, Escola Cristiana de Catalunya
José Antonio Ruiz i Montes, Fundació Catalana de l'Esplai - PINCAT
Maria Valencia i Vera, Fundació Pere Tarrés - PINCAT
Jesús Vilar i Martín, Universitat Ramón Llull

Atenció a la infància: família

Elena Boira i Orantes, Departament de Benestar Social i Família, responsable
José Manuel Alonso i Varea, ITER-BSO Benestar Salut i Organitzacions
Pere Amorós i Martí, Universitat de Barcelona
Sònia Bardají i Bofill, Associació de Famílies Monoparentals de Catalunya
Jorge Barudy, IFIV
Adela Camí i Dealbert, Empresa social – Cooperatives d'atenció a les persones - PINCAT
Anna Garriga i Alsina, Universitat Abat Oliba CEU
Pilar Núñez Nerín, Entitats Catalanes d'Acció Social - PINCAT
Ismael Palacín i Giner, Fundació Jaume Bofill
Raul Sánchez i Flores, Associació de Famílies Nombroses de Catalunya
José Ignacio Vila Mendiburu, Universitat de Girona

Mitjans de comunicació

Susagna Caseras i Vives, Departament de Benestar Social i Família, responsable
Pilar Aldea i Lacambra, Departament de Benestar Social i Família
Sue Aran-Ramspott, Universitat Ramon Llull
Neus Bonet i Bagant, Catalunya Ràdio
Mercè Canela i Garayoa, Cavall Fort
Maria Corominas i Piulats, Consell de l'Audiovisual de Catalunya
Gerard Hausmann i Castella, Canal Super3
Daniel López i Braña, Canal Super3/3xl
José Manuel Pérez i Tornero, Universitat Autònoma de Barcelona
Joan Pinilla i Pérez de Bustos, publicista, Aldees Infantils SOS de Catalunya
Miquel Àngel Prats i Fernández, Universitat Ramon Llull
Jordi Ripoll i Tuto, Creu Roja - PINCAT
Iolanda Tortajada i Giménez, Universitat Rovira i Virgili
Cristina Tresserres i Macaya, Observatori Europeu de la TV Infantil
Joana Valles i Pena, Departament d'Interior

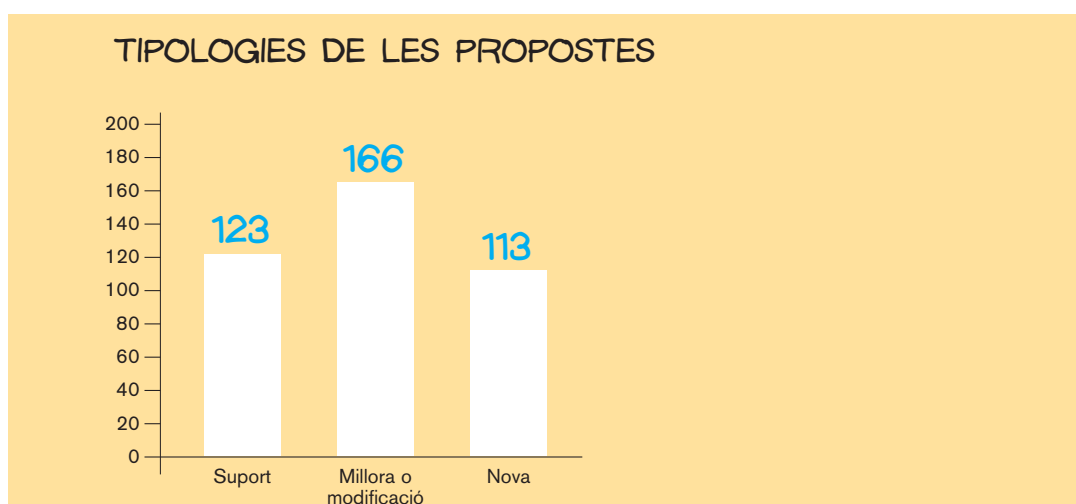
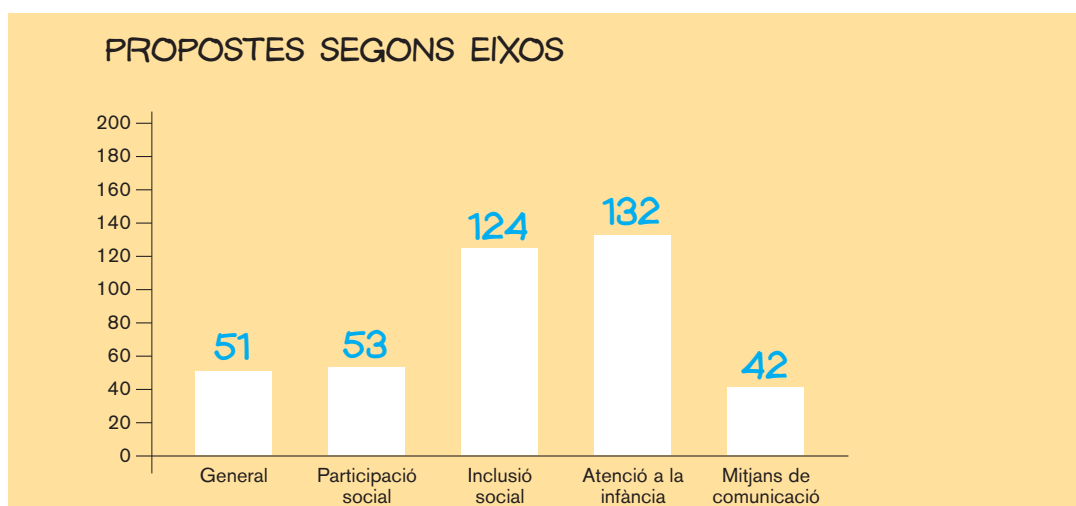
Entre els mesos de gener i maig de 2012 s'ha dut a terme un procés participatiu que ha comptat amb les accions següents:

- Bústia del Pacte per a la Infància: aportacions individuals.
- El Joc del Pacte: aportacions dels infants i adolescents.
- Jornada de Reflexió sobre el Pacte, organitzada per la Plataforma d'Infància de Catalunya amb el suport del Departament de Benestar Social i Família i la col·laboració d'UNICEF.

En tot aquest procés participatiu s'han rebut un total de **921 propostes**.

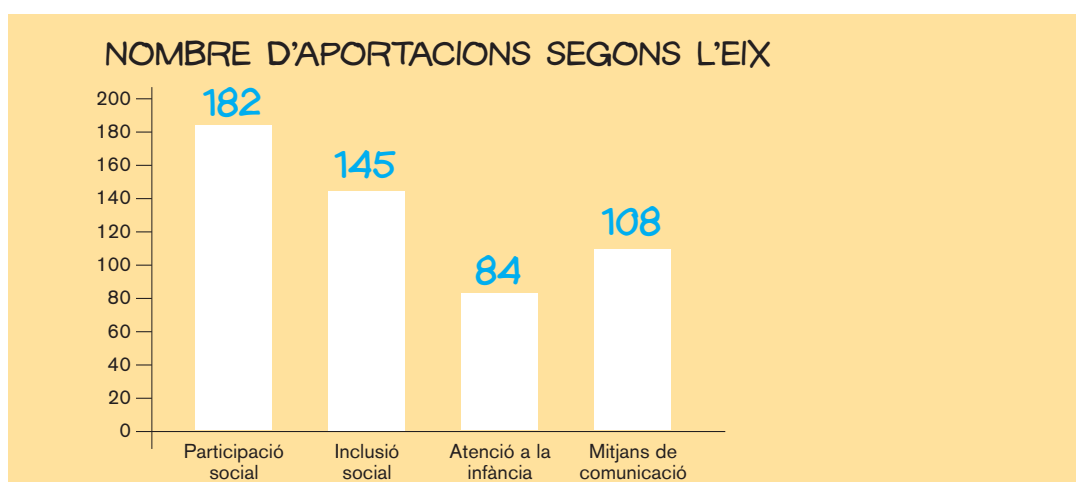
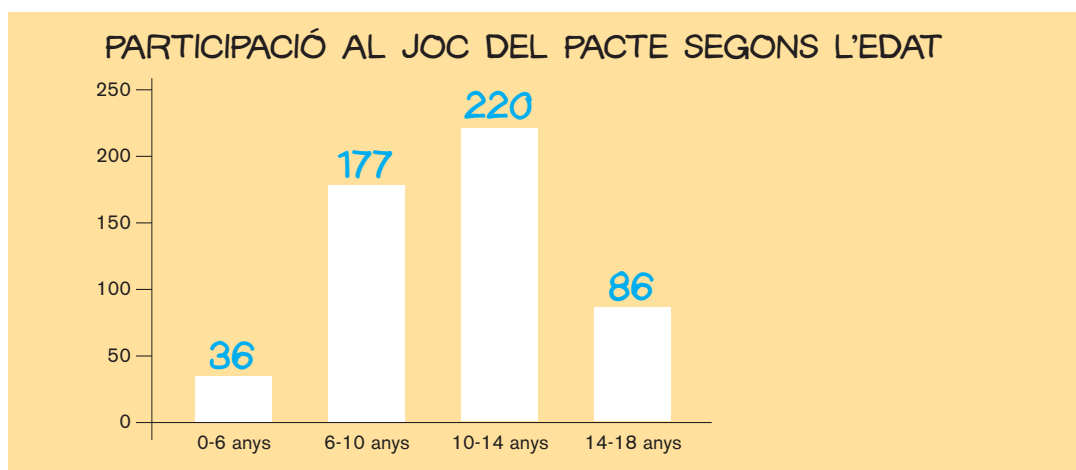
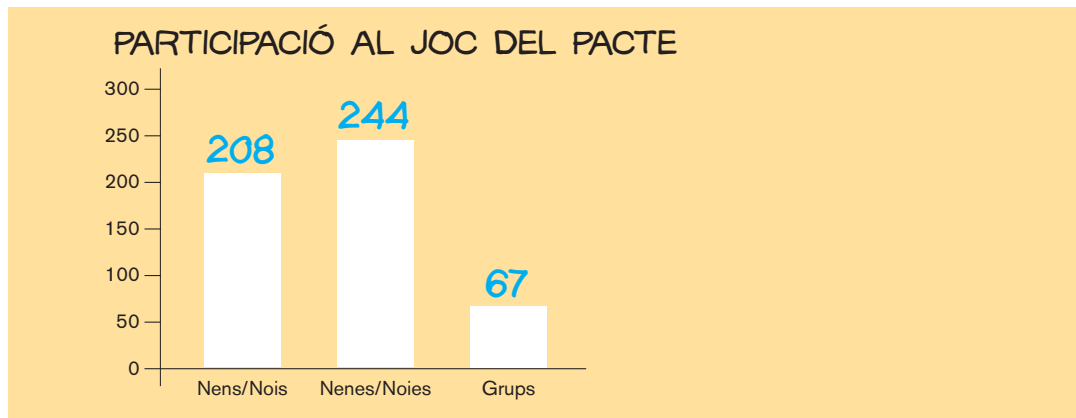
Propostes rebudes a la Bústia del Pacte

A continuació es detalla el nombre de propostes rebudes a la Bústia del Pacte segons els eixos i la tipologia. En total s'han rebut 402 propostes.

Propostes rebudes al Joc del Pacte

Els gràfics següents recullen la participació en el Joc del Pacte. En total s'han rebut 519 aportacions.

En l'etapa de negociació es van mantenir reunions amb entitats que treballen en l'àmbit de la infància, les entitats municipalistes, els col·legis professionals, agents econòmics i socials i els grups parlamentaris.

4

ANNEX

MARC LEGAL I COMPETENCIAL

El marc legal bàsic que empara la infància està representat internacionalment per la Convenció sobre els drets dels infants aprovada per l'Assemblea de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989. L'Estat espanyol va adoptar la Convenció l'any següent i Catalunya la va fer seva amb l'aprovació de la Resolució 194/III, de 7 de març de 1991. La Convenció suposa l'inici d'un nou paradigma per a la infància, que deixa de ser considerada únicament com a subjecte de protecció i beneficència per arribar a ser reconeguts el seu protagonisme social i els seus drets de participació social. També cal fer referència als tres protocols facultatius, així com a les recomanacions del Comitè dels Drets dels Infants respecte als informes periòdics de l'Estat espanyol sobre l'aplicació de la Convenció. En l'àmbit internacional també cal tenir en compte la resta de convencions que puguin tenir afectació a la infància, com pot ser la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat de les Nacions Unides.

A l'Estat espanyol, la Constitució (article 39) i la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, incorporen a l'ordenament estatal els canvis derivats de la Convenció. Aquesta normativa es completa, en l'àmbit dels menors d'edat infractors, amb la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors.

A Catalunya, amb l'aprovació de l'Estatut d'autonomia de l'any 1979, es va establir la competència exclusiva de la Generalitat en la matèria següent: "Institucions públiques de protecció i tutela de menors, respectant, en tot cas, la legislació civil, penal i penitenciària". Així mateix, l'apartat 25 de l'article 9 preveia la competència exclusiva en la matèria més genèrica d'"assistència social". En virtut d'aquests preceptes, la Generalitat va aprovar diverses lleis sectorials en matèria d'infància, entre les quals cal destacar les següents:

- Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desamparats i de l'adopció
- Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i els adolescents i de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desamparats i de l'adopció
- Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil, que té per objecte regular les funcions de la Generalitat en l'execució de mesures adoptades per l'autoritat judicial en el marc de la responsabilitat penal dels menors

- Llei 8/2002, de 27 de maig, de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, i de regulació de l'atenció especial als adolescents amb conductes d'alt risc social

Així com la Llei 8/1995 regulava la protecció als infants i adolescents en un àmbit més "general" –ja que garantia l'exercici dels drets dels infants i adolescents i el seu desenvolupament integral en els àmbits social i familiar i, per tant, estava més relacionada amb la competència exclusiva esmentada més genèrica de l'article 9.25 de l'Estatut, relativa a "assistència social"–, la resta de lleis s'enquadraven també en la competència exclusiva en matèria d'institucions públiques de protecció i tutela de menors.

Amb l'Estatut d'autonomia de 2006, d'una banda, s'estableixen les previsions i els mandats adreçats als poders públics en l'àmbit de la protecció a la infància (articles 17, 40.3) i, d'una altra, les competències atribuïdes a la Generalitat es desenvolupen i delimiten en l'article 166.4, que estableix la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de "promoció de les famílies i de la infància, que inclou les mesures de protecció social i llur execució".

En aquest marc estatutari i legal, l'any 2010 s'aprova la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, amb la voluntat de recollir en un text legal tota la legislació catalana sobre infància i adolescència, amb caràcter general.

Juntament amb la Llei 14/2010, atès el caràcter transversal de les polítiques d'infància, el marc legal es complementa amb nombroses lleis com són el Codi civil de Catalunya, especialment el llibre segon relatiu a la persona i la família; la Llei de suport a les famílies, la Llei d'educació de Catalunya, la Llei de la comunicació audiovisual de Catalunya o la legislació sobre salut i, en general, tota la normativa que a partir de la Llei 14/2010 ha d'incorporar la perspectiva de l'interès superior de l'infant o l'adolescent.

5

ANNEX

DOCUMENTS DE REFERÈNCIA

ALFAGEME, E. [et al.]. *De la participación al protagonismo infantil. Propuestas para la acción*. Plataforma de Organizaciones de Infancia, 2003.

AMERICAN ASSOCIATION ON MENTAL RETARDATION. *Discapacidad intelectual. Definición, clasificación y sistemas de apoyo*. Traducció de Miguel Ángel Verdugo. Madrid: Alianza Editorial, 2011.

Carta europea dels infants hospitalitzats. Parlament Europeu, 1986.

COLLINS, M. C. [et al.]. *Supporting Youth in the Transition from Foster Care: Formal and Informal Connections*. Boston University, 2010.

Conclusions del IV Congrés Català de Salut Mental de la Infància i l'Adolescència. Barcelona, 10 de novembre de 2011.

Cuando no gustarse hace enfermar. Barcelona: Fundación IMA, 2008.

Dictamen sobre el papel de la política familiar en el cambio demográfico: compartir las mejores prácticas entre los estados miembros. Comitè Econòmic i Social Europeu, 2011.

Document de bases del Consell Nacional dels Infants i els Adolescents de Catalunya. Proposta de la Comissió Tècnica. Generalitat de Catalunya. Secretaria d'Infància i Adolescència, 2010.

Educación en medios para jóvenes. Recomendaciones dirigidas a la UNESCO. United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 2002.

ELZO, J.; CASTIÑEIRA, A. *Valors tous en temps durs. La societat catalana a l'Enquesta europea de valors de 2009*. Barcelona: Ed. Barcino, 2011.

Guía de práctica clínica sobre los trastornos de la conducta alimentaria. Ministerio de Sanidad y Consumo, 2009.

HART, R. *La participación de los niños: de la participación simbólica a la participación auténtica*. Bogotá: Editorial Nueva Gente, 1993.

Informe sobre els drets dels infants. Síndic de Greuges, 2011.

Instrucció general del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre protecció de la infància i l'adolescència, senyalització orientativa i dret a la informació de les persones usuàries dels serveis de televisió. Consell de l'Audiovisual de Catalunya, 2007.

La Convenció sobre els drets de l'infant: una revolució silenciosa. Reptes i recomanacions sobre l'aplicació de la Convenció a Espanya. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya, 2011.

La participació infantil a Catalunya. Reflexions i propostes per potenciar-la. Generalitat de Catalunya. Secretaria d'Infància i Adolescència, 2009.

LIVINGSTONE, S.; HADDON, L. *EU Kids Online: Final report.* Londres: LSE, 2011.

MARÍ-KLOSE, P. [et al.]. *Adolescents a Barcelona: estils de vida, àmbit educatiu i conductes relacionades amb la salut.* Barcelona: Institut d'Infància i Món Urbà, 2010.

MARÍ-KLOSE, P.; MARÍ-KLOSE, M. *Crisi i pobresa infantil a Catalunya.* DOCS Infància a Catalunya. Barcelona: UNICEF Comitè Catalunya, 2012.

MARTÍNEZ, P.; BERMÚDEZ, M. T. "Brecha digital: una nueva línea de ruptura para la Educación Social". *RES*, núm. 14 (gener 2012).

Mesures de foment, reconeixement i suport a l'educació en el lleure de base comunitària. Generalitat de Catalunya. Secretaria de Joventut, 2010.

Observaciones finales: España, Comité de los Derechos del Niño, Naciones Unidas, 2010.

Recomanacions sobre l'anorèxia i la bulímia nervioses als mitjans de comunicació audiovisual. Consell de l'Audiovisual de Catalunya, 2007.

Recomanacions sobre la participació dels menors d'edat en els programes de televisió. Consell de l'Audiovisual de Catalunya, 2009.

RODRIGO, M. J.; PALACIOS, J. *Familia y desarrollo humano.* Madrid: Alianza Editorial, 1998.

SALA ROCA, J. [et al.]. "Characteristics and sociolabour insertion of young people after residential foster". *International Journal of Child and Family Welfare*, 12(1), 22-34, 2009.

TORO, J. *La epidemiología de los trastornos de la conducta alimentaria.* *Medicina Clínica*, 2000.

VERDUGO, M. A. *Victimización de las personas con discapacidad intelectual.* Ponència marc de la III Jornada de Victimologia. Victimització en col·lectius de risc: discapacitats psíquics. Organitzada pel Centre d'Estudis Jurídics i la Universitat de Barcelona. Barcelona, maig de 2012.

6

ANNEX

CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DE L'INFANT

Aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides en la seva resolució 44/25, de 20 de novembre de 1989.

Entrada en vigor el 2 de setembre de 1990.

PREÀMBUL

Els Estats part en la present Convenció,

Considerant que, d'acord amb els principis proclamats en la Carta de les Nacions Unides, la llibertat, la justícia i la pau al món es basen en el reconeixement de la dignitat intrínseca i dels drets iguals i inalienables de tots els membres de la família humana,

Tenint present que els pobles de les Nacions Unides han reafirmat en la Carta la seva fe en els drets fonamentals de l'home i en la dignitat i el valor de la persona humana, i que han decidit promoure el progrés social i elevar el nivell de vida dins un concepte més ampli de la llibertat,

Reconeixent que les Nacions Unides han proclamat i acordat en la Declaració Universal dels Drets Humans i en els pactes internacionals de drets humans que tota persona té tots els drets i llibertats que s'hi enuncien, sense cap distinció, per motius de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política o d'un altre índole, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició,

Recordant que en la Declaració Universal dels Drets Humans les Nacions Unides van proclamar que la infància té dret a atencions i assistència especials,

Convençuts que la família, com a grup fonamental de la societat i medi natural per al creixement i el benestar de tots els seus membres, i en particular dels infants, ha de rebre la protecció i assistència necessàries per poder assumir plenament les seves responsabilitats dins la comunitat,

Reconeixent que l'Infant, per al ple i harmoniós desenvolupament de la seva personalitat, ha de créixer en el si de la família, en un ambient de felicitat, amor i comprensió,

Considerant que l'Infant ha d'estar plenament preparat per a una vida independent en societat i ser educat en l'esperit dels ideals proclamats en la Carta de les Nacions Unides i, en concret, en un esperit de pau, dignitat, tolerància, llibertat, igualtat i solidaritat,

Tenint present que la necessitat de proporcionar a l'Infant una protecció especial ha estat enunciada en la Declaració de Ginebra de 1924 sobre els Drets de l'Infant i en la Declaració dels Drets de l'Infant adoptada per l'Assemblea General el 20 de novembre de 1959, i reconeguda en la Declaració Universal dels Drets Humans, en el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (en concret, en els articles 23 i 24), en el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (en concret en l'article 10) i en els estatuts i instruments pertinents dels organismes especialitzats i de les organitzacions internacionals que s'interessen en el benestar de l'Infant,

Tenint present que, com s'indica en la Declaració dels Drets dels Infants, "l'Infant, per la seva falta de maduresa física i mental, necessita protecció i atencions especials, inclosa la deguda protecció legal, tant abans com després del naixement,

Recordant el que es disposa en la Declaració sobre els principis socials i jurídics relatius a la protecció i el benestar dels infants, amb particular referència a l'adopció i la col·locació a llars d'acolliment, en els plans nacional e internacional; les Regles mínimes de les Nacions Unides per a l'administració de la justícia de menors (Regles de Beijing, i la Declaració sobre la protecció de la dona i l'Infant en estats d'emergència o de conflicte armat,

Reconeixent que a tots els països del món hi ha infants que viuen en condicions excepcionalment difícils i que aquests infants necessiten una especial consideració,

Tenint degudament en compte la importància de les tradicions i els valors culturals de cada poble per a la protecció i el desenvolupament harmoniós de l'Infant,

Reconeixent la importància de la cooperació internacional per a la millora de les condicions de vida dels infants a tots els països, en particular als països en desenvolupament,

Han convingut en el següent:

PART I.

Article 1

Per als efectes de la present Convenció, s'entén per infant tot ésser humà menor de divuit anys d'edat, llevat que, en virtut de la llei que li sigui aplicable, hagi arribat abans a la majoria d'edat.

Article 2

1. Els Estats part respectaran els drets anunciats en la present Convenció i asseguraran la seva aplicació a cada infant subjecte a la seva jurisdicció, sense cap distinció, independentment de la raça, el color, el sexe, l'idioma, la religió, l'opinió política o d'una altre índole, l'origen nacional, ètnic

o social, la posició econòmica, els impediments físics, el naixement o qualsevol altra condició de l'infant, dels seus pares o dels seus representants legals.

2. Els Estats part prendran totes les mesures apropiades per garantir que l'Infant es vegi protegit contra tota forma de discriminació o càstig per causa de la condició, les activitats, les opinions expressades o les creences dels seus pares, o dels seus tutors o dels seus familiars.

Article 3

1. En totes les mesures concernents als infants que prenguin les institucions públiques o privades de benestar social, els tribunals, les autoritats administratives o els òrgans legislatius, una consideració primor-

dial que s'atendrà serà l'interès superior de l'Infant.

2. Els Estats part es comprometen a assegurar a l'Infant la protecció i l'atenció que siguin necessaris per al seu benestar, tenint en compte els drets i deures dels seus pares, tutors o altres persones responsables d'ell davant la llei, i amb aquesta finalitat prendran totes les mesures legislatives i administratives adequades.

3. Els Estats part s'asseguraran de que les institucions, serveis i establiments encarregats de la cura o la protecció d'infants compleixin les normes establertes per les autoritats competents, especialment en matèria de seguretat, sanitat, nombre i competència del seu personal, així com en relació amb l'existència d'una supervisió adequada.

Article 4

Els Estats part adoptaran totes les mesures administratives, legislatives i d'altre índole per donar efectivitat als drets reconeguts en la present Convenció. Pel que fa als drets econòmics, socials i culturals, els Estats part adoptaran aquestes mesures fins al màxim dels recursos de què disposin i, quan sigui necessari, dins del marc de la cooperació internacional.

Article 5

Els Estats part respectaran les responsabilitats, els drets i els deures dels pares o, si és el cas, dels membres de la família extensa o de la comunitat, segons el que estableixi el costum local, dels tutors o d'altres persones encarregades legalment de l'Infant de proporcionar-li, en consonància amb l'evolució de les seves facultats, direcció i orientació apropiades perquè l'infant exerceixi els drets reconeguts en la present Convenció.

Article 6

1. Els Estats part reconeixen que tot infant té el dret intrínsec a la vida.

2. Els Estats part garantirán en la màxima

mesura possible la supervivència i el desenvolupament de l'infant.

Article 7

1. L'infant serà inscrit immediatament després del seu naixement i tindrà dret des que neix a un nom, a adquirir una nacionalitat i, en la mesura del possible, a conèixer els seus pares i a ser cuidat per ells.

2. Els Estats part vetllaran per l'aplicació d'aquests drets d'acord amb la legislació nacional i les obligacions que hagin contractat en virtut dels instruments internacionals pertinents en aquest àmbit, sobretot quan l'infant resultés d'una altra manera apàtrida.

Article 8

1. Els Estats part es comprometen a respectar el dret de l'infant a preservar la seva identitat, incloses la nacionalitat, el nom i les relacions familiars, d'acord amb la llei i sense ingerències il·lícites.

2. Quan un infant sigui privat il·legalment d'alguns elements de la seva identitat o de tots ells, els Estats part hauran de prestar l'assistència i protecció adequades amb vistes a restablir ràpidament la seva identitat.

Article 9

1. Els Estats part vetllaran perquè l'infant no sigui separat dels seus pares contra la voluntat d'aquests, excepte quan, a reserva de revisió judicial, les autoritats competents determinin, d'acord amb la llei i els procediments aplicables, que tal separació és necessària per l'interès superior de l'infant. Tal determinació pot ser necessària en casos particulars, per exemple, en els casos en que l'infant sigui objecte de maltractament o negligència per part dels seus pares o quan aquests visquin separats i s'ha d'adoptar una decisió sobre el lloc de residència de l'infant.

2. En qualsevol procediment iniciat d'acord amb el paràgraf 1 del present article, s'ofertirà a totes les parts interessades l'oportu-

nitat de participar-hi i de donar a conèixer les seves opinions.

3. Els Estats part respectaran el dret de l'infant que estigui separat d'un o d'ambdós pares a mantenir relacions personals i contacte directe amb tots dos pares de manera regular, llevat que això sigui contrari a l'interès superior de l'infant.

4. Quan aquesta separació sigui resultat d'una mesura adoptada per un Estat part, com la detenció, l'empresonament, l'exili, la deportació o la mort (inclosa la defunció per qualsevol causa mentre la persona estigui sota la custòdia de l'Estat) d'un dels pares de l'infant, o d'ambdós, o de l'infant, l'Estat part proporcionarà, quan se li demani, als pares, a l'infant o, si escau, a un altre familiar, informació bàsica sobre el parador del familiar o familiars absents, llevat que això resulti perjudicial per al benestar de l'infant. Els Estats part s'asseguraran, a més, de que la presentació d'aquesta petició no impliqui per ella mateixa conseqüències desfavorables per a la persona o persones interessades.

Article 10

1. D'acord amb l'obligació que incumbeix als Estats part per raó del que disposa el paràgraf 1 de l'article 9, tota sol·licitud feta per un infant o els seus pares per entrar en un Estat part o per sortir-ne a efectes de la reunió de la família serà atesa pels Estats part de manera positiva, humanitària i expeditiva. Els Estats part garantiran, a més, que la presentació de tal petició no comportarà conseqüències desfavorables per als peticionaris ni per als seus familiars.

2. L'infant els pares del qual resideixin en Estats diferents tindrà dret a mantenir periòdicament, llevat de circumstàncies excepcionals, relacions personals i contactes directes amb tots dos pares. Amb aquesta finalitat, i d'acord amb l'obligació assumida pels Estats part en virtut del paràgraf 1 de l'article 9, els Estats part respectaran el dret de l'infant i dels seus

pares a sortir de qualsevol país, inclús el propi, i d'entrar en el seu propi país. El dret de sortir de qualsevol país només estarà subjecte a les restriccions establertes per llei i que siguin necessàries per protegir la seguretat nacional, l'ordre públic, la salut o la moral públiques o els drets i llibertats d'altres persones i que estiguin en consonància amb els altres drets reconeguts per la present Convenció.

Article 11

1. Els Estats part adoptaran mesures per lluitar contra els trasllats il·lícits d'infants a l'estranger i la retenció il·lícita d'infants a l'estranger.

2. Per a aquesta finalitat, els Estats part promouran la concertació d'acords bilaterals o multilaterals o l'adhesió a acords existents.

Article 12

1. Els Estats part garantiran a l'infant que estigui en condicions de formar-se un judici propi el dret d'expressar lliurement la seva opinió en tots els afers que afectin a l'infant, tenint en compte degudament les opinions de l'infant, en funció de l'edat i maduresa de l'infant.

2. Concretament, amb aquesta finalitat, es donarà en particular a l'infant l'oportunitat de ser escoltat, en tot procediment judicial o administratiu que afecti l'infant, ja sigui directament o per mitjà d'un representant o d'un òrgan apropiat, en consonància amb les normes de procediments de la llei nacional.

Article 13

1. L'infant tindrà dret a la llibertat d'expressió; aquest dret inclourà la llibertat de cercar, rebre i difondre informacions i idees de tot tipus, sense consideració de fronteres, ja sigui oralment, per escrit o impreses, en forma artística o per qualsevol altre mitjà escollit per l'infant.

2. L'exercici d'aquest dret podrà estar subjecte a certes restriccions, que seran úni-

cament les que la llei prevegi i siguin necessàries:

- a) per al respecte dels drets o la reputació dels demés; o
- b) per a la protecció de la seguretat nacional o l'ordre públic o per protegir la salut o la moral públiques.

Article 14

1. Els Estats part respectaran el dret de l'infant a la llibertat de pensament, de consciència i de religió.
2. Els Estats part respectaran els drets i deures dels pares i, si és el cas, dels representants legals de guiar l'infant en l'exercici del seu dret de manera conforme a l'evolució de les seves facultats.
3. La llibertat de professar la religió pròpia o les pròpies creences estarà subjecta únicament a les limitacions prescrites per la llei que siguin necessàries per protegir la seguretat, l'ordre, la moral o la salut públiques o els drets i llibertats fonamentals de les altres persones.

Article 15

1. Els Estats part reconeixen els drets de l'infant a la llibertat d'associació i a la llibertat de celebrar reunions pacífiques.
2. No s'imposaran restriccions a l'exercici d'aquests drets diferents de les establertes d'acord amb la llei i que siguin necessàries en una societat democràtica, en interès de la seguretat nacional o pública, l'ordre públic, la protecció de la salut i la moral públiques o la protecció dels drets i llibertats de les altres persones.

Article 16

1. Cap infant serà objecte d'ingerències arbitràries o il·legals en la seva vida privada, la seva família, el seu domicili o la seva correspondència, ni d'atacs il·legals a la seva honra i reputació.
2. L'infant té dret a la protecció de la llei contra aquestes ingerències o atacs.

Article 17

Els Estats part reconeixen la important funció que exerceixen els mitjans de comunicació i vetllaran perquè l'infant tingui accés a informació i material procedents de diverses fonts nacionals i internacionals, en especial la informació i el material que tinguin per finalitat promoure el seu benestar social, espiritual i moral i la seva salut física i mental. Amb aquest objecte, els Estats part:

- a) Encoratjaran els mitjans de comunicació a difondre informació i materials d'interès social i cultural per a l'infant, d'acord amb l'esperit de l'article 29;
- b) Promouran la cooperació internacional en la producció, l'intercanvi i la difusió d'aquesta informació i aquests materials procedents de diverses fonts culturals, nacionals i internacionals.
- c) Encoratjaran la producció i difusió de llibres per a infants.
- d) Encoratjaran els mitjans de comunicació a tenir en compte en compte les necessitats lingüístiques de l'infant pertanyent a un grup minoritari o que sigui indígena;
- e) Promouran l'elaboració de directrius adequades per protegir l'infant contra tota informació o material perjudicial per al seu benestar, tenint en compte les disposicions dels articles 13 i 18.

Article 18

1. Els Estats part posaran el màxim interès a garantir el reconeixement del principi que ambdós pares tenen obligacions comunes pel que fa a la criança i el desenvolupament de l'infant. Incumbirà als pares o, si és el cas, als representants legals la responsabilitat primordial de la criança i el desenvolupament de l'infant. La seva preocupació fonamental serà l'interès superior de l'infant.
2. Als efectes de garantir i promoure els drets enunciats en la present Convenció, els Estats part prestaran l'assistència adequada als pares i als representants legals

per a l'exercici de les seves funcions pel que fa a la criança de l'infant i vetllaran per la creació d'institucions, instal·lacions i serveis per a l'atenció dels infants.

3. Els Estats part adoptaran totes les mesures adequades perquè els infants els pares dels quals treballen tinguin dret a beneficiar-se dels serveis i instal·lacions d'acolliment d'infants per als quals reuneixin les condicions requerides.

Article 19

1. Els Estats part adoptaran totes les mesures legislatives, administratives, socials i educatives apropiades per protegir l'infant contra tota forma de perjudici o abús físic o mental, tracte negligent, maltractaments o explotació, inclòs l'abús sexual, mentre l'infant es trobi sota la custòdia dels pares, d'un representant legal o de qualsevol altra persona que el tingui a càrrec seu.

2. Aquestes mesures de protecció haurien de comprendre, segons correspongui, procediments eficaços per a l'establiment de programes socials amb l'objecte de proporcionar l'assistència necessària a l'infant i a les persones que cuiden d'ell, així com per a altres formes de prevenció i per a la identificació, notificació, remissió a una institució, investigació, tractament i observació posterior dels casos descrits abans de maltractaments a l'infant i, segons correspongui, la intervenció judicial.

Article 20

1. Els infants temporalment o permanentment privats del seu medi familiar, o l'interès superior dels quals exigeixi que no romanguin en aquest medi tindran dret a la protecció i assistència especials de l'Estat.

2. Els Estats part garantiran, d'acord amb les lleis nacionals, altres tipus d'atenció per a aquests infants.

3. Entre aquestes atencions figuraran, entre altres coses, la col·locació a llars d'acolliment, la kafala del dret islàmic, l'adop-

ció o, de ser necessari, la col·locació en institucions adequades de protecció de menors. Quan es considerin les solucions, es donarà particular atenció a la conveniència que hi hagi continuïtat en l'educació de l'infant i al seu origen ètnic, religiós, cultural i lingüístic.

Article 21

Els Estats part que reconeixen o permeten el sistema d'adopció vetllaran perquè l'interès superior de l'infant sigui la consideració primordial i:

a) Vetllaran perquè l'adopció de l'infant només sigui autoritzada per les autoritats competents, les quals determinaran, d'acord amb les lleis i els procediments aplicables i sobre la base de tota la informació pertinent i fidedigna, que l'adopció és admissible en vista de la situació jurídica de l'infant en relació amb els seus pares, parents i representants legals i que, quan així es requereixi, les persones interessades hagin donat amb coneixement de causa el consentiment a l'adopció sobre la base de l'assessorament que pugui ser necessari;

b) Reconixeran que l'adopció en un altre país pot ser considerada com un altre mitjà per cuidar l'infant, en el cas que aquest no pugui ser col·locat a una llar d'acolliment o entregat a una família adoptiva o no pugui ser atès de manera adequada al país d'origen.

c) Vetllaran perquè l'infant que hagi de ser adoptat en un altre país gaudeixi de salvaguardes i normes equivalents a les existents pel que fa a l'adopció al país d'origen.

d) Adoptaran totes les mesures apropiades per garantir que, en el cas d'adopció en un altre país, la col·locació no origini beneficis financers indeguts per a aquells que hi participen.

e) Promouran, quan correspongui, els objectius del present article mitjançant la

concreció d'acords bilaterals o multilaterals i s'esforçaran, dins d'aquest marc, a garantir que la col·locació de l'infant en un altre país s'efectuï per mitjà de les autoritats o organismes competents.

Article 22

1. Els Estats part adoptaran mesures adequades per aconseguir que l'infant que tracti d'obtenir l'estatus de refugiat o que sigui considerat refugiat d'acord amb el dret i els procediments internacionals o interns aplicables rebí, tant si es troba sol com acompanyat dels seus pares o de qualsevol altra persona, la protecció i l'assistència humanitària adequades per l'exercici dels drets pertinents enunciats en la present Convenció i en altres instruments internacionals de drets humans o de caràcter humanitari dels quals aquests Estats siguin part.

2. A aquest efecte, els Estats part cooperaran, de la manera que considerin apropiada, en tots els esforços de les Nacions Unides i altres organitzacions intergovernamentals competents o organitzacions no governamentals que cooperin amb les Nacions Unides per protegir i ajudar tot infant refugiat i localitzar els seus pares o altres membres de la família, a fi d'obtenir la informació necessària perquè es reuneixi amb la seva família. En els casos que no es pugui localitzar cap dels pares o membres de la família, es concedirà la mateixa protecció que a qualsevol altre infant privat permanentment o temporalment del seu medi familiar per qualsevol motiu, com es disposa en la present Convenció.

Article 23

1. Els Estats part reconeixen que l'infant mentalment o físicament discapacitat haurà de gaudir d'una vida plena i decent en condicions que assegurin la seva dignitat, el permetin arribar a valer-se per ell mateix i en facilitin la participació activa de l'infant en la comunitat.

2. Els Estats part reconeixen el dret de l'infant discapacitat a rebre atencions especials i encoratjaran i asseguraran, amb subjecció als recursos disponibles, la prestació a l'infant que reuneixi les condicions requerides i als responsables de la seva cura de l'assistència que se sol·liciti i que sigui adequada a l'estat de l'infant i a les circumstàncies dels seus pares o d'altres persones que el cuidin.

3. En atenció a les necessitats especials de l'infant discapacitat, l'assistència que es presti d'acord amb el paràgraf 2 del present article serà gratuïta sempre que es pugui, tenint en compte la situació econòmica dels pares o de les altres persones que cuidin l'infant, i estarà destinada a assegurar que l'infant discapacitat accedeixi de manera efectiva a l'educació, la capacitació, els serveis sanitaris, els serveis de rehabilitació, la preparació per a la feina i les oportunitats d'esbarjo i rebí aquests serveis amb l'objecte que l'infant assoleixi la integració social i el desenvolupament individual, inclòs el seu desenvolupament cultural i espiritual, en la màxima mesura possible.

4. Els Estats part promouran, amb esperit de cooperació internacional, l'intercanvi d'informació adequada en l'àmbit de l'atenció sanitària preventiva i del tractament mèdic, psicològic i funcional dels infants discapacitats, inclosa la difusió d'informació sobre els mètodes de rehabilitació i els serveis d'ensenyament i formació professional, així com l'accés a aquesta informació a fi que els Estats part puguin millorar la seva capacitat i coneixements i ampliar la seva experiència en aquests àmbits. Sobre això, es tindran especialment en compte les necessitats dels països en desenvolupament.

Article 24

1. Els Estats part reconeixen el dret de l'infant al gaudi del màxim nivell de salut que sigui possible i a serveis per al tractament

de les malalties i la rehabilitació de la salut. Els Estats part s'esforçaran per assegurar que cap infant sigui privat del dret al gaudi d'aquests serveis sanitaris.

2. Els Estats part asseguraran la plena aplicació d'aquest dret i, en particular, adoptaran les mesures adequades per:

- a) Reduir la mortalitat infantil.
- b) Assegurar la prestació de l'assistència mèdica i l'atenció sanitària que sigui necessària per a tots els infants, insistint en el desenvolupament de l'atenció primària de salut;
- c) Combatre les malalties i la malnutrició en el marc de l'atenció primària de la salut mitjançant, entre altres coses, l'aplicació de la tecnologia disponible i el subministrament d'aliments nutritius adequats i aigua potable salubre, tenint en compte els perills i riscos de contaminació del medi ambient;
- d) Assegurar atenció sanitària prenatal i post natal adequada a les mares;
- e) Assegurar que tots els sectors de la societat, i en particular els pares i els infants, coneguin els principis bàsics de la salut i la nutrició infantil, els avantatges de la lactància materna, la higiene i el sanejament ambiental i les mesures de prevenció d'accidents; tinguin accés a l'educació pertinent, i rebin suport en l'aplicació d'aquests coneixements;
- f) Desenvolupar l'atenció sanitària preventiva, l'orientació als pares i l'educació i serveis en matèria de planificació de la família.

3. Els Estats part adoptaran totes les mesures eficaces i adequades possibles per abolir les pràctiques tradicionals que siguin perjudicials per a la salut dels infants.

4. Els Estats part es comprometen a promoure i encoratjar la cooperació internacional amb vista a assolir progressivament la plena realització del dret reconegut en el present article. Sobre això, es tindran plenament en compte les necessitats dels països en desenvolupament.

Article 25

Els Estats part reconeixen el dret de l'infant que ha estat internat en un establiment per les autoritats competents per a l'atenció, protecció o tractament de la salut física o mental a un examen periòdic del tractament al qual se sotmeti i de totes les altres circumstàncies pròpies del seu internament.

Article 26

1. Els Estats part reconeixeran a tots els infants el dret a beneficiar-se de la seguretat social i de les prestacions socials i adoptaran les mesures que calguin per assolir la plena realització d'aquest dret d'acord amb la legislació nacional.

2. Les prestacions haurien de concedir-se, quan correspongués, tenint en compte els recursos i la situació de l'infant i de les persones que siguin responsables del manteniment de l'infant, així com qualsevol altra consideració pertinent a una sol·licitud de prestacions feta per l'infant o en nom seu.

Article 27

1. Els Estats part reconeixen el dret de tots els infants a un nivell de vida adequat per al seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social.

2. Als pares o altres persones encarregades de l'infant els incumbeix la responsabilitat primordial de proporcionar, dins de les possibilitats i mitjans econòmics disponibles, les condicions de vida que calguin per al desenvolupament de l'infant.

3. Els Estats part, d'acord amb les condicions nacionals i de conformitat amb els seus mitjans, adoptaran mesures apropiades per ajudar els pares i altres persones responsables de l'infant a donar efectivitat a aquest dret i, en cas que sigui necessari, proporcionaran assistència material i programes de suport, particularment respecte a la nutrició, el vestuari i l'habitatge.

4. Els Estats part prendran totes les mesures adequades per assegurar el pagament

de la pensió alimentària per part dels pares o altres persones que tinguin la responsabilitat financera per l'infant, tant si viuen a l'Estat part com si viuen a l'estranger. En particular, quan la persona que tingui la responsabilitat financera de l'infant resideixi en un Estat diferent d'aquell on resideixi l'infant, els Estats part promouran l'adhesió als convenis internacionals o la concertació d'aquests convenis, així com la concertació de qualsevol altre acord apropiat.

Article 28

1. Els Estats part reconeixen el dret de l'infant a l'educació i, a fi que es pugui exercir progressivament i en condicions d'igualtat d'oportunitats aquest dret, hauran de en particular:

- a) Implementar l'ensenyament primari obligatori i gratuït per a tothom.
- b) Fomentar el desenvolupament, en les diferents modalitats, de l'ensenyament secundari, inclòs l'ensenyament general i professional; fer que tots els infants en disposin i hi tinguin accés, i adoptar mesures apropiades, com ara la implementació de l'ensenyament gratuït i la concessió d'assistència financera en cas de necessitat.
- c) Fer que l'ensenyament superior sigui accessible a tothom, sobre la base de la capacitat, emprant tots els mitjans adequats.
- d) Fer que tots els infants disposin d'informació i orientació sobre qüestions educatives i professionals i puguin accedir-hi.
- e) Adoptar mesures per fomentar l'assistència regular a les escoles i reduir les taxes de deserció escolar.

2. Els Estats part adoptaran les mesures adequades per vetllar perquè la disciplina escolar s'administri de manera compatible amb la dignitat humana de l'infant i d'acord amb la present Convenció.

3. Els Estats part fomentaran i encoratjaran la cooperació internacional en qüestions d'educació, concretament a fi de contribuir a eliminar la ignorància i l'analfabetisme

arreu del món i de facilitar l'accés als coneixements tècnics i als mètodes moderns d'ensenyament. Sobre això, es tindran especialment en compte les necessitats dels països en desenvolupament.

Article 29

1. Els Estats part convenen que l'educació de l'infant haurà d'estar adreçada a:

- a) Desenvolupar la personalitat, les aptituds i la capacitat mental i física de l'infant fins al màxim de les seves possibilitats.
- b) Inculcar a l'infant el respecte dels drets humans i les llibertats fonamentals i dels principis consagrats en la Carta de les Nacions Unides.
- c) Inculcar a l'infant el respecte als seus pares, a la identitat cultural pròpia, al seu idioma i els seus valors i als valors nacionals del país on viu, del país d'on sigui originari i de les civilitzacions diferents de la seva.
- d) Preparar l'infant per assumir una vida responsable en una societat lliure, amb esperit de comprensió, pau, tolerància, igualtat dels sexes i amistat entre tots els pobles, grups ètnics, nacionals i religiosos i persones d'origen indígena.
- e) Inculcar a l'infant el respecte del medi ambient natural.

2. Res del que es disposa en el present article o en l'article 28 s'interpretarà com una restricció de la llibertat dels particulars i de les entitats per establir i dirigir institucions d'ensenyament, a condició que es respectin els principis enunciats en el paràgraf 1 del present article i que l'educació impartida en aquestes institucions s'ajusti a les normes mínimes que prescriu l'Estat.

Article 30

En els Estats on existeixin minories ètniques, religioses o lingüístiques o persones d'origen indígena, no es negarà a un infant que pertanyi a aquestes minories o que sigui indígena el dret que li correspon, de manera comuna amb els altres membres del seu grup, a tenir la seva vida cultural, a

professar i practicar la seva religió o a emprar el seu idioma.

Article 31

1. Els Estats part reconeixen el dret de l'infant al descans i l'esbarjo, al joc i a les activitats recreatives pròpies de la seva edat i a participar lliurement en la vida cultural i en les arts.

2. Els Estats part respectaran i promouran el dret de l'infant a participar plenament en la vida cultural i artística i propiciaran oportunitats adequades, en condicions d'igualtat, per participar en la vida cultural, artística, recreativa i d'esbarjo.

Article 32

1. Els Estats part reconeixen el dret de l'infant a ser protegit contra l'explotació econòmica i contra l'exercici de qualsevol feina que pugui ser perillosa o que n'entorpeixi l'educació, o que sigui nociva per a la salut o per al desenvolupament físic, mental, espiritual, moral o social.

2. Els Estats part adoptaran mesures legislatives, administratives, socials i educatives per garantir l'aplicació del present article.

Amb aquest propòsit i tenint en compte les disposicions pertinents d'altres instruments internacionals, els Estats part, en particular:

a) Fixaran una edat o edats mínimes per treballar.

b) Disposaran la reglamentació apropiada dels horaris i condicions de treball.

c) Estipularan les penalitzacions o altres sancions apropiades per assegurar l'aplicació efectiva del present article.

Article 33

Els Estats part adoptaran totes les mesures adequades, incloses mesures legislatives, administratives, socials i educatives, per protegir els infants contra l'ús il·lícit dels estupefaents i de les substàncies psicotròpiques enumerades en els tractats internacionals pertinents i per impedir que s'utilitzin infants en la producció i el tràfic il·lícits d'aquestes substàncies.

Article 34

Els Estats part es comprometen a protegir l'infant contra totes les formes d'explotació i abús sexuals. Amb aquesta finalitat, els Estats part prendran, en concret, totes les mesures de caràcter nacional, bilateral i multilateral que calguin per impedir:

a) La incitació o la coacció perquè un infant es dediqui a qualsevol activitat sexual il·legal.

b) L'explotació de l'infant en la prostitució o altres pràctiques sexuals il·legals.

c) L'explotació de l'infant en espectacles o materials pornogràfics.

Article 35

Els Estats part prendran totes les mesures de caràcter nacional, bilateral i multilateral que siguin necessàries per impedir el segrest, la venda o el tràfic d'infants per a qualsevol finalitat o en qualsevol forma.

Article 36

Els Estats part protegiran l'infant contra totes les altres formes d'explotació que siguin perjudicials per a qualsevol aspecte del seu benestar.

Article 37

Els Estats part vetllaran perquè:

a) Cap infant sigui sotmès a tortures ni a altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants. No s'imposarà la pena capital ni la de cadena perpètua sense possibilitat d'excarceració per delictes comesos per menors de divuit anys d'edat.

b) Cap infant sigui privat de llibertat il·legal o arbitràriament. La detenció, l'empresonament o la reclusió d'un infant es portarà a terme d'acord amb la llei i s'utilitzarà només com a mesura d'últim recurs i durant el període més breu que escaigui.

c) Tot infant privat de llibertat sigui tractat amb la humanitat i el respecte que mereix la dignitat inherent a la persona humana i de manera que es tinguin en compte les necessitats de les persones de la seva edat. En concret, tot infant privat de lliber-

tat estarà separat dels adults, tret que això es consideri contrari a l'interès superior de l'infant, i tindrà dret a mantenir contacte amb la família per mitjà de correspondència i de visites, llevat de circumstàncies excepcionals.

d) Tot infant privat de llibertat tingui dret a un accés ràpid a l'assistència jurídica i a una altra assistència adequada, així com dret a impugnar la legalitat de la privació de la seva llibertat davant un tribunal o una altra autoritat competent, independent i imparcial i a una decisió ràpida sobre aquesta acció.

Article 38

1. Els Estats part es comprometen a respectar i vetllar perquè es respectin les normes del dret internacional humanitari que els siguin aplicables en els conflictes armats i que siguin pertinents per a l'infant.

2. Els Estats part adoptaran totes les mesures possibles per assegurar que les persones que encara no hagin fet els quinze anys d'edat no participin directament en les hostilitats.

3. Els Estats part s'abstindran de reclutar per a les forces armades les persones que no hagin fet els quinze anys d'edat. Si recluten persones que hagin fet quinze anys però que són menors de divuit, els Estats part procuraran donar prioritat als de més edat.

4. D'acord amb les obligacions provinents del dret internacional humanitari de protegir la població civil durant els conflictes armats, els Estats part adoptaran totes les mesures possibles per assegurar la protecció i la cura dels infants afectats per un conflicte armat.

Article 39

Els Estats part adoptaran totes les mesures adequades per promoure la recuperació física i psicològica i la reintegració social de tot infant víctima de: qualsevol forma d'abandonament, explotació o abús;

tortura o una altre tipus de tractes o penes cruels, inhumans o degradants, o conflictes armats. Aquesta recuperació i reintegració es portarà a terme en un ambient que fomenti la salut, el respecte envers un mateix i la dignitat de l'infant

Article 40

1. Els Estats part reconeixen el dret de tot infant de qui s'al·legui que ha infringit les lleis penals o a qui s'acusi o declari culpable d'haver infringit aquestes lleis a ser tractat d'acord amb el foment del seu sentit de la dignitat i el valor, que s'enforteixi el respecte de l'infant pels drets humans i les llibertats fonamentals de tercers, i en la que es tinguin en compte l'edat i la importància de promoure la reintegració de l'infant i de que aquest assumeixi una funció constructiva en la societat.

2. Amb aquesta finalitat, i ateses les disposicions pertinents dels instruments internacionals, els Estats part garantiran, en concret:

a) Que no s'al·legui de cap infant que ha infringit les lleis penals, ni s'acusi o es declari culpable a cap infant d'haver infringit aquestes lleis, per actes o omissions que no estaven prohibits per les lleis nacionals o internacionals en el moment que es van cometre.

b) Que a qualsevol infant de qui s'al·legui que ha infringit les lleis penals o a qui s'acusi d'haver infringit aquestes lleis se li garanteixi, almenys, el que segueix:

I) Que es presumirà la seva innocència mentre no se'n provi la culpabilitat d'acord amb la llei.

II) Que serà informat sense cap dilació i directament o, quan escaigui, per mitjà dels seus pares o representants legals, dels càrrecs que pesen contra ell i que disposarà d'assistència jurídica o una altre assistència adequada en la preparació i presentació de la seva defensa.

III) Que la causa serà dirimida sense cap

dilació per una autoritat o òrgan judicial competent, independent i imparcial en una audiència equitativa d'acord amb la llei, en presència d'un assessor jurídic o un altre tipus d'assessor adequat i, tret que es consideri que això és contrari a l'interès superior de l'infant, tenint en compte en particular la seva edat o situació i als seus pares o representants legals;

IV) Que no serà obligat a prestar testimoni o a declarar-se culpable i que podrà interrogar o fer que s'interrogui testimonis de càrrec i obtenir la participació i l'interrogatori de testimonis de descàrrec en condicions d'igualtat;

V) Si es considerés que ha infringit, en efecte, les lleis penals, que aquesta decisió i tota mesura imposada en conseqüència, seran sotmeses a una autoritat o òrgan judicial superior competent, independent i imparcial, d'acord amb la llei.

VI) Que l'infant disposarà de l'assistència gratuïta d'un intèrpret si no comprèn o no parla l'idioma emprat.

VII) Que es respectarà plenament la vida privada de l'infant en totes les fases del procediment.

3. Els Estats part prendran totes les mesures adequades per promoure l'establiment de lleis, procediments, autoritats i institucions específics per als infants dels quals s'al·legui que han infringit les lleis penals o a qui s'acusi o declari culpables d'haver infringit aquestes lleis, i en particular:

a) L'establiment d'una edat mínima abans de la qual es presumirà que els infants no tenen capacitat per infringir les lleis penals;

b) Sempre que sigui apropiat i desitjable, l'adopció de mesures per tractar aquests infants sense recórrer a procediments judicials, amb el benentès que es respectaran plenament els drets humans i les garanties legals.

4. Es disposarà de diverses mesures, com ara la cura, les ordres d'orientació i supervisió, l'assessorament, la llibertat vigilada,

la col·locació a llars d'acolliment, els programes d'ensenyament i formació professional, així com altres possibilitats alternatives a l'internament en institucions, per assegurar que els infants siguin tractats de manera adequada per al seu benestar i que guardi proporció tant amb les seves circumstàncies com amb la infracció.

Article 41

Res del que estableix la present Convenció afectarà les disposicions que siguin més conduents a la realització dels drets de l'infant i que puguin estar recollides en:

- a) el dret d'un Estat part;
- b) el dret internacional vigent respecte a aquest Estat.

PART II.

Article 42

Els Estats part es comprometen a donar a conèixer àmpliament els principis i disposicions de la Convenció per mitjans eficaços i apropiats, tant als adults com als infants.

Article 43

1. Amb la finalitat d'examinar els progressos assolits en el compliment de les obligacions contretes pels Estats part en la present Convenció, s'establirà un Comitè dels Drets dels Infants que exercirà les funcions que a continuació s'estipulen.

2. El Comitè estarà format per deu experts de gran integritat moral i competència reconeguda en els àmbits regulats per la present Convenció. Els membres del Comitè seran escollits pels Estats part entre els seus nacionals i exerciran les seves funcions a títol personal, tenint degudament en compte la distribució geogràfica i els sistemes jurídics principals.

3. Els membres del Comitè seran triats, en votació secreta, a partir d'una llista de persones designades pels Estats part. Cada Estat part podrà designar una persona escollida entre els seus nacionals.

4. L'elecció inicial es celebrarà a mes tardar sis mesos després de l'entrada en vigor de la present Convenció, i posteriorment cada dos anys. Amb quatre mesos, com a mínim, d'antelació respecte de la data de cada elecció, el Secretari General de les Nacions Unides adreçarà una carta als Estats part convidant-los a presentar les seves candidatures en un termini de dos mesos. El Secretari General prepararà després una llista en la qual figuraran per ordre alfabètic tots els candidats proposats, amb la indicació dels Estats part que els hagin designat, i la comunicarà als Estats part en la present Convenció.

5. Les eleccions se celebraran en una reunió dels Estats part convocada pel Secretari General a la seu de les Nacions Unides. En aquesta reunió, en la qual la presència de dos terços dels Estats part constituirà el quòrum, les persones seleccionades per formar part del Comitè seran aquells candidats que obtinguin el nombre de vots més alt i una majoria absoluta dels vots dels representants dels Estats part presents i votants.

6. Els membres del Comitè seran escollits per a un període de quatre anys. Podran ser reelegits si es torna a presentar la candidatura. El mandat de cinc dels membres escollits en la primera elecció expirarà al cap de dos anys; immediatament després que s'efectuï la primera elecció, el president de la reunió en què se celebri s'escollirà per sorteig els noms d'aquests cinc membres.

7. Si un membre del Comitè mor o dimiteix o declara que per qualsevol causa no pot continuar exercint les seves funcions en el Comitè, l'Estat part que va proposar aquest membre designarà entre els seus

nacionals un altre expert per exercir el mandat fins al seu terme, a reserva de l'aprovació del Comitè.

8. El Comitè adoptarà el seu propi reglament.

9. El Comitè escollirà la seva Mesa per a un període de dos anys.

10. Les reunions del Comitè se celebraran normalment a la Seu de les Nacions Unides o a qualsevol altre lloc convenient que decideixi el Comitè. El Comitè es reunirà normalment cada any. La durada de les reunions del Comitè serà determinada i revisada, si escaigués, per una reunió dels Estats part en la present Convenció, a reserva de l'aprovació de l'Assemblea General.

11. El Secretari General de les Nacions Unides proporcionarà el personal i els serveis necessaris per al desenvolupament eficaç de les funcions del Comitè establert en virtut de la present Convenció.

12. Amb l'aprovació prèvia de l'Assemblea General, els membres del Comitè establert en virtut de la present Convenció rebran emoluments amb càrrec als fons de les Nacions Unides, segons les condicions que l'Assemblea pugui establir.

Article 44

1. Els Estats part es comprometen a presentar al Comitè, per mitjà del Secretari General de les Nacions Unides, informes sobre les mesures que hagin adoptat per donar efecte als drets reconeguts en la Convenció i sobre el progrés que hagin assolit pel que fa al gaudi d'aquests drets:

- a) En el termini de dos anys a partir de la data en la que per cada Estat part hagi entrat en vigor la present Convenció;
- b) En endavant, cada cinc anys.

2. Els informes preparats en virtut del present article hauran d'indicar les circumstàncies i dificultats, si n'hi hagués, que afectin el grau de compliment de les obligacions derivades de la present Convenció.

Hauran, així mateix, de contenir prou informació perquè el Comitè tingui una idea exacta de l'aplicació de la Convenció al país que es tracti.

3. Els Estats part que hagin presentat un informe inicial complet al Comitè no tenen l'obligació de repetir en els informes següents presentats d'acord amb el que es disposa en l'incís b) del paràgraf 1 del present article la informació bàsica presentada anteriorment.

4. El Comitè podrà demanar als Estats part més informació relativa a l'aplicació de la Convenció.

5. El Comitè presentarà cada dos anys a l'Assemblea General de les Nacions Unides, per mitjà del Consell Econòmic i Social, informes sobre les seves activitats.

6. Els Estats part difondran àmpliament els seus informes entre el públic dels seus països respectius.

Article 45

Amb l'objectiu de fomentar l'aplicació efectiva de la Convenció i d'estimular la cooperació internacional en l'àmbit regulat per la Convenció:

a) Els organismes especialitzats, el Fons de les Nacions Unides per a la Infància i altres òrgans de les Nacions Unides tindran dret a estar representats en l'examen de l'aplicació d'aquelles disposicions de la present Convenció relatives a l'àmbit de la seva competència. El Comitè podrà convidar els organismes especialitzats, el Fons de les Nacions Unides per a la Infància i altres òrgans competents que consideri apropiats a proporcionar assessorament especialitzat sobre l'aplicació de la Convenció en els sectors inclosos en les seves competències. El Comitè podrà convidar els organismes especialitzats, el Fons de les Nacions Unides per a la Infància i altres òrgans de les Nacions Unides a presentar informes sobre l'aplicació d'aquelles disposicions de la present Convenció rela-

tives a l'àmbit de les seves activitats.

b) El Comitè transmetrà, si ho estima convenient, als organismes especialitzats, al Fons de les Nacions Unides per a la Infància i a altres òrgans competents els informes dels Estats part que continguin una sol·licitud d'assessorament o d'assistència tècnica o en els quals s'indiqui aquesta necessitat, juntament amb les observacions i suggeriments del Comitè, si n'hi hagués, sobre aquestes sol·licituds o indicacions.

c) El Comitè podrà recomanar a l'Assemblea General que demani al Secretari General que efectui, en nom seu, estudis sobre qüestions concretes relatives als drets dels infants.

d) El Comitè podrà formular suggeriments i recomanacions generals basats en la informació rebuda en virtut dels articles 44 i 45 de la present Convenció. Aquests suggeriments i recomanacions generals s'hauran de transmetre als Estats part interessats i notificar-los a l'Assemblea General, juntament amb els comentaris, si n'hi hagués, dels Estats part.

PART III

Article 46

La present Convenció estarà oberta a la signatura de tots els Estats.

Article 47

La present Convenció està subjecta a ratificació. Els instruments de ratificació es dipositaran a la Secretaria General de les Nacions Unides.

Article 48

La present Convenció romandrà oberta a l'adhesió de qualsevol Estat. Els instruments d'adhesió es dipositaran en poder del Secretari General de les Nacions Unides.

Article 49

1. La present Convenció entrarà en vigor el trentè dia següent a la data en que hagi

estat dipositat el vintè instrument de ratificació o d'adhesió en poder del Secretari General de les Nacions Unides.

2. A cada Estat que ratifiqui la Convenció o s'hi adhereixi després d'haver estat dipositat el vintè instrument de ratificació o d'adhesió, la Convenció entrarà en vigor el trentè dia següent al dipòsit per aquest Estat del seu instrument de ratificació o d'adhesió.

Article 50

1. Qualsevol Estat part podrà proposar una esmena i dipositar-la a la Secretaria General de les Nacions Unides. El Secretari General comunicarà l'esmena proposada als Estats part, demanant-los que notifiquin si volen que es convoqui una conferència d'Estats part amb la finalitat d'examinar la proposta i sotmetre-la a votació. Si en els quatre mesos següents a la data de la comunicació un terç, almenys, dels Estats part es declara a favor d'aquesta conferència, el secretari general convocarà una conferència sota els auspicis de les Nacions Unides. Tota esmena adoptada per la majoria d'Estats part, presents i votants en la conferència, serà sotmesa pel Secretari General a l'Assemblea General per la seva aprovació.

2. Qualsevol esmena adoptada d'acord amb el paràgraf 1 del present article entrarà en vigor quan hagi estat aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides i acceptada per una majoria de dos terços dels Estats part.

3. Quan les esmenes entrin en vigor seran obligatòries per als Estats part que les hagin acceptades, mentre que la resta d'Estats part continuaran obligats per les disposicions de la present Convenció i per les esmenes anteriors que hagin acceptat.

Article 51

1. El Secretari General de les Nacions Unides rebrà i comunicarà a tots els Estats el text de les reserves formulades pels

Estats en el moment de la ratificació o de l'adhesió.

2. No s'acceptarà cap reserva incompatible amb l'objecte i el propòsit de la present Convenció.

3. Qualsevol reserva podrà retirar-se en qualsevol moment per mitjà d'una notificació a aquest efecte adreçada al secretari general de les Nacions Unides, qui n'informarà tots els Estats. Aquesta notificació esdevindrà efectiva en la data de la seva recepció per part del Secretari General.

Article 52

Qualsevol estat part podrà denunciar la present Convenció mitjançant una notificació escrita a aquest efecte i adreçada al Secretari General de les Nacions Unides. La denúncia esdevindrà efectiva un any després de la data en què el Secretari General hagi rebut la notificació.

Article 53

Es designa dipositar de la present Convenció el Secretari General de les Nacions Unides.

Article 54

L'original de la present Convenció, els textos de la qual en àrab, xinès, espanyol, francès, anglès i rus són igualment autèntics, es dipositarà a la Secretaria General de les Nacions Unides.

EN TESTIMONI D'AIXÒ, els sotasignats plenipotenciaris, autoritzats degudament pels seus respectius governs, han signat la present Convenció.